

FÅGLAR I SÖRMLAND

Det sörmländska fågelåret 2011

Det sörmländska fågelåret 2011

Fåglar i Sörmland

ges ut med en årsbok varje år av Föreningen Södermanlands Ornitologer, som är en ideell regionalförening till Sveriges Ornitologiska Förening. FSO verkar för vidgad kännedom om och bättre levnadsbetingelser för de sörmländska fåglarna. Vi vill också sprida intresse för ornitologi.

Styrelsen kontaktas på
fso@sormlandsornitologerna.se

Redaktionen årsbok 2011

Göran Andersson,
redaktör, redigering
goranxandersson@gmail.com

Jan Gustafsson,
redigering, grafisk form & layout,
solvidd@gmail.com

Yonas Ericsson,
jonas.ericsson@eskilstuna.se

Omslagsfoton
Berguv, Pekka Pulsa,
www.pekkasbilder.se/
Taigasångare, Leif Nyström

Presslagd 19 juni 2012.
Upplaga: 600 ex.
Tryckeri: Grafoma, Strängnäs.

Manusstopp för nästa årsbok är
den 25 februari 2013.

Redaktionellt material
skickas till Per Flodin,
fagelaret@sormlandsornitologerna.se
Givetvis tas även hand- och maskin-
skrivet material emot. Bilder skickas
till någon i redaktionen i digitalt
högupplöst format.

Medlemsservice
Adressändring, medlemskap,
försäljning etc:
Örjan Jitelius, kassör,
Ejdergatan 5, 619 32 Trosa,
telefon 070-637 34 98.
Plusgiro 773 78-8.

Innehåll

Inledare.....	1
Rapportkommittén Södermanland: Fågelåret 2011.....	2
Allmänt om rapportering.....	68
Rrk:s ledamöter.....	68
Hartsö-Enskär fågelstation 2011.....	70
Upptaktsmöte och avtackning.....	81
Riksinventering av svarthakedopping 2011.....	82
Stor naturvårdssatsning vid Mälaren.....	90
Havssula - ny art i Sörmlands län 2011.....	96
Bergstaigasångare - ny art i Sörmlands län 2011.....	98
Näsaren - en insjö med klass.....	99
Jörgen Israelssons minnesfond.....	103
Trosas första fågeltorn.....	105
Vitkindade gäss på gräsmattor.....	106
Storlom - en Sörmländsk ansvarsart.....	108
Svalan som analysverktyg.....	112
FSO - verksamheten 2011.....	116
OKE - verksamheten 2011.....	118
SOK - verksamheten 2011.....	120
KVO - verksamheten 2011.....	122
FOF - verksamheten 2011.....	124
Tärnan - verksamheten 2011.....	126
Hartsö-Enskär fågelstation.....	omslaget sid 3
Hur bli medlem i FSO!.....	omslaget sid 3
Regionalförening.....	omslaget sid 3
Lokalföreningar.....	omslaget sid 3

Hartsö-Enskär fågelstation

Genom ideellt arbete som ringmärkare eller assistent på vår "egen" fågelstation kan du göra en ovärderlig insats för fågelforskningen. Som assistent behöver du inte vara fågelexpert, men du ska gilla fåglar.

Det går även utmärkt att förlägga föreningsexkursioner till ön. Logi sker lämpligen i tält.

Fågelstationen är belägen på ön Enskär i Hartsö-arkipelagens södra del som en sista utpost mot det öppna havet. Stationen drivs av FSO och verksamhet har här bedrivits sedan 1965.

Mer info: Göran Altstedt 070-522 60 81,
hartso.enskar@sormlandsornitologerna.se
Du kan också stödja verksamheten genom att köpa fågelstationens T-tröjor, dekalor och fågelholkar.

Hur bli medlem i FSO!

Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) är en regional förening som i huvudsak arbetar med frågor och aktiviteter av regional karaktär. Exkursioner och andra lokala aktiviteter äger rum genom lokalföreningarna.

Medlem i lokalförening betalar endast medlemsavgift till lokalföreningen som i sin tur betalar 20 kr/medlem till FSO.

Medlemmar i de sörmländska lokalklubbarna i Eskilstuna, Strängnäs, Nyköping/Oxelösund, Flen och Katrineholm/Vingåker ansluts nu via sina lokalföreningar till FSO och ska således inte betala någon medlemsavgift direkt till FSO. En ytterligare förändring är att medlemsavgift och årsbok separeras.

Vill man ha årsboken Fågelåret 2012, förskotts-
betalar man som medlem i lokalklubb 75 kr till FSO via ett av lokalklubben distribuerat inbetalningskort. Årsboken kommer då automatiskt under hösten 2013.

Alternativt ingår årsboken i den lokala föreningens medlemsavgift. Kolla med din lokalförening.

Den som inte är medlem i en ansluten lokalklubb, erhåller årsboken för 2012 genom förskottsinbetalning av 130 kronor (+ porto 35 kr) till FSOs postgiro 773 78-8.

Glöm inte att ange vad inbetalningen avser och vem som betalt in med komplett adress.

Regionalförening

Föreningen Södermanlands Ornitologer
Ingvar Jansson (0155-28 73 73)
Hemsida: www.sormlandsornitologerna.se
E-post fso@sormlandsornitologerna.se

Lokalföreningar

i Sörmlands län och kontaktpersoner:

Ornitologiska klubben i Eskilstuna
Lennart Eriksson (016-35 14 21)
Hemsida: www.oke.sormlandsornitologerna.se
E-post oke@sormlandsornitologerna.se
Rapportmottagare: Lennart Eriksson

Strängnäs ornitologiska klubb
Leif Ekblom (0152-511 54)
Hemsida: www.strangnasornitologerna.se
E-post kontakt@strangnasornitologerna.se
Rapportmottagare: Yngve Meijer

Katrineholm - Vingåkers ornitologer
Pelle Moqvist (0150-527 89)
Hemsida: www.kvo.sormlandsornitologerna.se
E-post kvo@sormlandsornitologerna.se

Fågelföreningen Tärnan
Nyköping/Oxelösund
Ingvar Jansson (0155-28 73 73)
Hemsida: www.tarnan.sormlandsornitologerna.se
E-post tarnan@sormlandsornitologerna.se

Flens ornitologiska förening
Judith Lambert (0157-109 00)
Hemsida: www.fof.sormlandsornitologerna.se
E-post fof@sormlandsornitologerna.se

Studie
främjandet

Utgivandet av "Det sörmländska fågelåret 2011" sponsras av Studieförbundet i Sörmland

inledare

När jag tog över ansvaret för FSO:s tidskrift inför säsongen 2003 var resurserna knapphändiga. Första numret jag gav ut var i tunt papper och helt i svartvitt inklusive omslaget. I detta det första numret fanns det tre (3!) fågelfotografier. Lyckligtvis hade vi tillgång till fina teckningar av Jörgen Israelsson vilka höjde kvalitetsintrycket något. Under den här perioden växte sig dessutom de lokala bladen utgivna av lokalklubbar sig starka vilket innebar viss konkurrens om både bild- och textmaterial.

Sedan denna första tid har det hänt en hel del. Den största omvälvningen var förstås omstruktureringen av de organiserade skådarna i Sörmland utom Södertörn. Detta FSO:s verksamhetsområde har haft starka lokalföreningar i Nyköping/Oxelösund, Eskilstuna, Strängnäs samt Katrineholm/Vingåker. Även en del av Södertälje kommun och dess lokalförenings domäner hamnade tidigare inom den ostliga delen av verksamhetsområdet där det av historiska och något oklara skäl hade skett en naturgeografisk indelning snarare än att följa kommun- eller länsgränser. Nåväl, i samband med att lokalföreningarnas medlemmar anslöts till FSO kom FSO:s styrelse överens med Stockholmsornitologerna om att Södertälje kommun framöver till fullo ingår i deras verksamhetsområde. I samma veva bildades även Flens Ornitologiska Förening. Det hela utmynnade även i en överenskommelse styrelserna emellan om en arbetsfördelning mellan regional respektive lokala föreningar och det kändes naturligt att övergå från en tidskrift om tre nummer per år till en årsbok vars syfte är att "skapa ett tidsdokument över fåglarna och fågelskådningen under det gångna året inom vårt verksamhetsområde". Detta skulle då snarast vara ett komplement till de lokala skrifterna i stället för att konkurrera.

Samtidigt med omstruktureringen av FSO upprättades ett samarbete med både Länsstyrelsen och Studieförbundet. Detta har gett bättre ekonomiska förutsättningar för regionalföreningens tryckta alster varför vi numera kan ge ut en årsbok på >100 sidor helt i fyrfärg och med åtskilliga högkvalitativa bilder från våra lokala duktiga fotografer. Det är inte utan ett visst mått av stolthet jag numera ställer min Sörmländska årsbok i bokhyllan bredvid SOF:s "Fågelåret".

Nu tycker jag det nya formatet "satt sig" ordentligt så efter 10 år som redaktör är det dags för mig att lämna över till nya krafter och idéer. Jag hoppas vi alla även framöver ska kunna fortsätta att utveckla både vår förening och vår årsbok.

Från 2003 års svartvita tunna skrift till en färgglad årsbok.

Tack för all hjälp och allt stöd genom åren! Ingen nämnd och ingen glömd.

Redaktör

Göran Andersson

Rrk Sörmlands årssammanställning för Sörmlands län 2011

Invasionsarter lyfter ornitologens vardag

Bändelkorsnåbbar kom under sensommaren och förgyllde skogarna. Lärkrädsbestånden i länet besöktes flitigt av arten och ornitologerna. Foto: Stefan Pettersson, www.steffe53.se/

Som brukligt är numera har den arbetsgrupp inom Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) som kallas Regionala rapportkommittén (Rrk) sammanställt de rapporter som inkommit till Artportalen under fågeldelen kallad Svalan. Antalet rapporter att sammanställa från Svalan för 2011 blev 109209 från 676 rapportörer omfattande 260 arter. Tack vare finurliga filter i systemet kan Rrk ur denna mängd rapporter få del av de fynd som anses faunistiskt intressanta och det är sammanställningen och analysen av dessa du finner på de kommande sidorna.

År 2011 inleds av bister vinter med mycket snö och is. Detta i sin tur påverkar både fåglars och fågelskädares beteende vilket åter-

speglas i fyndbilden. Däremot blev årets sista månad mild. Ur detta kunde man ju förvänta sig många kvarstannande övervintrare. I samband med bistra vintrar kan vi nu se en tendens till vikande antal för några arter som är känsliga för tuffa vinterförhållanden, se den speciella artikeln i denna årsbok.

Trots den bistra vårvintern fortsätter trenden med rekordtidig ankomst för flera tropikflyttare på samma vis som nämndes i inledningen till 2009 års rapport. Om det rör sig om ändrade flyttvanor eller ökad uppmärksamhet från fågelskådarkåren får fortsatt bevakning utvisa. Notera att Rrk anser att detta är en av de mer intressanta faunistiska förändringarna vi kan bevaka tillsammans,

varför det även fortsättningsvis ställs höga krav på beskrivning av dylika rekordfynd på samma vis som vid fynd av rariteter.

Under året kom två arter att prägla hösten, bändelkorsnäbb och dvärgmå, med sina invasionsrörelser. Redan innan juli var slut kom de första bändelkorsnäbbarna och överallt i rapportområdet kunde man finna arten i framförallt lärkbestånden, och fortfarande i decembers sista dagar fanns det fåglar kvar. Dvärgmåarna dök upp i mitten av september och då framförallt i större antal i ytter-skärgården. Eftersom en del individer även dök upp inomskärs så fanns de mer eller mindre var man än var i skärgården. Allt från enstaka individer till flera hundra kunde ses i ett svep med tubkikaren. Dessa dvärgmåsar var kvar ända in i november innan de så sakta

började minska i antal. Några individer finns fortfarande kvar i skärgården när 2011 övergick i 2012.

Imponerande sträck

I september pågick ett imponerande sträck av framförallt ladusvalor, inte på det viset att det var några dagar med enorma summor, utan att varenda dag vid sträckskådarlokalerna innehöll höga siffror dag efter dag.

Glädjande

Fjolårets bruna glador återkom även i år till häckningsplatsen. I år kunde man även konstatera lyckad häckning då en ungfågel sågs i augusti. Skräntärnan som i fjol hade ett katastrofår kunde i år hittas på en ny häckningsö och här fanns nu Sveriges största koloni.

Dvärgmå, juv.
Foto: Leif Nyström

4 | Det sörmländska fågelåret 2011

Mindre sångsvan

Cygnus columbianus

Återigen en bra siffra under våren med 62 ex. Som mest har det setts 75 ex våren 2004. Normalt ses det ganska få mindre sångsvanar under hösten. I år sågs hela 36 ex, vilket troligen är det mesta som någonsin har rapporterats.

Större flockar: 19 ex rastande Råbyfälten, Julita, Katrineholm 1-4.4 (Jan Hägg, Håkan Lernefalk, Stefan Karlsson m.fl.). 31 ex rastande Bränntomten, Merlännan, Strängnäs 10.11 (Leif Ekblom, Jukka Väyrynen).

Skåraområdet i Nyköping. Tidigare år har större flockar setts både i Katrineholm och i Eskilstuna.

De klart största flockarna ses numera under hösten. Som vanligt är det i Nyköpings kommun i området söder och sydväst om Stigtomta. I år fanns tack vare den milda inledningen på vintern stora antal kvar året ut.

Större flockar: 1500 ex rastande Skåraområdet, Nyköping 18.3-2.4 (Tommy Pettersson, Jonny Verdin). 4500 ex rastande Vik, Stigtomta, Nyköping 29.10 (Tommy Petters-

Två av de 19 mindre sångsvanar som rastade på Råbyfälten i Katrineholm.
Foto: Jan Hägg

Sångsvan *Cygnus cygnus*

Lika många häckningar rapporterades i år som förra årets rekordantal, d.v.s. 23 stycken. Rapporter från samtliga kommuner förutom Oxelösund. I mars och början av april brukar de största rastande flockarna ses.

Flockar över 200: 246 ex födosökande Lövsund, Nyköping 31.3 (Jan Gustafsson, Björn Johansson). 400 ex Aspa, Nyköping 3.4 (Krister Mild). 220 ex rastande Erkan V Tuna kyrka, Nyköping 4.4 (Ingvar Jansson).

Sädgås *Anser fabalis*

Ett intressant år vad gäller rastande sädgäss. I år finns vårfynd med mer än 500 ex bara från

son). 1600 ex rastande Rällingefälten, NO Jönåker 31.12 (Tommy Pettersson).

Tundrasädgås *Anser fabalis rossicus*

(-2010:57/257) (2011:10/49)

Återigen ett bra år för tundrasädgås.

Samtliga fynd: 1 ex rastande Fältet V Stora Eneby, Strängnäs 24.3 (*Erik Widuss). 1 ex rastande Luffarbacken, Stora Malm, Katrineholm 25.3 (*Anne-Marie Johansson, *Henry Johansson). 4 ex rastande Orrkullen, Gammelsta, V Hannsjön, Nyköping 30.3 (*Jan Gustafsson, *Jan Karlsson). 11 ex rastande Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 8.9 (*Jan Gustafsson, *Björn Johansson). 19 ex sträck-

ande SV Kvicksundsbron, Eskilstuna 17.9 (*Viktor Eriksson). 1 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 23.9 (*Joachim Strengbom). 1 ex sträckande mot SV Fatbursvägen 36, Mariefred, Strängnäs 25.9 (*Erik Widuss). 2 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 9.10 (*Viktor Eriksson). 7 ex sträckande mot SV Kolsta-berget, Kolsta gård, Eskilstuna 14.10 (*Viktor Eriksson). 2 ex födosökande Skåra gård, Skåraområdet, Nyköping 24.11 (*Jan Sjöstedt).

Spetsbergsgås

Anser brachyrhynchus

Återigen ett bra år för spetsbergsgäss, åtminstone under hösten, då det sågs ca 130 ex. Det är lika mycket som förra året. Under våren var det lite sämre, nämligen ca 40 ex vilket var lite drygt hälften så många som förra året. Det är främst större rastande och sträckande flockar som står för de höga siffrorna. Tack vare årets milda inledning på vintern sågs spetsbergsgäss året ut i området söder och sydväst om Stigtomta.

Större flockar: 40 ex sträckande mot SV Gabrielstorp, Stjärnholm, Oxelösund 29.10 (Jan Gustafsson. 11 ex rastande Fyrjö, Skåraområdet, Nyköping 1.11 (Lennart Wahlén). 25 ex förbiflygande Ökna, Ålunda Husby-Rekarne, Eskilstuna 2.11 (Kent Carlsson).

Bläsgås *Anser albifrons*

Årets första bläsgås dök upp den 20.3 i Skåraområdet. Ett ex fanns kvar året ut söder om Stigtomta. Det är som vanligt inte så lätt att uppskatta antalet rastande/sträckande bläsgäss i vårt rapportområde. I vår sågs ca 4-500 ex, vilket är något färre än förra året. De allra flesta ses i området söder/sydväst om Stigtomta. Under höstarna ses betydligt färre bläsgäss. I år sågs betydligt färre än de senaste åren, bara ca 30 ex. Bläsgässen skiljer sig här från de övriga ansergässen, då det av bläsgäss ses mest under våren istället för under hösten som för de andra arterna.

Stor flock: 270 ex rastande Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 22.4-1.5 (Andreas Grabs, Tommy Pettersson).

Grågås *Anser anser*

Tack vare den milda inledningen på vintern sågs återigen grågäss året ut. Under höstarna är det vanligt med flockar på över 1000 ex. Dessa kan ses på flera ställen runt om i rapportområdet. De senaste åren har det blivit vanligare med flockar på mer än 1000 ex även under våren och sommaren.

Större flockar: 3000 ex Näsnaren, Katrineholm 16-18.6 (Pelle Moqvist, Krister Andersson). 6500 ex stationära Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 3.9 (Tommy Pettersson).

Grågäss.

Foto: Kjell Widén

Grågås X kanadagås

Anser anser X branta canadensis

Fortsatt många rapporter av denna hybrid. Rapporter från i stort sett hela vårt rapportområde. En häckning har också rapporterats.

Häckning: 3 pull Jungfrun, Bie, Katrineholm 16.5 (Pelle Moqvist, Krister Andersson, Bengt Larsson).

Strippgås *Anser indicus*

(-2010:26/29) (2011:3/3)

Strippgås ses numera årligen i rapportområdet. Av årets fynd bedöms fynden i Vadsjön och Skåraområdet som samma individ. Även individen i Strandstuviken och Närkemaderna bedöms som samma. Det ger totalt tre ex under året.

Samtliga fynd: 1 ad rastande Strandstuviken, Nyköping 11.5-14.7 (*Ingvar Jansson, *Torbjörn Brissman, *Marianne Mattiasson, *Jan Sjöstedt). 1 ex Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 11.6 -8.9 (*Hasse Berglund, *Olle Grönberg, Jan Gustafsson, Björn Johansson). 1 ex rastande Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping 28.7-5.8 (Bertil Karlsson, Kalle Brinell). 1 ex rastande Vadsjön, Nyköping 1-13.8 (Sven Pettersson, Kjell Widén). 1 ex sträckande mot S Klaraborgsvägen 9, Eskilstuna 29.9 (*Viktor Eriksson).

Strippgås X snögås

Anser indicus X caerulescens

(-2010:1/1) (2011:1/1)

Är den enda rapporten som angivits med artföräldrar.

Samtliga fynd: 1 ex rastande Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 8.9 (Jan Gustafsson, Björn Johansson).

Bläsgås x kanadagås

Anser albifrons X Branta canadensis

Ett ex under året av denna inte så vanliga hybrid. Senaste fyndet gjordes 2008.

Samtliga fynd: 1 ex rastande Åkern S Marsvikens kursgård, Nyköping 26.3 (Jan Karlsson, Jan Gustafsson).

Prutgås *Branta bernicla*

Ett något dåligt år för prutgås i rapportområdet. Endast ett ex under våren, vilket i och för sig inte är så ovanligt. Mer ovanligt är att det bara sågs ca 60 ex under hösten. Något större sträck noterades inte under hösten.

Större sträck: 30 1K+ sträckande mot SV Femöre huvud, Oxelösund 18.9 (Kalle Brinell).

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Häckningar är som vanligt rapporterade från kusten och skärgården i Oxelösunds- och Nyköpings kommuner. Antalet rapporterade häckningar är färre än förra året. Detta tyder dock troligen inte på någon större förändring av beståndet. Förra årets uppskattning om 150 till 200 par får gälla även för i år. Årets milda höst och inledning på vintern har lett till att ett antal vitkindade gäss, som mest 70 ex, har hållit sig kvar året ut söder och väster om Stigtomta, Nyköping.

Vitkindad gås, mild vinterinledning gjorde att decemberfynd gjordes.

Foto: Leif Nyström

Kanadagås *Branta canadensis*

Ibland ses flockar över 1000 ex.

Större flockar: 1221 ex rastande Stadsfjärden, Nyköping 6.9 (Jan Gustafsson). 1200 ex födosökande Södra fälten, Svanviken, Nyköping 11.9 (Jan Karlsson, Bertil Karlsson).

Gravand *Tadorna tadorna*

Några häckningar rapporteras varje år i skärgården. Antalet häckande par verkar vara konstant. Ett vårfynd och hela fem höstfynd i inlandet, varav en adult fågel. De flesta höstfynd brukar vara ungfåglar.

Häckningar, samtliga inlandsfynd: 2 pulli-/nyligen flygga Skeppsklubben, Hartsö skärgård, Nyköping 11.7 (Lennart Wahlén). 7 1K pulli-/nyligen flygga Vattungarna, Oxelösund 1.8 (Leif Nyström, Pekka Pulsa, Tommy

Ubbesen). 1 hane rastande Rördrommen, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 6.4 (Ilva Hansson, Leif Carlsson, Lars Broberg m.fl.). 1 ex förbiffyngande Lästringeavfarten E4:an, Nyköping 4.8 (Jörgen Fritzon, Lennart Andersson). 1 1K Apalsjön, Lista, Vingsleör, Eskilstuna 24.8 (Lars-Owe Hagman, Kristina Hagman, Barbro Hedström, Ilva Hansson m.fl.). 1 1K sträckande mot O Kvicksundsbron, Eskilstuna 28.8 (Tommy Emanuelsson). 1 1K sträckande mot V Torshälla huvud, Eskilstuna 2.9 (Sten Ljungars). 1 ad sträckande mot V Torshälla huvud, Eskilstuna 10.9 (Bo Gustafsson, Kent Carlsson).

Mandarinand *Aix galericulata*

(-2010:21/24) (2011:3/3)

Ett riktigt bra år för mandarinand. Tre individer ett och samma år hör inte till vanligheterna. För det mesta ses ett eller två ex samma år.

Samtliga fynd: 1 hane rastande Stadsparken, Eskilstuna 9.5 (*Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson). 1 honfärgad stationär Eskilstunaån, Väster, Eskilstuna 28.9 (*Robert Grip). 1 hane rastande Näsnaren 2.11 och 5.11 (*Anne-Marie Johansson, *Henry Johansson, Krister Andersson).

Bläsand *Anas penelope*

Den milda inledningen på årets vinter gav flera fynd under november och december. Fynd gjordes både i inlandet och vid kusten.

Snatterand *Anas strepera*

Snatterand är vår vanligaste simand efter gräsand. Närmare 10 häckningar har rapporterats, vilket är betydligt fler än normalt. Näsnaren är numera en bra höstlokal för rastande snatteränder. I år sågs det hittills högsta antalet rapporterade snatteränder här, nämligen hela 480 ex. Detta är också den största flock som rapporterats i rapportområdet. Antalet häckningar och de stora höstflockarna tyder på en fortsatt ökning av det häckande beståndet.

Större flockar: 380 ex rastande Mellanfjärden, Nyköping 18.8 (Lennart Wahlén). 480 ex Näsnaren, Katrineholm 6.11 (Pelle Moqvist, Krister Andersson, Bengt Larsson).

Kricka *Anas crecca*

Häckningar är i år rapporterade från Eskilstuna, Flen och Nyköpings kommuner. Ca 10 rapporterade häckningar är ovanligt många. Ett antal vinterfynd både i januari och december är inte ovanligt. I år finns rapporter från Eskilstuna, Gnesta, Nyköping och Trosas kommuner.

Häckningar: 15 1K pulli/nyligen flygga (flera kullar) Spetbydammen, Magda, Eskilstuna 3.7 (Bo Gustafsson). 10 pulli/nyligen flygga Ekeby våtmark, Eskilstuna 10.7 (Ilva Hansson). 4 pulli/nyligen flygga Vadsjön, Nyköping 14.7 (Göran Andersson). 1 häckning (5 ungar) Frönäs våtmark, Flen 16.7 (Per Flodin). 15 1K pulli/nyligen flygga (3 kullar) Lida viltvatten, Flen 18.7 (Per Flodin).

Gräsand *Anas platyrhynchos*

Under hösten ses det som vanligt större antal gräsänder i Skåraområdet. En intressant fråga är hur många av våra gräsänder som egentligen härstammar från utsatta gräsänder. I vårt rapportområde sker årligen stora utsättningar, t.ex. de nedan rapporterade 4000 ex från Strängnäs.

Större flockar: 1000 ex stationära Kylvatendammen, Oxelösund 6.2 (Lennart Wahlén). 4000 pull Edeby våtmark, Edeby, Strängnäs 10.6 (Gabriella R Andersson). 1500 ex rastande Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 20-21.8 (Tommy Pettersson).

Stjärtand *Anas acuta*

Fynd vintertid dock bara under början på året. Sommarfynden består som vanligt av icke häckande fåglar.

Fynd vinter och sommar: 1 hona Gamla Oxelösund, Oxelösund 2-3.1 (Mathias Andersson, Lennart Wahlén, Janne Oldebring).

8 | Det sörmländska fågelåret 2011

2 i par i lämplig häckbiotop Rävsviken, Katrineholm 20.5 (Bernth Andersson, Inger Ek Andersson). 2 i par födosökande Skåra svackan, Skåraområdet, Nyköping 23.5 (Jan Hägg). 2 i par rastande Edeby våtmark, Strängnäs 6-16.6 (Yngve Meijer, Markku Kempfi, Leif Wollgård m.fl.). 1 hona rastande Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping 8.6 (Jan Karlsson). 1 2K+ hane och 2 2K+ hona rastande Gåsudden, Strandstuviken, Nyköping 27.6 (Kalle Brinell).

Årta *Anas querquedula*

Inga rapporterade häckningar och i övrigt fynd från 10 lokaler under häckningstid. I de flesta fall ses årta tillfälligt på lokalerna. I Skåraviken sågs årta under maj och juni, vilket tyder på häckning. Troligen överstiger inte det häckande beståndet 5 par.

Skedand *Anas clypeata*

Inga rapporterade häckningar under året. De flesta år brukar några häckningar rapporteras. I övrigt rapporter under häckningstid från mer än 20 lokaler.

Färre rapporterade häckningar än normalt, men betydligt fler fynd från fler lokaler än tidigare år. De senaste åren har antalet lokaler med skedand ökat, vilket skulle kunna tyda på att beståndet ökar.

Brunand *Aythya ferina*

Fortsatt dåligt för brunand med inga rapporterade häckningar. I övrigt finns fynd från ca 10 lokaler. På en del av dessa har brunand

Brunandsparring.

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se/

setts under en längre tid, vilket kan tyda på häckning. Inga större höstflockar heller. Näsnaren, Katrineholm brukar vara en bra höstlokal, men i år sågs som mest 123 ex i augusti vilket är en låg siffra för den lokalen.

Brunand X vigg

Aythya ferina X *aythya fuligula*

(-2010:0/0) (2011:1/1)

Första fyndet i rapportområdet av denna hybrid.

Samtliga fynd: 1 hane rastande Sjösaviken (norra), Nyköping 21.5 (*Olle Pers).

Vitögdd dykand *Aythya nyroca*

(-2010:2/2) (2011:1/1)

Rapportområdets tredje fynd och Vingåkers första fynd av vitögdd dykand. De två övriga fynden gjordes 1989 i Nyköping och 2005 i Strängnäs. Fyndet 2005 bedömdes som en parkrympling.

Samtliga fynd: 1 ex rastande Berga viltvatten, Vingåker 25.5 (*Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors).

Vigg *Aythya fuligula*

De största antalen av vigg ses under vintern. Årets högsta antal om 10000 ex är en av de lägsta sedan 2000. Rekordet hittills är 60000 ex 2006.

Stor flock: 10000 ex stationära Sjösaviken (norra), Nyköping 14.12 (Ingvar Jansson).

Bergand *Aythya marila*

Endast ett vårfynd i inlandet. Under hösten sågs hela 78 ex i inlandet, vilket är ovanligt många. Framst beror det på den stora flocken som sågs i Öljaren. Efter några bra år så blev årets största vinterflock bara hälften så stor. Trots det så är det sett över en längre tid höga antal.

Större flockar, inland och skärgård: 40 ex rastande Hulla badplats, Öljaren, Vingåker 10.11 (Bengt Larsson). 1500 ex rastande Sjösaviken (norra), Nyköping 12.12 (Lennart Wahlén).

*Ejder gör sig bäst mot blå bakgrund.
Foto: Leif Nyström*

Ejder *Somateria mollissima*

Betydligt fler häckningar än förra året har rapporterats. Om detta beror på att beståndet börjar återhämta sig eller om rapporteringen ökat får framtiden utvisa.

Färre ex än vanligt sågs under året i inlandet. Samtliga sågs i april och maj rastande i eller sträckande vid Hjälmarens och Mälarens.

Alförrädare *Polysticta stelleri*

(-2010:46/68) (2011:0/0)

Den adulta hanen åter tillbaka sommaren 2011. Har setts även maj-juni 2007, juni

2009 och juni 2010 tillsammans med 2 hon-tecknade fåglar.

Samtliga fynd: 1 adult hane stationär i området Torskbådan - Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 26.5-16.6 (*Lennart Wahlén, Janne Oldebring).

Alfågel *Clangula hyemalis*

Återigen ett magert år vad gäller inlandsfynd. Inga vårfynd och få höstfynd. Samtliga höstfynd för ovanlighetens skull i november. De flesta brukar ses i oktober.

Samtliga inlandsfynd: 2 ex sträckande mot

V Kvicksundsbron, Eskilstuna 3.11 (Kent Carlsson). 1 ex Näsnaren, Katrineholm 6.11 (Ronny Jansson, Pelle Moqvist, Krister Andersson m.fl.). 1 hona Näsnaren, Katrineholm 9.11 (Pelle Moqvist). 1 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 17.11 (Lars-Owe Hagman). 2 i par rastande Torshälla huvud, Eskilstuna 22.11 (Sten Ljungars).

Sjöörrer *Melanitta nigra*

En riktigt bra vår med ca 300 rapporterade sjöorrar i inlandet. De flesta har setts rastande i, eller sträckande förbi Hjälmaren och Mälaren. Betydligt färre ses under hösten i inlandet och i år blev det lite drygt 30 ex. Något fynd görs under sommaren, men det är länge sedan det skedde några häckningar i vårt rapportområde. En ovanligt stor flock sågs i skärgården i december.

Sommar och större flockar: 64 ex sträckande mot O Pottskär, Kvicksundsbron, Eskilstuna 1.5 (Viktor Eriksson). 5 hanar och 9 honor förbiflygande Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 9.6 (Lennart Wahlén). 150 ex stationära Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 21.12 (Lennart Wahlén).

Svärta *Melanitta fusca*

Fortfarande finns det några häckande par i vårt rapportområde. Antalet rapporterade svärter i inlandet är färre i år än de senaste åren. De flesta ses rastande i eller sträckande vid Mälaren och Hjälmaren.

Häckning, större flockar: 58 1K pulli/nyligen flygga Hävringe, Oxelösund 4.8 (Pekka Pulsa, Leif Nyström). 45 ex sträckande mot O Dansbaneudden, Hjälmaresund, Eskilstuna 30.4 (Yonas Ericsson, Tommy Emanuelsson). 109 ex sträckande mot NO Oxeludden, Askö, Trosa 7.5 (Göran Andersson, Örjan Jitelius).

Knipa *Bucephala clangula*

Flockar över 1000 ex är inte så vanliga i rapportområdet. Julifyndet är det största sommardag.

Större flockar: 1000 1K+ rastande Strandstuviken, Nyköping 5.7 (Kalle Brinell). 1054 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 1.11 (Viktor Eriksson).

Salskrake *Mergus albellus*

Fynd sommardag är inte ovanliga, men inga tecken på häckning finns. I oktober och november ses ofta stora flockar i Näsnaren. Årets antal är det högsta för Näsnaren och även för rapportområdet.

Sommarfynd och flockar över 100: 2-5 ex Ålsäters viltvatten, Katrineholm 16.6-4.7 (Lennart Pettersson, Hans Karlsson). 320 ex rastande Mogetorpsviken, Näsnaren, Katrineholm 3.11 (Bengt Larsson, Krister Andersson).

Småskrake *Mergus serrator*

Efter några år utan rapporterade häckningar, så blev det en i år i Mälaren. Flera fynd finns under häckningstid, så beståndet bedöms vara konstant med 5 till 10 par.

Storskrake *Mergus merganser*

Numera är det inte lika vanligt som förr med flockar över 1000 ex.

Flockar över 500 ex: 600 ex födosökande Stadsfjärden, Nyköping 6.4 (Jan Gustafsson). 970 ex rastande Hällsviken, Trosa 8.4 (Örjan Jitelius). 650 ex födosökande Gåsviken Skundern, Flen 31.10 (Jukka Väyrynen). 2200 ex rastande Björndalsviken, Strängnäs 13.12 (Petter Sundin). 1200 ex Södra Hjälmaren, Vingåker 16.12 (Ola Strand).

Järpe *Tetrastes bonasia*

Tolv fynd av 13 individer under 2011 får betraktas som ett tämligen normalt uppträdande även om antalet är något under de rapporterade antalen de allra senaste åren. Fynden är väl spridda i rapportområdet och indikerar att det sannolikt finns ett gles bestånd av järpar i lämpliga skogsområden i en stor del av rapportområdet. Ett av årets fynd är ovanligt då det kommer från en mindre ö

(cirka en kvadratkilometer stor) längs kusten strax utanför Oxelösund. Inga konstaterade häckningar finns rapporterade från året.

Samtliga fynd: 1 ex Årdala, Flen 29.1 (Dag Lanerfeldt). 1 ex Sandvik, Vingåker 6.3 (Ronny Nilsson). 1 ex Bergkvarnsbotten, Brännmossen, Strängnäs 24.3 (Bernt Andersson). 1 ex spel/sång Kärret SO Stora Bärskär, Nyköping 11.4 (Jan Gustafsson, Jan Karlsson). 1 hona Larslundsmalmen, Nyköping 3.5 (Ingvar Jansson). 1 ex spel/sång Ålö-huvud, Ålö, Oxelösund 13.5 (Leif Nyström, Pekka Pula). 1 ex Södra Hedlandet, Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 30.5 (Leif Carlsson). 1 ex S Mosstorp, Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 15.6 (Leif Carlsson). 1 ex Lennellstorp, Åkers kronopark, Strängnäs 25.7 (Erik Widuss). 1 1K Brostugan Ludgo, Nyköping 27.7 (Hasse Berglund). 2 ex Garp-sätter, Nyköping 8.9 (Jonny Werdin). 1 ex Gravberget, Ärendal, Gnesta 11.9 (Lennart Wahlén).

Orre *Lyrurus tetrix*

Sammanlagt finns från året rapporter om 67 spelande tuppar på 24 lokaler. Merparten av fynden gäller enstaka spelande fåglar och som vanligt är rapporterna huvudsakligen koncentrerade till Mälarmården och Kolmårdens skogsområden.

Spelplatser med 3 eller fler spelande tuppar har rapporterats enligt följande: Stora Bötet, Nyköping (12 spelande), Hedmossen, Dunker, Flen (11 spelande), Fjällmossen, Nyköping (9 spelande), Lilla Fjällsjön, Mellösa, Flen (5 spelande), Fågelsjön, Husby-Rekarne, Eskilstuna (5 spelande), Hedmossen, Ärla, Eskilstuna (3 spelande). En del av dessa lokaler ligger relativt nära varandra och möjligen kan antalen ovan delvis gälla samma fåglar på någon av lokalerna.

Tjäder *Tetrao urogallus*

Mönstret med mycket få rapporter om spelande tjädertuppar håller i sig. Från 2011 finns endast rapporter om spelande tuppar på

två lokaler i rapportområdet. Därutöver har enstaka fåglar rapporterats från ett tiotal lämpliga lokaler. Från året finns även rapporter om sannolika häckningar vid Bråtarna, Rocklännan, Strängnäs och NV Lekartorp, Hedlandet naturreservat, Eskilstuna.

Rapphöna *Perdix perdix*

Som vanligt finns rapporter om rapphöns på några lokaler spridda i rapportområdet. Sammanlagt har 37 fåglar setts på 5 lokaler. Fynden är begränsade till höst och förvinter (4.9-19.12) och sannolikt gäller samtliga fynd fåglar som härstammar från mindre utplanteringar. De största antalen har rapporterats från Husby-Oppunda, Nyköping (12 ex) och Tybblefälten, Stora Malm, Katrineholm (11 ex). Inga fynd som kan indikera eventuella häckningsförsök finns från året.

Några av de rapphöns som fanns i rapportområdet.
Foto: Karin Lindström

Vaktel *Coturnix coturnix*

Efter två år i rad med relativt få vaktlar blev 2011 ett mycket bra år för vakteln i rapportområdet. Totalt finns 111 fåglar rapporterade och av dessa har 110 rapporterats som spelande. Årssumman är med god marginal den högsta någonsin och för första gången noteras fler än hundra fåglar, ett enskilt år, i rapportområdet. Årets summa kan jämföras med genomsnittet, 52 spelande/år, under perioden 2000-2010. Den tidigare högsta siffran kommer från 2007 då 68 spelande fåglar rapporterades. Som vanligt kommer en stor andel av fynden från Eskilstuna och Nyköping men fynd finns från samtliga av rapportområdets kommuner.

Fynd (3 eller fler spelande): 3 ex spel/sång Hofstafälten, Katrineholm 26.5-28.7 (Per Erik Pershagen, Hans Karlsson, Håkan Lernefalk). 3 ex spel/sång Ljunghaga, Kästa, Vingåker 29.5-9.7 (Rune Isaksson). 3 ex spel/sång Hammarby k:a, Eskilstuna 2-25.6 (Lars Johansson, Peter Carlsson, Joachim Strengbom m.fl.). 4 ex spel/sång Väla, Kjula, Eskilstuna 6-26.6 (Joachim Strengbom). 6 ex spel/sång Tystberga - Björksund, Nyköping 15.6-29.8 (Per Erik Pershagen, Martin Ransgart, Jan Gustafsson m.fl.). 3 ex spel/sång Sofieberg, Kjula, Eskilstuna 23-26.6 (Joachim Strengbom, Leif Carlsson). 3 ex spel/sång Råby-Rekarne k:a, Eskilstuna 29.6-3.8 (Bo Gustafsson, Bengt Andersson, Lennart Karlsson). 3 ex spel/sång Snesta, Nyköping 11.7 (Jan Hägg).

Smålom *Gavia stellata*

Sammanlagt 31 fynd av totalt 91 smålommar under perioden 4.4-23.10 finns rapporterade från året. Både antalet och fyndbilden, med de flesta rapporterna från kusten under april och maj, får betraktas som normalt. Med mer riktad bevakning av vårsträcket längs kusten skulle antalet säkert bli betydligt högre.

Fördelningen av rapporterna under året ser ut enligt följande: april-maj (83 fåglar, 24 fynd), juli (2 fåglar, 2 fynd), augusti-oktober

(6 fåglar, 5 fynd). För tredje året i rad kommer de högsta sträcksummorna från Oxeludden, Askö, Trosa där 18 ex sträckte mot NO 22.4 (Göran Andersson, Örjan Jitelius) och 17 ex sträckte mot NO 25.4 (Göran Andersson, Örjan Jitelius, Per Flodin). Rena vinterfynd saknas helt från året.

Samtliga inlandsfynd: 1 ex rastande Dansbaneudden, Hjälmarensund, Eskilstuna 30.4 (Yonas Ericsson, Tommy Emanuelsson). 1 ex sträckande mot O Pottskär, Kviksundsbron, Eskilstuna 7.5 (Viktor Eriksson). 1 ex rastande Djurgårdsudde, Fogdö, Strängnäs 8.5 (Erik Widuss). 1 ex förbiffyngande Hälstorp, Enaren, Katrineholm 20.7 (Lars Davner). 1 ex rastande Östra Stor-Hjälmaren, Katrineholm 26.7 (Pelle Moqvist, Krister Andersson). 1 2K+ sträckande mot V Kviksundsbron, Eskilstuna 21.8 (Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson, Viktor Eriksson, Kent Carlsson).

Storlom *Gavia arctica*

Årets elva konstaterade häckningar är i nivå med senaste årens rapporter om häckande storlommar i rapportområdet. Däremot är antalet rapporter om grupper, par eller enstaka storlommar på lämpliga häckningslokaler något högre än de senaste åren.

Sammanlagt finns, utöver de elva konstaterade häckningarna, rapporter om storlommar på 50 lämpliga häckningslokaler i rapportområdet som helhet. Huvuddelen av dessa rapporter, drygt 60%, kommer från rapportområdets östra och centrala delar med Båvenområdet i centrum.

Även i år sågs större ansamlingar av gamla storlommar i Gölsjön, Flen under sommar och höst med flera rapporter om höga antal under perioden 25.7-5.9. Årets högsta inräknade antal i Gölsjön var 74 ex 22.8 (Leif Carlsson, Rolf Pettersson). Inga rapporter om vinterfynd av storlommar finns från 2011.

Smådopping *Tachybaptus ruficollis*

Sammanlagt finns rapporter om smådop-

pingar under häckningstid från 19 lämpliga lokaler i rapportområdet som helhet. På fyra av dessa lokaler har dessutom säkra häckningar kunnat konstateras. Årets antal är en bit under toppnoteringarna från 2008-2009 med 27 uppskattade par men är ändå helt i nivå med de tidigare åren under 2000-talet. Från vintermånaderna januari och december finns rapporter om totalt sex fåglar på fyra lokaler.

Vinterfynd (januari, december): 2 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 1-30.1 (Viktor Eriksson, Björn Fors, Krister Bergh m.fl.). 1 ex Oxelösunds hamn, Oxelösund 1-12.1 (Per Flodin, Mathias Andersson, Tommy Pettersson m.fl.). 1 ex Smäckbron, Trosa 1-4.1 (Lars Imby, Göran Andersson, Ida Leijon m.fl.). 1 1K Vingåkers Reningsverk, Vingåker 2-11.12 (Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors). 1 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 14-23.12 (Lennart Eriksson, Per Lif).

Skäggdopping *Podiceps cristatus*

Större ansamlingar rapporteras som vanligt från några av de större insjöarna i rapportområdets nordvästra delar under hösten. Östra Hjälmaren, Näsnaren och Öljaren utmärker sig årligen som särskilt viktiga rastlokaler för skäggdopping under hösten. Årets

största flock är den största som noterats under hela 2000-talet, ca 1200 ex i Öljaren. Rekordet tidigare låg på ca 865 ex 2002 i Öljaren.

Flock över 1000 ex: 1200 ex rastande Hulla badplats, Öljaren, Vingåker 10.11 (Bengt Larsson).

Gråhakedopping *Podiceps grisegena*

Sammanlagt 14 fynd och totalt 19 individer finns rapporterade från året vilket är helt i nivå med antalen de senaste åren. Normalt brukar de flesta gråhakedoppingar ses längs kusten under vår och höst men i år kommer hälften av fynden (sju fynd, åtta individer) från insjöar eller våtmarker. Fördelningen under året ser ut enligt följande: våren (8 fynd), sommaren (2 fynd), hösten (4 fynd). Fynden under sommaren (juli månad) är lite extra intressanta då de visar att enstaka gråhakedoppingar uppenbarligen rör sig på lämpliga lokaler under häckningstid i rapportområdet. Hur länge ska det dröja innan vi återigen kan konstatera en häckning av gråhakedopping i rapportområdet? Senast det begav sig var 1955 då två par konstaterades häcka i Södra Kärrlängen, Strängnäs.

Fynd (juli): 1 ad Frönäs våtmark, Flen 16.7 (Per Flodin). 2 1K Östra Vingåkers viltvatten, Katrineholm 17.7 (Monica Johansson).

Svarthakedopping

Podiceps auritus

Arten var riksinventeringsart under 2011. Resultatet från inventeringen redovisas utförligare i separat artikel i årsboken.

Riksinventeringen visar på ett fortsatt gott bestånd av svarthakedopping i vårt rapportområde. 29 säkra häckningar har konstaterats på 18 lokaler, med totalt 42 pull. Antalet par som rap-

Skäggdopping slukar stora fiskar.
Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se/

Glöm inte att kolla i dammarna på golfbanorna efter svarthakedopping.

Foto: Stefan Pettersson, www.steffe53.se/

porterats som säker eller möjlig häckning är 32. Totalt har det rapporterats om 102-108 par som observerats under häckningstid, inklusive de möjliga och säkra häckningarna från 72 olika lokaler.

Antal par/antal lokaler med trolig till säkra häckningar fördelar sig kommunvis enligt följande: Nyköping (7/6), Katrineholm (9/3), Flen (7/5), Eskilstuna (3/3), Gnesta (4/2), Strängnäs (1/2) och Trosa (1/1). Från Vingåker och Oxelösund finns inga rapporter om säkra eller möjliga häckningar.

Vinterfynd (januari, december): 2 ex förbiflygande Näsaren, Katrineholm 4.12 (Krister Aronsson). 1 ex rastande Örsbaken, Oxelösund 24.12 (Tommy Knutsson).

Stort antal: 21 ex Näs, Torpesta kvarn, Nyköping 22.4 (Olle Grönberg).

Havssula *Morus bassanus*

(-2010:0/0) (2011:1/1)

Första fyndet för rapportområdet. Observationen gjordes under en period med flera fynd av havssula i vårt närområde och det mesta talar för att en och samma kringflygande individ är inblandad i alla dessa fynd. Först sågs en havssula sträcka mot N förbi Häradsskär, Östergötland vid 14-tiden den 8.10 och vid 17-tiden samma dag observerades fågeln flyga mot öster vid Enskär, Nyköping. Dagen därpå (9.10) var fågeln återigen tillbaka vid Häradsskär igen för att slutligen

under 2 dagar (10-11.10) observeras i området runt Landsort och södra Torö, Nynäs-hamn. Då den också sågs från Enskär. Efter detta datum finns inga ytterligare rapporter om havssulor längs kusten i nordvästra Östersjön.

Samtliga fynd: 1 ad förbiflygande Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 8.10 (*Lennart Wahlén) samt 11.10 (Nicke Helldorff).

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

De tillgängliga rapporterna om häckande storskarvar i Svalan ger sammanlagt 922 par, fördelat på nio kolonier, i rapportområdet som helhet. De nio kolonierna fördelar sig geografiskt enligt följande: Mälaren (5 kolonier), Hjälmarens (1 koloni), Båven (1 koloni), Yngaren (1 koloni) och kusten (2 kolonier). Som vanligt kan man utgå ifrån att rapporteringen är bristfällig från stora delar av rapportområdet och att det faktiska antalet par och kolonier sannolikt är betydligt fler än vad rapporterna visar. I Mälaren, där storskarvarna inventerats systematiskt under flera år, kan man konstatera att årets rapporterade

antal kolonier och par är något färre än under de senaste åren. Möjligen en indikation på att antalet häckande storskarvar i Mälaren nu minskar något.

Rördrom *Botaurus stellaris*

Totalt 74 revirhävdande rördrommar i rapportområdet som helhet är något fler än förra årets 67 revirhävdande fåglar. Antalet är dock klart under genomsnittet för 2000-talet och 2010 och 2011 är de år med de lägsta antalen rapporterade rördrommar under den senaste 10-årsperioden. De förhållandevis låga antalen kan sannolikt förklaras av de två senaste stränga och långa vintrarna. Mönstret med relativt låga antal märks även från Sörfjärden där endast nio revirhävdande fåglar finns rapporterade, det lägsta antalet för Sörfjärden under hela 2000-talet. Vinterfynd saknas helt från 2011.

Ägretthäger *Egretta alba*

(-2010:14/15) (2011:7/7)

Totalt sju fynd i rapportområdet under 2011 är den klart högsta årssumman hittills. Hu-

*En av de sju ägretthägrar som sågs under året.
Foto: Stefan Pettersson,
www.steffe53.se/*

vuddelen av fynden gjordes under våren (april-maj) och fyra fynd gäller fåglar som stannade flera dagar på en och samma lokal. Det tidigare mönstret med en tydlig koncentration till rapportområdets södra delar håller i sig även 2011, inga fynd finns från året i de norra delarna av rapportområdet.

Samtliga fynd: 1 ex Marsäng, Nyköping 19-26.4 (*Markus Forsberg, Jan Karlsson, Jan Gustafsson m.fl.). 1 ex Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 22-23.4 (*Ola Bäckman, Andreas Grabs, Tommy Pettersson m.fl.). 1 ex förbiflygande Vegredsberg, Lerbo, Katrineholm 2.5 (*Göran Malmgren). 1 ex förbiflygande Åkforsåns utlopp, Broby, Katrineholm 8.5 (*Conny Andersson). 1 ex Lövsund, Nyköping 18-22.5 (*Jan-Eric Hägerroth, Kalle Brinell, Marianne Mattiasson m.fl.). 1 ex Tureholmsviken, Trosa 18-25.5 (*Claes Leijon, *Ida Leijon, Göran Andersson m.fl.). 1 ex sträckande mot O Bergshammar, Nyköping 13.8 (*Anders Strömvall).

Gråhäger *Ardea cinerea*

Mindre kolonier eller enstaka häckande par har rapporterats från sju lokaler i rapportområdet som helhet och det sammanlagda antalet i dessa kolonier var 39 häckande par. Dessutom finns en rapport om en koloni på ca fem par vid Sörfjärden där häckningen av okänd anledning misslyckades. Antalet kolonier får betraktas som rätt normalt men antalet par är lägre än vad som rapporterats de senaste åren. Få rapporter från Mälaren och inga rapporter om större kolonier förklarar delvis det låga antalet häckande par och nedgången jämfört med de senaste åren beror sannolikt mest på bristfällig rapportering.

Kolonier eller enstaka par har rapporterats från följande lokaler under 2011: Snöholm-en, Stadsfjärden, Trosa (20 par), Lillberg, Blackstaby, Flen (7 par), Kohagsängarna, Öster Malma, Nyköping (6 par), Segersön, Mälaren, Strängnäs (2 par), Hultastrand, Baggetorp, Katrineholm (2 par), Tegelskär, Mälaren, Strängnäs (1 par), Lagårdsback,

Mälaren, Strängnäs (1 par), Idö, Sörfjärden, Eskilstuna (misslyckad häckning).

Gråhäger, mindre antal häckningsrapporter år efter år.

Foto: Bertil Karlsson

Vit stork *Ciconia ciconia*

(-2010:36/42) (2011:5/6)

Efter två år utan fynd sågs återigen vita storkar i rapportområdet under 2011. Sammanlagt fem fynd av vita storkar gjordes under året vilket innebär att antalet fynd i rapportområdet nu uppgår till 41. Det exakta antalet

En av de två vita storkar när de var på Oppebyfälten, Nyköping.
Foto: Thomas Larsson

individer är svårt att bedöma och man kan inte utesluta att samma fåglar är inblandade i några av fynden. De två fåglarna i Nyköping rastade i området runt Bälinge kyrka 2-3.6, och sågs därefter ta höjd på morgonen den 3.6 för att någon timme senare ses sträckande mot söder över Strandstuviken.

Samtliga fynd: 1 ex sträckande mot SO Torshälla, Eskilstuna 26.4 (*Niklas Holmström). 1 ex rastande Kvittens avfallsstation, Strängnäs 27-30.5 (*Leif Karlsson, Jalle Hiltunen, Petter Sundin m.fl.). 1 ex förbiflygande Näsby gård, Ålspångaviken, Flen 28.5 (*Per Flodin). 2 ex Bälinge kyrka - Oppeby gård, Bälinge - Strandstuviken, Nyköping 2-3.6 (*Janne Oldebring, Örjan Jitelius, Arne Hellström m.fl.). 1 ex sträckande mot V Lilla Blackhäll, Eskilstuna 27.6 (*Lars-Owe Hagman, *Kristina Hagman).

Bivråk *Pernis apivorus*

Endast en konstaterad häckning noterades under året, däremot finns det rapporter med häckningskriterium från åtminstone ytterligare 15 revir. Antalet rapporterade revir får anses vara normalt. Även om det i jämförelse mot år 2010 är en rejäl minskning, då det rapporterades hela 26 revir i rapportområdet. Det ska dock påpekas att det finns rapporter under juni-juli månad från ytterligare ett 30-tal lokaler i området, men arten är skygg och svårinventerad varför vi i dagsläget inte vet hur många revir som verkligen finns i rapportområdet. Under hösten noterades få höga sträckciffror, med som mest 25 ex sträckande SV Vattentornet, Oxelösund 16.9 (Jan Hägg, Kalle Brinell). Årets första bivråkar noterades 12.5 med 1 ex sträckande mot N Ekeby våtmark, Eskilstuna (Bo Hernod) samt 1 ex för-

biflygande Långdunker, Flen (Magnus Öhrn). Årets sista bivårar noterades 25.9 med 2 ex sträckande mot SV Labro ängar, Nyköping (Peter Lantz, Sofi Nordfeldt).

Årets rapporterade häckningar fördelar sig kommunvis enligt följande: Vingåker (1), Strängnäs (3), Oxelösund (1), Nyköping (5), Katrineholm (1), Eskilstuna (4).

Brun glada *Milvus migrans*

(-2010:50/52) (2011:3/3)

Även i år uppehöll sig ett par vid Skåraområdet, Nyköping under häckningstid. Liksom förra året kunde man konstatera mattransport till bo vid flera tillfällen under sommaren och så slutligen, i början av augusti, noterades en flygg ungfågel vid boplatsen. Detta är rapportområdets första konstaterade häckning med lyckat resultat. I övrigt finns två fynd från norra delen av rapportområdet under året.

Häckningen vid Skåraområdet uppdateras i siffrorna enbart med ungfågeln, då de adulta

fåglarna har setts i området under tidigare år.

Samtliga fynd: 1 häckning (1 unge) Skåraområdet, Nyköping 15.4-5.8 (*Leif Nyström, *Pekka Pulsa m.fl.), 1 ex f.d. Katrineholms gård, Eskilstuna 3.6 (*Joachim Strengbom) samt 1 2K+ sträckande mot SV Sörtorpberget, Strängnäs 24.9 (*Erik Widuss).

Röd glada *Milvus milvus*

Från Nyköping gjordes två fynd i början av april, vilket säkert gäller samma individ. Under perioden 11.5-10.8 gjordes ytterligare sju fynd inom ett, för en art som röd glada, relativt litet område. Vissa av dessa fynd överlappar avståndsmässigt även med fyndet i Flen den 26.5 och trots att det ibland har gått lång tid mellan fynden, så är det inte alls omöjligt att de gäller en och samma individ som rör sig i området. Från Flen gjordes även ett fynd av en 1K fågel den 9.8, inte långt ifrån platser där arten sågs i slutet av maj-början på juni. Med tanke på att en ungfågel sannolikt inte borde ha förflyttat sig långt

Brun glada, hanan, t.v. och ungfågeln ovan.

Foto: Leif Nyström

Den unga rödgladan t.h.

Foto: Tommy Ubbesen

från boplatsen vid denna tid, då finns möjligheten att en häckning lyckats i området. Från Strängnäs gjordes dessutom två fynd, där man med säkerhet kan säga att det är två olika individer.

Hur många individer det rört sig om är svårt att uppskatta. Observationerna i början av april kan mycket väl ha varit en förbi-sträckande individ, men under sommaren-hösten rör det sig sannolikt om minst två upp till tre/fyra adulta fåglar och två 1K.

Samtliga fynd fördelade kommunvis:

Flen: 1 ad Ålspånga gård 26.5 (Mikael Ackelman) samt 1K förbiflygande Broby gård 9.8 (Tommy Ubbesen).

Nyköping: 1 ad förbiflygande Marsäng 4.4 (Jonny Werdin). 1 ex förbiflygande Strandstuviken 6.4 (Marianne Mattiasson). 1 2K förbiflygande Stigtomta 11.5 (Mikael Ackelman, Annika Ackelman, Amadeus Ackelman). 1 ad Nyköpingsbro rastplats 31.5 (Ulf Svahn). 1 ex födosökande Väsby 2.6 (Gunnar Johansson). 1 ex födosökande Brunnsta 15.6 (Jan Karlsson). 1 ex förbiflygande Åby golf 20.6 (Peter Malmberg). 1 ex Stockholmstorp 2.8 (Johan Gustafsson) samt 1 ad förbiflygande Rällingefälten 10.8 (Thomas Larsson).

Strängnäs: 1 ex förbiflygande Åsa Gravfält 12.6 (Yngve Meijer) samt 1 1K födosökande Hörnfältet, Aspö k:a 23.8-8.9 (Petter Sundin).

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Med årets material är det tyvärr inte möjligt att göra någon uppskattning av häckningsbeståndet i rapportområdet. Endast elva inkomna rapporter av häckningar eller troliga häckningar från i år. Det ska dock påpekas att det under perioden maj-juli inkom över 600 rapporter om brun kärrhök från vårt rapportområde. Det råder alltså ingen tvekan om att antalet häckande par i Sörmland egentligen är betydligt fler än årets elva par. Under fjolåret, då arten var riskinventeringsart, fanns rapporter om minst 88 par. Även detta kan ligga i underkant, eftersom ingen riktad inventering gjordes ens då.

Årets rapporterade häckningar fördelar sig kommunvis enligt följande: Eskilstuna 7, Strängnäs 3, Nyköping 1.

Årets första och sista fynd: 1 hane förbiflygande Gravtorp, Trosa 20.3 (Barbara Leibiger, Ingo Leibiger). 1 1K födosökande Örsundet, Sörfjärden, Eskilstuna 12.10 (Leif Carlsson).

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

En fortsatt rejäl nedgång i antalet vinterfynd jämfört med de närmast föregående åren. Under perioden 2005-2009 gjordes i genomsnitt 13 vinterfynd/år. Detta år gjordes endast fem fynd i december. För första gången sedan 1996 saknades det alltså helt fynd från ja-

Brun kärrhök.
Foto: Kjell Widén

Under höstens sträckspaning räknas rovfågelsarterna in.
Foto: Bertil Karlsson

nuari månad. Det låga antalet vinterfynd de senaste åren kan förstås förklaras med att det har varit stränga vintrar och mycket snö. Under perioden 8-9.10 sträckte inte mindre än 21 ex förbi Vattentornet, Oxelösund (Kalle Brinell), med som mest 14 ex den 8.10. Detta är den högsta sträcksisfran som har rapporterats i Svalan från vårt rapportområde.

Vinterfynd (januari och december): 1 honfärgad födosökande Skåraområdet, Nyköping 1-31.12 (Lennart Wahlén, Tommy Petterson m.fl.). 1 hona + 1 hane födosökande Tybblefålen, Katrineholm 2-15.12 (Hans Karlsson, Lennart Pettersson m.fl.). 1 honfärgad födosökande Norasjön, Trosa 4.12 (Göran Andersson). 1 honfärgad födosökande Oppeby gård, Bälinge, Nyköping 20.12 (Björn Johansson).

Stäpphök *Circus macrourus*
(-2010:16/16) (2011:2/2)

Två fynd av denna numera årliga art inom rapportområdet. Bägge två utmed kusten där

numera 15, utav rapportområdets totalt 18, observationer är gjorda. Tittar man på tidigare godkända fynd kan man nu börja se att mitten av maj under våren samt början av september under hösten, tycks vara de två perioderna under året då arten oftast ses i vårt rapportområde. I övriga delar av landet uppträdde stäpphöken nästan invasionsartat under hösten 2011, men trots detta gjordes bara ett höstfynd i vårt rapportområde.

Samtliga fynd: 1 ad hane Stigtomta, Nyköping 19.5 (*Mikael Ackelman). 1 ad hane sträckande mot SV Buskhyttan, Nyköping 30.8 (*Jan Sjöstedt).

Ob. stäpp-/ängshök
Circus macrurus/pygargus
(-2010:19/19) (2011:2/2)

Så gott som årligen så görs det några observationer av obestämda stäpp-/ängshökar i rapportområdet. Kanske hade man i år kunnat förvänta sig fler rapporter av obestämda kärnhökar, men tanke på det kraftiga uppträdandet av stäpphök samt hybrider mellan

stäpphök - blå kärrhök som sågs i övriga delar av landet.

Samtliga fynd: 1 honfärgad födosökande Åkers styckebruk, Strängnäs 22.8 (*Erik Widuss). 1 1K sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 9.10 (*Kalle Brinell).

Ängshök *Circus pygargus*

(-2010:96/107) (2011:6/6)

Inga indikationer på häckningsförsök under året, men som brukligt gjordes några fynd under våren och sommaren. Årets första individ noterades vid Marsäng, Nyköping 25.4, vilket är lite tidigare än vad som får klassas som normalt för vårt rapportområde. Från tidigare år föreligger nämligen endast fem fynd från april.

Samtliga fynd: 1 ad hane Marsäng, Nyköping 25.4 (*Lennart Wahlén). 1 ad hane Skavstaavfarten, Nyköping 14.5 (*Hans Sandberg, *Ulf Andersson). 1 2K hane födosökande Lundbyfälten, Eskilstuna 20.5 (*Sten Ljungars). 1 2K hane förbiflygande Hannsjön, Nyköping 21.5 (*Jan Hägg). 1 ad hane Folkesta, Eskilstuna 7.7 (Joachim Strengbom). 1 hane förbiflygande Kvicksundsbron 15.8 (*Viktor Eriksson).

Duvhök *Accipiter gentilis*

Enbart tre säkerställda häckningar i år, vilket kan jämföras med 2010 och 2009 då det rapporterades 8 respektive 7 häckningar i rapportområdet. Inga av dessa siffror visar dock hur stort beståndet egentligen är inom rapportområdet.

Årets rapporterade häckningar fördelar sig kommunvis enligt följande: Eskilstuna (1), Nyköping (2).

Sparvhök *Accipiter nisus*

Arten är en av de talrikaste rovfågellarna på sträck och under året gjordes fem dagsnoteringar med över 100 ex. Samtliga från lokaler utmed kusten i södra delen av rapportområdet. Under perioden juni och juli gjordes 51 observationer, men inga häckningar kunde konstateras.

Höga sträcksiffror: 295 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 16.9 (Jan Hägg, Kalle Brinell). 150 ex sträckande mot SV Horns båtvarv, Nyköping 24.9 (Toomas Maadre). 105 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 8.10 (Kalle Brinell). 145 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 9.10 (Kalle Brinell). 103 ex sträckande mot

Duvhöken ser dig.
Foto: Thomas Larsson

SV Vattentornet, Oxelösund 12.10 (Leif Nyström, Pekka Pulsa).

Ormvråk *Buteo buteo*

Arten är numera en talrik övervintrare i rapportområdet och till skillnad mot början av 1990-talet, då bara enstaka övervintrade varje år, är antalet så pass stort att det är omöjligt att exakt säga hur många det rör sig om. Ska man försöka sig på en ungefärlig uppskattning rör det sig om drygt 75 ex i januari månad, vilken är lite lägre jämfört med de senaste åren. Under december noterades ett ungefär på 65-70 individer, vilket ger en total på cirka 140 vinterfynd detta år. Under året har sju säkra häckningsfynd rapporterats och ytterligare ett par med häckningskriterium, vilket är en normal siffra. Tyvärr visar inte det hur många par det verkligen häckar inom rapportområdet, vilket borde vara långt fler än vad som publiceras här.

Även i år noterades en hög sträckssiffra vid Kvicksundsbron, Eskilstuna. Att stora antal flyttar förbi en inlandslokal hör till ovanligheterna, men just denna lokal sticker ut och har de senaste åren visat på att det flyttar förbi en del rovfåglar även inåt land. Vid kusten passerade som vanligt höga antal under några dagar i framförallt slutet av september och början av oktober med en topp den 8.10.

Högre sträckssiffror: 246 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 16.9 (Jan Hägg, Kalle Brinell). 235 ex sträckande mot SV Kvicksundsbron, Eskilstuna 23.9 (Jochim Strengbom). 300 ex sträckande Horns båtvarv, Nyköping 1.10 (Bertil Karlsson, Jan Gustafsson, Jan Karlsson m.fl.). 720 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 8.10 (Kalle Brinell). 275 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 12.10 (Leif Nyström, Pekka Pulsa). 285 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 12.10 (Jan Gustafsson, Arne Hellström). 208 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 13.10 (Jonny Werdin).

Fjällvråk *Buteo lagopus*

Under januari har ca 41 övervintrande individer rapporterats, vilket är lite lägre jämfört med de senaste föregående åren. Med undantag för år 2010 då antalet övervintrande fjällvråkar också var något lägre än normalt.

Anledningen till detta är troligen det samma som för ormvråk och blå kärrhök, nämligen att vintrarna de senaste två åren har varit betydligt strängare än vi sett under 2000-talet. Att det däremot endast noterades 38 individer under december i år, då det var snöfritt i rapportområdet, är förvånande. Några högre sträckssiffror noterades utmed kusten under hösten. Toppen inföll samma dag som för ormvråk, nämligen den 8.10.

Fjällvråk, flera fina sträckdagar under hösten.

Foto: Leif Nyström

Högre sträckssiffror: 171 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 5.10 (Jan Gustafsson, Björn Johansson, Thomas Larsson m.fl.). 405 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 8.10 (Kalle Brinell). 236 ex sträckande mot S Storrö, Nyköping 8.10 (Niklas Holmqvist, Johan Hammar). 249 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 9.10 (Kalle Brinell). 175 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 11.10 (Jonny Werdin, Arne Hellström, Jan Sjöstedt). 131 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 12.10 (Leif Nyström, Pekka Pulsa).

Mindre skrikörn *Aquila pomarina*

(-2010:2/2) (2011:2/2)

Efter att ha lyst med sin frånvaro sedan 1997, sågs i år två exemplar. Den första var en adult fågel som sträckte norrut i början av maj. Detta är det första vårfyndet, tillika det första inlandsfyndet i rapportområdet. Därefter sågs en sträckande subadult fågel i början av september. Denna individ sågs först i Trosa vid klockan 09.30 för att sedan passera Marsäng, Nyköping drygt 2 timmar senare vid klockan 11.50.

Samtliga fynd: 1 3K+ sträckande mot N Pottskär, Kvicksundsbron, Eskilstuna 7.5 (*Viktor Eriksson). 1 2K+ sträckande mot SV Trosa och sedan sträckande mot SV vid Marsäng, Nyköping 10.9 (*Göran Andersson, Jan Karlsson, Sofi Nordfeldt, Peter Lantz).

Tornfalk *Falco tinnunculus*

Precis som för föregående vintersäsong var den gångna vintern 2010/2011 sträng varför det är förklarligt att endast ett fynd av tornfalk gjordes i januari: 1 ad hane förbiflygande Sigtunaån, Gnesta 14.1 (Bertil Karlsson). Hösten och inledningen på vintern 2011/2012 var däremot anmärkningsvärt mild varför man kunde ha förväntat sig fler decemberfynd än de två som finns rapporterade: 1 ex födosökande Rällingefälten, NO Jönåker, Nyköping 1.12 (Jan Gustafsson, Björn Johansson, Lennart Wahlén) samt 1 ex födosökande Skårasvackan, Stigtomta, Nyköping 23.12 (Tommy Pettersson).

Häckningsframgången fortsätter att vara svårbedömd i vårt rapportområde. Ca 4-5 permanenta revir finns rapporterade och det tycks ha lyckats i åtminstone ett fall att få ut ungar. Här kan det vara på sin plats att uppmana om noggrann rapportering i Svalan för att Rrk ska ha en chans att ur floden av rapporter skilja ut de intressanta som kan handla om häckning. Om man misstänker permanent par, eller genomförd häckning, är det lämpligt att använda häckningskriterier vid rapportering.

Utöver ovanstående kan ett par fina sträckssiffror nämnas: 15 ex sträckande mot SV vid Vattentornet, Oxelösund 16.9 (Jan Hägg, Kalle Brinell). 21 ex sträckande mot SV Horns båtvarv, Nyköping 24.9 (Toomas Maadre).

Aftonfalk *Falco vespertinus*

(-2010:57/60) (2011:4/4)

Efter att det endast setts en individ per år både 2009 och 2010 ses i år fyra aftonfalkar spridda i rapportområdet och över säsongen. Antalet fynd och tidpunkterna under året får anses normala. Extremdatum för arten i vårt rapportområde är 6.5 (2000) samt 9.10 (2005).

Samtliga fynd: 1 2K hane födosökande Kvarnbäckstornet, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 15.5 (*Sten Ljungars, *Monica Ljungars). 1 2K hane förbiflygande Labro ängar, Nyköping 19.5 (*Kalle Brinell). 1 2K+ hona förbiflygande Älundavägen 9, Hällsta, Eskilstuna 1.9 (*Kent Carlsson). 1 hane förbiflygande Vingåkersslätten, Vingåker 29.9 (*Ronny Nilsson).

Stenfalk *Falco columbarius*

Vintern 2010/2011 var mycket sträng så det är inte förvånande att fynd från januari och februari uteblev. Då hösten däremot var ovanligt mild ända in i december är det logiskt med just ett decemberfynd: 1 honfärgad stationär Skällsta, Nyköping 9.12 (Tommy Pettersson). Fynd efter 15.5 och under sommaren är relativt ovanliga numera i Sörmland så följande sena majfynd kan vara värda att nämna: 1 ex födosökande Tummelsta, Eskilstuna 20.5 (Lars-Erik Collin). 1 honfärgad förbiflygande Skåra viltvatten, Nyköping 21.5 (Jan Hägg).

Lärkfalk *Falco subbuteo*

Precis som de senaste åren fortsätter det att rapporteras enstaka april- och oktoberfynd även om de fortsätter att vara sparsamma. Årets första fynd är anmärkningsvärt tidigt,

men ändå tre dagar efter rekordnoteringen från 2010. Årets sista fynd är sent, men inte extremt då rekordnoteringen för vårt rapportområde är 17.10, även det från 2010.

Samtliga fynd från april och oktober:

1 ex sträckande mot NO Säby (södra Svärtasvackan), Nyköping 22.4 (Stefan Berg). 1 ex förbiflygande Horns båtvarv, Nyköping 1.10 (Bertil Karlsson, Jan Gustafsson m.fl.). 1 ex förbiflygande Torshälla huvud, Eskilstuna 3.10 (Sten Ljungars). 1 ex sträckande mot S Hartsö-Enskär fstn, Hartsö skärgård, Nyköping 11.10 (Lennart Wahlén).

Jaktfalk *Falco rusticolus*

(-2010:20/20) (2011:1/1)

Samtidigt som vi kan glädja oss åt en fortsatt ökning av fynden av pilgrimsfalk i vårt rapportområde kan vi även fortsätta att konstatera att kusinen jaktfalk endast är nätt och jämt årlig. Återigen ett fynd under året precis som 2009 och 2010. Årets fynd är f.ö. rätt typiskt då samtliga övriga åtta observationer sedan 2001 gjorts under senhösten 20.9- 14.11 med en mycket tydlig topp 5-15 dagar in i oktober. Faktum är att av de numera 21 fynden är 18 från hösten och 15 av dessa från oktober eller november.

Samtliga fynd: 1 1K+ födosökande Helgesta allé, Skåraområdet, Nyköping 26.11 (*Bertil Karlsson, *Jan Sjöstedt).

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

Numera ses så pass många pilgrimsfalkar under ett år att det kan vara svårt att säkert ange det totala antalet individer då det finns vissa lokaler som håller långstannande individer och det finns risk för dubbelräkning från flera lokaler under sträckperioden. Ett försök till överslag ger dock totalt 78 individer vilket är rekord sedan vi började sammanställa fynden i slutet av 60-talet. Vi väntar dock på

Fler och fler pilgrimsfalkar ses, när kommer den första häckningen?

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se/

att arten ska återetablera sig som häckfågel. Fynden fördelade sig per kommun enligt Nyköping (33), Eskilstuna (15), Oxelösund (15), Strängnäs (6), Trosa (3), Katrineholm (3), Vingåker (2) samt Gnesta (1). Säsongsmissig fördelning var vinter (2), vår (9), sommar (1) samt höst (66). Man kan ju spekulera i om den goda lämmeltillgången norröver även har gynnat pilgrimsfalken då vi ser en sådan dominans i höstfynd. Återstår att se om detta återspeglar sig i fler vårfynd under 2012 och kanske en efterlängtat häckning.

Vattenrall *Rallus aquaticus*

Vintern 2010–2011 tog ut sin rätt, enbart en observation från januari, vilket inte förvånar då det enbart fanns två rapporter från december 2010. Vad som förvånar mer är att inga rapporter inkommit från december 2011, trots en mild inledning av vintern 2011–2012.

Vinterobservationer, januari och december: 1 ex Brandholmens reningsverk, Nyköping 4.1 (Lennart Wahlén).

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

Årets åtta rapporterade fåglar innebär femte året i rad med färre än tio rapporterade fåglar. Antalet är något högre än de två senaste åren men under genomsnittet (tolv fåglar/år) för perioden 1991–2010.

Samtliga årets rapporter gäller spelande fåglar under en relativt kort tidsperiod under våren och försommaren (19.4–11.6). Fynd under högsommaren och hösten saknas helt från året.

Samtliga fynd: 1 ex spel/sång Fatburen, Mariefred, Strängnäs 19–20.4 (Erik Widuss). 1 ex spel/sång Norrlännamaden, Strängnäs 24.4–2.5 (Yngve Meijer, Anders Lidholm, Ulf Gustafsson m.fl.). 1 ex spel/sång Hemängen, Blacksta, Flen 6–7.5 (Per Flodin, Andreas Grabs). 2 ex spel/sång Lövsund, Nyköping 23–28.5 (Lennart Wahlén, Jan Hägg, Karin Lindström). 1 ex spel/sång Sätterstamaden, Nyköping 3.6 (Ulf Andersson). 1 ex spel/sång Harby viltvatten, Mariefred, Strängnäs 8.6 (Erik Widuss). 1 ex spel/sång Brobyviken, Eskilstuna 11.6 (Pedro Haglund).

Kornknarr *Crex crex*

Sammanlagt 13 spelande kornknarrar på åtta lokaler, under perioden 14.5–8.7, finns rapporterade från året. Antalet är en rätt tydlig nedgång jämfört med de senaste åren och under 2000-talet finns bara ett år med lika lågt antal, 2001 med 13 spelande fåglar. Det högsta antal som finns dokumenterat i rap-

portområdet är de 49 spelande fåglar som rapporterades 2007.

Samtliga fynd: 2 ex spel/sång Svanviken, Nyköping 14.5–7.6 (Thomas Larsson, Johan Södercrantz, Olle Pers m.fl.). 1 ex spel/sång Reningsverksdammarna, Gorsingeholm, Strängnäs 20.5–5.7 (Anders Norberg, Gabriella R Andersson, Markku Kemppe m.fl.). 1 ex spel/sång Stensjön södra änden, Stora Malm, Katrineholm 20.5–1.6 (Bernth Andersson, Inger Ek Andersson, Hans Karlsson m.fl.). 3 ex spel/sång Västerby, Norrlänna, Strängnäs 25.5–7.7 (Bernt Andersson, Yngve Meijer, Erik Widuss m.fl.). 1 ex spel/sång Stäkmaderna, Horns båtvarv, Nyköping 27.6 (Björn Johansson). 1 ex spel/sång Strändängen, Torshällaåns mynning, Eskilstuna 1.7 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 3 ex spel/sång Hattsätter, Nyköping 8.7 (Jan Hägg). 1 ex spel/sång Skämbylöt, Åkers styckebruk, Strängnäs 8.7 (Staffan Hellbom).

Rörhöna *Gallinula chloropus*

Under säsongen har det konstaterats åtta lyckade häckningar precis som under 2010. Fördelningen på lokaler och kommuner skiljer dock något och under 2011 har häckningar noterats enligt: Eskilstuna (3), Nyköping (3), Vingåker (1) och Flen (1). Därutöver som vanligt ytterligare ett antal lokaler med rörhöna under häckningssäsong, men där utfall är oklart. Efter att vi kan konstatera den andra stränga vintern i rad har också vinterfynden av rörhöna minskat och den gångna säsongen är det endast vid Ekeby våtmark, Eskilstuna som det uppehållit sig 1–2 ex under januari. Efter en mild inledning på vintern 2011/2012 kunde man kanske vänta sig fler övervintrare, men endast en decemberrapport föreligger: 1 ex födosökande Brunnsta, Eskilstuna 13.12 (Bengt Andersson).

Sothöna *Fulica atra*

Under 2010 noterade vi att vi möjligen hade en negativ trend från räkningarna av sothöna

i Näsnaren, Katrineholm där lägsta nivån 2007-2009 var >2100 och där toppnivån för 2010 var 1500 individer. I det perspektivet ter sig årets högsta summa på 800 individer 27.8 (Krister Aronsson) som närmast låg. F.ö. föreligger endast rapporter om flockar på >500 individer från just Näsnaren för denna säsong.

Trana *Grus grus*

Inga anmärkningsvärt tidiga tranor denna säsong med sen och sträng vinter. Däremot bjöd en ovanligt mild höst på tranor ända in i november och december: 4 födosökande Karlsfors kvarn, Nynäs naturreservat, Trosa 8.11 (Jan Karlsson). 1 förbifflygande Bi-bybron, Hedfjärden, Eskilstuna 3.12 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 2 ad med 1 1K Träskaten, Strängnäs 3.12 (Bernt Andersson). 1 förbifflygande Långsätters förskola, Arnö, Nyköping 6.12 (Markus Forsberg). 1 ex O Stigtomta, Nyköping 17.12 (Thomas Johansson). 5 förbifflygande Marmorbyn, Vingåker 24.12 (Inger Ek Andersson).

Årets högsta noteringar av sträckande tranor gjordes vid Marsäng, Nyköping 16.9 då 4040 ex sträckte mot SV (Jan Gustafsson, Stefan Bengtsson, Thomas Larsson, Jan Sjöstedt) och vid Sörtorpberget, Strängnäs 24.9 då 2220 ex sträckte mot SV (Erik Widuss).

Även i år bjöds på ansamlingar av tranor vid Skäraviken, Hallbosjön, Nyköping och allra flest sågs dels 15.9 då 3000 räknades in (Mikael Ackelman) och 7-8/10 då 2500 rastade (Tommy Pettersson).

Strandskata *Haematopus ostralegus*

Yngaren fortsätter att vara vår mest pålitliga lokal för inlandshäckningar för strandskata. Här noterades under gångna säsongen 1 par som fick ut minst 1 unge på ön Knispen i södra Yngaren (Gunnar Johansson).

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

Under säsongen har sex lyckade häckningar konstaterats som producerade minst 14 års-

ungar. Dessa lyckade häckningar fördelade sig på Nyköping (5) och Strängnäs (1). Därutöver har det noterats ytterligare 13 par i lämplig häckningsbiotop från nio lokaler fördelade på Kungsör (5), Eskilstuna (3), Nyköping (3), Vingåker (1) samt Gnesta (1). Totalt skulle det ge 19 par vilket slår förra årets toppnotering för 2000-talet om 16 par. Riktade eftersök kan belönas och en biotop som bör beaktas är industrimark.

De allra första mindre strandpiparna kan komma till vårt rapportområde under första veckan av april så fyndet vid Gorsingeholm, Strängnäs är noterbart, men inte extremt. Fyndet på Hartsön i Nyköpings skärgård är däremot mer anmärkningsvärt då det närmar sig rekordnotering för vårt rapportområde. Det tidigaste fyndet som finns noterat är från 29.3 2008.

Tidiga vårfynd: 1 ex födosökande Hartsön, Hartsö skärgård, Nyköping 1-3.4 (Helene Lindahl Vik). 1-2 ex Översvänningsmarken, Gorsingeholm, Strängnäs 5-7.4 (Yngve Meijer, Markku Kemppe, Staffan Hellbom m.fl.). 1 ex födosökande Lisorna, Eksågsån, Strängnäs 9.4 (Ulf Gustafsson). 2 ex rastande Strandstuviken, Nyköping 9.4 (Peter Gavelin).

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

Fyra lyckade häckningar som resulterade i minst sex ungar. Samtliga i Nyköpings kommun varav två i Strandstuvikenområdet som får anses vara vår säkraste lokal för arten. Ytterligare två misstänkta häckningar finns rapporterade under året där ungar aldrig konstaterades. Även dessa misstänkta häckningar noterades inom Nyköping. Fyndet om ca 100 rastande större strandpipare är den högsta noteringen i Svalan för arten för vårt rapportområde. Fyndet om 50 individer på Stenkvistafältet är en hög siffra för inlandet.

Större ansamlingar: 50-65 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 5-10.4 (Lennart Wahlén, Björn Johansson, Ingvar Jansson m.fl.) samt ca 100 på samma plats

Större strandpipare.
Foto: Kjell Widén

22.8 (Kjell Eriksson, Jan Gustafsson, Ingvar Jansson m.fl.). 50 rastande Gräsmatteodlingarna, Stenkvistafältet, Eskilstuna 23.8 (Kristen Bergh).

Svartbent strandpipare

Charadrius alexandrinus

(-2010:3/3) (2011:1/1)

1 2K+ hona rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 11-12.5 (*Ingvar Jansson, Jan Sjöstedt, Marianne Mattiasson m.fl.).

Detta är blott fjärde fyndet i rapportområdet. De tidigare är från 1965, 1974 och 1994. Noterbart är att samtliga är från Strandstuviken och samtliga fynd gjorts under våren under tidsperioden 21.4-12.5.

Fjällpipare *Charadrius morinellus*

(-2010:58/356) (2011:3/18)

Fyndbilden får anses helt normal med rapporter inom en begränsad tidsperiod under andra halvan av maj och i norra delen av rapportområdet. Antalet fynd får även det anses

normalt för senare år. Notera att vi antagit att fåglarna vid Sofiebergsåsen och Ramshammar är desamma varför det rör sig om tre fynd om 18 fåglar.

Samtliga fynd: 4 rastande Sofiebergsåsen, Eskilstuna 17.5 (*Kent Carlsson). 5 rastande f.d. Katrineholms gård, Ramshammar, Eskilstuna 18.5 (*Yonas Ericsson). 6 rastande Lundbyfälten, Eskilstuna 20.5 (*Kent Carlsson). 7 stationära Solöfälten, Fogdö k:a, Strängnäs 20.5 (*Magnus Brandel).

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

För 2010 noterade vi att det var ett år med ovanligt få ansamlingar av Ljungpipare. Faktiskt gjordes då inga fynd alls om flockar på 200 eller fler. Under 2011 däremot tycks det vara Ljungpipare överallt under en period i slutet av april/början av maj. Vid Sofiebergsåsen, Eskilstuna görs 5.5 toppnoteringen 750 individer vilket är rekord för vårt rapportområde. Vi får gå tillbaks till 2004 för att hitta ett liknande uppträdande. Som vanligt hand-

*Ung kustpipare.
Foto: Leif Nyström*

lar det om ostadigt väder under artens huvudsakliga sträckperiod som tvingar många att stanna till och rasta.

Större ansamlingar på 200 ex eller fler:
300-750 rastande Sofiebergsåsen 27.4-6.5 (Leif Karlsson, Lennart Eriksson, Staffan Hellbom m.fl.). 75-392 rastande Lötfälten, Gorsingeholm, Strängnäs 1-7.5 (Markku Kemppe, Yngve Meijer, Ulf Gustafsson m.fl.). 200 ex under sträckförsök Vingåkerslätten, Vingåker 30.4 (Ronny Nilsson, Lennart Hellquist). 300 rastande Kafjärdsslätten, Eskilstuna 2.5 (Leif Karlsson).

Kustpipare *Pluvialis squatarola*

Ett magert år för kustpipare. Inga rapporter med högre sträcknoteringar än 17 ex och i övrigt mest rapporter om enstaka eller ett drygt handfullt rastande individer.

Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Återigen en "normal" ankomst för arten efter en sträng vinter där de första vårfågeln noterades cirka en vecka in i mars. En mild inledning på vintern 2011/2012 innebar däremot en del decemberfynd och då främst i området Skäraviken/Stigtomta/N Jönåker där man kan misstänka att det ofta rörde sig om delvis samma fåglar.

Mest anmärkningsvärt är noteringen om hela 250 rastande vid Skällsta, Nyköping 2.12 (Tommy Pettersson). Även i Katrineholms kommun gjordes ett decemberfynd i form av elva rastande vid Hagbybergafälten 4.12 (Agne Swenzén).

Största ansamlingarna som rapporterats från året var vid: Skäraområdet, Stigtomta, Nyköping där som mest 1200 ex rastade 9.8 (Tommy Pettersson). Kafjärdsslätten, Hammarby k:a, Eskilstuna där 610-800 individer noterades 24-29.8 (Joachim Strengbom). Hollandsjön, Vängsö, Gnesta 760 rastande 9.8 (Bertil Karlsson). Rällinge, NO Jönåker, Nyköping 620 rastande 29.9 (Jan Karlsson). Skällsta NO Jönåker, Nyköping 600 rastande 5-13.11 (Tommy Pettersson).

Kustsnäppa *Calidris canutus*

Under året rapporterades totalt 148 ex från inlandslokaler, vilket är lite lägre antal än vad vi vant oss vid under senare år. Antalet kustsnäppor som passerar vårt rapportområde under höstflytten är dock synnerligen variabelt och i hög grad väderberoende. Bästa dagssumman noterades från Kvicksund, Eskilstuna 18.7 då sammanlagt 87 ex sträckte mot SV (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Yonas Ericsson m.fl.).

Sandlöpare *Calidris alba*

Enstaka fynd i ytterskärgården under sensommar är den normala bilden för arten. Inlandsfynd som vid Stenkvistafälten, Eskilstuna hör däremot till undantagen. Totalt minst åtta individer är en något låg årstotal.

Samtliga fynd: 1 ad rastande Kistan, Hartsö skärgård, Nyköping 28.7 (Lennart Wahlén). 1 rastande Pålsgnsbådarna, Hartsö skärgård, Nyköping 4.8 (Lennart Wahlén). 3 rastande Vattungarna, Oxelösund 18.8 (Leif Nyström, Pekka Pulsa). 3 ad rastande Gräsmatteodlingarna, Stenkvistafältet, Eskilstuna 20.8 (Kent Karlsson, Joachim Strengbom).

Småsnäppa *Calidris minuta*

Ett tidigt vårfynd gjordes i skärgården där en småsnäppa rastade vid Pålsgnsbådarna, Hartsö skärgård, Nyköping 13.5 (Lennart Wahlén). Under 2000-talet finns endast två fynd noterade i Svalan med tidigare datum. Noterbart är även junifynden om 1-2 rastande individer vid Skära viltvatten, Hallbo-sjön, Nyköping 12-17.6 (Tommy Pettersson, Lennart Wahlén m.fl.) samt 1 rastande Vad-sjön, Nyköping 9-10/6 (Lennart Wahlén). Från sju inlandslokaler rapporteras småsnäppa under säsongen och det är fyra huvudsakliga lokaler som upprepade gånger hyser arten enligt följande med högsta antal inom parentes: Åleby våtmark, Strängnäs (8); Stenkvistafältet, Eskilstuna (10); Skäravik-

en/Skåra viltvatten, Hallbosjön, Nyköping (5) samt Vadsjön, Nyköping (3). Huvudsakligen är det från mitten av augusti till början av september som småsnäppor rastar inom vårt rapportområde.

Tuvsnäppa *Calidris melanotos*

(-2010:11/11) (2011:2/2)

Både 2009 och 2010 passerade utan fynd av tuvsnäppa, men i år kan vi notera två fynd. Så sent som 1996 gjordes första fyndet för vårt rapportområde och om vi justerar totalantalet efter den ändrade rapportområdesgränsen har

(*Ulf Gustafsson). 1 ex rastande Grinda våtmark, Nyköping 19-20.5 (*Jan Hägg, Jan Gustafsson, Lennart Wahlén, Jan Karlsson m.fl.).

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

Som vanligt analyserar vi uppträdandet av spovsnäppa i inlandet och kan notera att vi endast har en handfull fynd av sträckande fåglar utan högre antal samt att vi kan finna en lokal med högre antal rastande individer. Uppträdandet är inte på något vis anmärkningsvärt detta år.

Tuvsnäppan som rastade i Grinda våtmark, Nyköping.
Foto: Jan Hägg

det alltså noterats ytterligare tolv tuvsnäppor sedan den allra första. Totalt 13 tuvsnäppor på 16 år gör arten nästan årlig numera. Noterbart är att årets fynd är de första under maj månad. Tidigare har fynden gjorts under perioden 18.6-9.10 med en tyngdpunkt för augusti/september.

Samtliga fynd: 1 ad rastande Hovgårdsdammen, Hovgården, Vansö, Strängnäs 16.5

Sträckande i inlandet: 8 sträckande mot Ö Södra Hjälmarén, Vingåker 18.7 (Ronny Nilsson, Anders Jacobsson, Anders Karlsson). 4 sträckande mot SV Östra Stor-Hjälmarén, Katrineholm 19.7 (Pelle Moqvist, Krister Andersson). 1 2K+ sträckande mot V Kviksundsbron, Eskilstuna 18.7 samt 3 1K+ sträckande mot V på samma plats 17.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Yonas

Ericsson, Kent Carlsson m.fl.). 10 sträckande mot S Fatbursvägen 36, Mariefred 17.7 (Erik Widuss).

Höga antal inland: 13-20 rastande Vadsjön, Nyköping 11-20.7 (Per Flodin, Kjell Widén, Thomas Larsson m.fl.).

Skärnsnäppa *Calidris maritima*

Isförhållanden för vintern 2010/2011 påminner om närmast föregående stränga vinter varför vi återigen kan konstatera att om båtåkande i skärgården omöjliggörs under skärnsnäppans huvudsakliga övervintringsperiod så blir förstas fynden också färre. Senhösten 2011 var sedan visserligen mild, men då försvårades besöken i ytterst skärgård istället av envisa hårda västvindar. Slutresultatet blir därför snarligt föregående säsong och vi kan summera endast cirka åtta fynd om 63 individer.

Kom ihåg att under mildare vintrar med mer regelbundna besök i främst Hartsö skärgård under vinter och vårvinter ses inte sällan flockar på 200-300 individer.

Samtliga fynd: 1 förbiflygande Oxelösunds hamn 1.1 (Per Flodin, Göran Andersson, Jukka Väyrynen, Jan Gustafsson). 9 ex födosökande Vattungarna, Oxelösund 24.4 (Tommy Ubbesen, Leif Nyström, Pekka Pula). 1 rastande Pålsgnsbådarna, Hartsö skärgård, Nyköping 13.5 (Lennart Wahlén). 3 rastande Koppnageln, Hartsö-Enskär fstrn, Enskär, Nyköping 14.10 (Jan Karlsson, Björn Johansson, Karin Lindström, Lennart Wahlén). 2 rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 14.10 (Lennart Wahlén, Jan Karlsson, Björn Johansson, Karin Lindström). 40 födosökande Södra Skvaltan/Pålsgnsbådarna, Hartsö skärgård, Nyköping 14-23.10 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring, Jan Karlsson m.fl.). 6 sträckande mot SV Hartsö skärgård, Nyköping 23.10 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 1 ex Kistan, Hartsö skärgård, Nyköping 14.11 (Lennart Wahlén).

Kärrensäppa *Calidris alpina*

Ett fynd om en större ansamling denna säsong då 106-126 kärrensäppor rastade vid Vadsjön, Nyköping 18-19.7 (Per Flodin, Thomas Larsson, Kjell Widén m.fl.). I övrigt endast några få rapporter från kusttrakterna om flockar om >50 individer.

Myrsnäppa *Limicola falcinellus*

Under sammanfattningen för 2010 noterades att variationen i antalet myrsnäppor varit tre till 22 fåglar per år. Förra årets sju fynd om tio fåglar ansågs vara normalt för den senaste tioårsperioden. I det perspektivet ter sig årets 15 fynd om 35 individer anmärkningsvärt. Som vanligt är det svårt att exakt avgöra om det är samma individer som ses en längre tid på en viss lokal, men enligt försiktighetsprincipen bör nedanstående översikt av samtliga fynd ge en tämligen rättvis bild.

Samtliga fynd:

Nyköping (9 fynd av 24 individer):

1 rastande Grinda våtmark, Nyköping 24-26.5 (Niklas Holmqvist, Jan Hägg, Björn Johansson m.fl.). 7 ex rastande Skåra viltvatten, Nyköping 26.5 (Jan Hägg). 2 ex rastande Skåra viltvatten, Nyköping 3.6 (Thomas Larsson). 4 rastande Vadsjön, Nyköping 5.6 (Thomas Larsson, Kjell Widén). 2 ex rastande Skåra viltvatten, Nyköping 11-12.6

Myrsnäppan som rastade vid Granömaden, Nyköping.

Foto: Thomas Larsson

(Hans Norelius, Tommy Pettersson, Janne Oldebring m.fl.). 1 ad rastande Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping 17.7 (Lennart Wahlén). 2-3 rastande Strandstuviken, Nyköping 19.7 (Bertil Karlsson). 2-3 rastande Strandstuviken, Nyköping 15-16.8 (Björn Johansson, Lennart Wahlén, Jan Hägg m.fl.). 1 1K rastande Granömaden, Marsäng, Nyköping 24.8 (Thomas Larsson).

Eskilstuna (1 fynd av 1 individ):

1 rastande Stenkvistafältet, Eskilstuna 11.8 (Yonas Ericsson).

Trosa (2 fynd av 3 individer):

2 rastande Västerviken Tullgarn, Trosa 28.7 (Göran Andersson, Örjan Jitelius, Anders Sennmalm). 1 rastande Västerviken Tullgarn, Trosa 11.8 (Ulf Modin, Per Lundkvist, Claes Leijon m.fl.).

Strängnäs (3 fynd av 7 individer):

1-5 rastande Edeby våtmark, Strängnäs 28.5-5.6 (Jalle Hiltunen, Yngve Meijer, Petter Sundin m.fl.). 1 ad rastande Äleby våtmark, Strängnäs 7-10.8 (Yngve Meijer, Staffan Hellbom, Leif Ekblom). 1 1K rastande Edeby våtmark, Strängnäs 28.8 (Yngve Meijer).

Brushane *Philomachus pugnax*

Precis som för många andra vadare så varierar antalen med väderbetingelserna under artens huvudsakliga flyttperiod. I år har flera flockar om 100 individer eller fler noterats vilket inte hör till vanligheterna. Notera hur väl samlade fynden är i tid. Förutom rekordnoteringarna som gjorde utanför Nyköping 1998 har ingen annan notering över 200 brushanar rapporterats i Svalan från vårt rapportområde varför ansamlingen vid Kafjärdsslätten är värd att uppmärksamma. Däremot gjordes i år inga fenologiskt anmärkningsvärda fynd efter de föregående två årens rekordnoteringar på våren. Istället kom de första brushanarna programenligt ca tre veckor in i april.

Större ansamlingar: 110 födosökande Stenkvistafältet, Eskilstuna 23.8 (Barbro Hedström). 123 rastande Kafjärden, Sofiebergsåsen, Eskilstuna 26.8 (Joachim Strengbom). 100-150 rastande Skåraområdet, Nyköping 27.8-4.9 (Tommy Pettersson, Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 100 födosökande Sörkärr, S Stigtomta, Nyköping 28.8 (Tommy Pettersson). 214 rastande Kafjärdsslätten, Hammarby k:a, Eskilstuna 29.8 (Joachim Strengbom).

*Brushane vid Vadsjön, Nyköping.
Foto: Kjell Widén*

Dvärgbeckasin *Lymnocyptes minimus*

Efter två år med ovanligt få fynd för 2000-talet noterades i år 22 fynd om 32 individer vilket är ganska precis dubbelt så mycket som både 2009 och 2010. Dessa fynd fördelade sig per kommun enligt: Nyköping (18), Strängnäs (5), Trosa (4), Oxelösund (3), Katrineholm (1) samt Flen (1). Återigen kan vi alltså notera tyngdpunkten för kustnära lokaler. Säsongsvis fördelning med 24 individer på våren och åtta individer på hösten. Inga vinter- eller sommarfynd denna säsong.

Under våren noterades i år två spelande fåglar: Fatburen, Mariefred, Strängnäs 20.4 (Erik Widuss) och Långmossens naturreservat, Nyköping 21.4 (Krister Mild).

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

Inga vinterfynd denna säsong vilket inte är så förvånande med tanke på den stränga vintern. Man hade däremot kanske väntat sig decemberfynd då denna månad var ovanligt mild och snö- och isfri. Fynden om större ansamlingar av arten fortsätter att vara oroväckande få och denna säsong har endast en lokal hyst så mycket som 50 individer och det är Skåra viltvatten, Nyköping 14-21.8 (Tommy Pettersson, Lennart Wahlén).

Dubbelbeckasin *Gallinago media*

Förra året kunde vi glädja oss åt ovanligt höga antal och undrade om trenden skulle hålla i sig. Särskilt roligt var det då med elva spelande fåglar från fyra lokaler varför vi lite till mans såg fram emot denna säsong för att se utfallet. Därför blir besvikelsen över dubbelbeckasinens uppträdande i vårt rapportområde under 2011 desto större när vi summerar endast ett enda fynd. Det är svårt att förklara varför vi har en sådan variation mellan åren och det blir extra svårt med tanke på att det inte finns någon lika tydlig skillnad mellan 2010 och 2011 i våra grannlandskap. Dessutom vet vi att dubbelbeckasin aktivt eftersöktes åtminstone kring Nyköping under spelperioden. Framtiden får utvisa om

det handlar om slumpen eller om det finns någon påverkande faktor såsom vädret som vi ännu inte riktigt förstått.

Samtliga fynd: 1 rastande Sävö, Nyköping 18.9 (Lennart Wahlén).

Morkulla *Scolopax rusticola*

För just morkulla är det sällan fler än något eller några få fynd även milda vintrar varför det inte är så konstigt att det görs endast ett vinterfynd denna säsong som inleddes med en mycket sträng vinter under januari till mars.

Vinterfynd (januari, december): 1 ex rastande Labro ängar, Nyköping 8.12 (Alf Lettesjö).

Rödspov *Limosa limosa*

Under året gjordes endast fyra fynd. Möjligen kan fyndet från Skåraområdet indikera att häckning kan ha skett. Övriga fynd rör troligen kringflackande individer och inget av fynden kan ens med vilja sättas i samband med häckning.

Samtliga fynd: 1 ad rastande Granömaden, Marsäng, Nyköping 23.4 (Åke Danielsson). 1 ex Skåraområdet, Nyköping 6.5-13.6 (Hasse Berglund, Jan Gustafsson, Lillemor Däckfors m.fl.). 1 ex rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 18.5 (Karl-Erik Häger, Björn Johansson). 1 ex rastande Västerviken Tullgarn, Trosa, 19.7 (Claes Leijon, Ida Leijon).

Myrspov *Limosa lapponica*

Under perioden 11.7-10.9 finns totalt 608 ex rapporterade från inlandet. Högsta noteringen gäller 74 ex mot SV vid Kvikksund, Eskilstuna 8.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson). Om man bortser från riktiga toppår, är 608 ex en riktigt hyggelig summa.

Småspov *Numenius phaeopus*

Under året rapporterades ca 175 ex vilket är i nivå med årssummor från senare år. 2010 rapporterades till exempel 180 ex. Största antalet noterades vid Kvikksund 18.7 då sammanlagt 42 ex sträckte mot SV.

Storspov *Numenius arquata*

Fortsatt dystert för storspoven i vårt rapportområde. Under året gjordes endast ett fåtal fynd under häckningstid.

Fynd som möjligen kan indikera häckning:

1 ex spel Skåra viltvatten, Nyköping 13.5 (Tommy Pettersson). 1 ex spel Vadsjön, Nyköping 14.5 (Anders Sennmalm). 1 ex Brannebol, Nyköping 22.5 (Mats Andersson). 1 ex förbiflygande Grinda våtmark, Nyköping 24.5 (Jan Hägg). 1 ex Vadsjön, Nyköping 28.5 (Hans Norelius). 1 ex förbiflygande Torpaslätten, Kungsör 30.5 (Tommy Emanuels-son).

Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*

Ett tidigt fynd denna vår vilket är det tidigaste sedan 2007, men ändå långt ifrån rekordet 29.3 från 2003. Förutom några få extremt tidiga fynd är annars de allra tidigaste drillsnäpporna noterade från 10-15.4. För fynd från 10.4 eller tidigare kräver Rrk beskrivning på separat blankett.

Tidigt vårfynd: 1 födosökande Bastetorp- viken, Oxelösund 10.4 (Peter Skoglund).

Skogssnäppa *Tringa ochropus*

Under en period rastade ovanligt många skogssnäppor på samma plats vid Äleby våtmark, Strängnäs. Ansamlingar av skogssnäppor sker annars sällan. Inga fenologiskt udda fynd detta år.

Högre antal: 26-33 rastande Äleby våtmark, Strängnäs 11-24.7 (Jalle Hiltunen, Seppo Hiltunen, Yngve Meijer).

Dammsnäppa *Tringa stagnatilis*

(-2010:23/25) (2011:2/2)

I och med årets fynd är trenden med avsaknad av fynd udda år bruten (inga fynd alls 2005, 2007 och 2009). Genomsnittet på en till två fåglar per år sedan första fyndet 1993 håller i sig. Vi väntar fortfarande på en ökning och kanske t.o.m. ett häckningsförsök. Årets fynd får anses normala både avseende tidpunkt och plats.

Samtliga fynd: 1 rastande Reningsverket, Aspa, Nyköping 30.4 (*Hasse Berglund, *Olle Grönberg). 1 ex Västerviken Tullgarn, Trosa 21.6 (*Ulf Modin, Örjan Jitelius, Lennart Wahlén).

Grönbens *Tringa glareola*

Normalt uppträdande för arten under 2011 både antalsmässigt och avseende datum.

Från fem lokaler rapporteras om >100 individer rastande: Skåra viltvatten, Nyköping; Lövsund, Nyköping; Äleby våtmark, Strängnäs; Berga viltvatten, Vingåker samt Strandstuviken, Nyköping. Från Äleby våtmark, Strängnäs rapporteras dessutom om 236-238 rastande 22-24.7 (Yngve Meijer).

Roskarl *Arenaria interpres*

Det för senare år förhållandevis positiva läget från 2010 tycks hålla i sig även för 2011 i och med att sex par håller revir och två häckningar konstateras producera avkomma. Som vanligt ses flest par i Hartsö skärgård, Nyköping, men även vid Hävringe utanför Oxelösund och på Hällen vid Bråvikens mynning noteras roskarl under häckningssäsong.

Konstaterade häckningar samt inlandsfynd: 2 par och minst en unge Skeppsklubb- en, Hartsö skärgård, Nyköping 13.5-11.7 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 1 par och 3 ungar Hävringe, Oxelösund 29.6-6.7 (Leif Nyström, Jan Sjöstedt). 1 rastande Dy- skär, Sörfjärden, Strängnäs 26.5 (Lars Broberg, Ture Persson).

Smalnäbbad simsnäppa*Phalaropus lobatus*

Efter förra årets mycket låga tre fåglar får vi i år ett mer normalt resultat med nio individer observerade under perioden 29.5 - 4.9.

Samtliga fynd: 1 honfärgad rastande Grinda våtmark, Nyköping 29.5 (Lars Högst- ström). 1 rastande Skåra viltvatten, Nyköping 6.6 (Tommy Pettersson, Lennart Wahlén, Marianne Sundqvist m.fl.). 1 hona stationär Vadsjön, Nyköping 14-18.6 (Johan Gustafs-

son, Thomas Larsson, Ronny Nilsson m.fl.). 1 hona Strandstuviken, Nyköping 15.6 (Karl-Erik Häger, Björn Johansson, Ingvar Jansson m.fl.). 1 1K rastande Gräsmatteodlingarna, Stenkvistafältet, Eskilstuna 11-12.8 (Viktor Eriksson, Lennart Eriksson, Björn Fors m.fl.). 1 1K födosökande Vadsjön, Nyköping 13.8 (Judith Lambert, Thomas Larsson, Kjell Widén m.fl.). 2 födosökande Stenkvistafältet, Eskilstuna 23.8 (Barbro Hedström). 1 1K rastande Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 4.9 (Tommy Pettersson).

Kustlabb *Stercorarius parasiticus*

Sju rapporter om häckningar i skärgården. Tyvärr saknas rapporter från områden i både Nyköpings och Oxelösunds skärgård så det rapporterade antalet visar då troligen inte det verkliga beståndsantalet. Av dessa sju häckningar har alla utom en rapporterats som misslyckad. Bo med ägg och ungar har setts i början av säsongen, men bara en unge kunde konstateras vara flygg i Sörmland under år 2011. Denna kom till vingarna ute på Vattungarna, långt ute i Oxelösunds skärgård.

Årets rapporterade häckningar fördelar sig kommunvis enligt följande: Nyköping (6), Oxelösund (1).

Inlandsfynd: 1 ex förbiflygande. Hjälmaresund, Eskilstuna 2.5 (Björn Jönsson, Lars-Erik Collin). 1 3K+ sträckande mot O Kvicksundsbron, Eskilstuna 7.5 (Viktor Eriksson). 1 ex sträckande mot SV Inre Gripsholmsviken, Strängnäs 17.8 (Erik Widuss). 1 ex sträckande mot SV Herresta udde, Strängnäs 20.8 (Erik Widuss).

Dvärgmå *Hydrocoloeus minutus*

Antalet noterade dvärgmåsar under året är så pass stort att det är omöjligt att göra en korrekt bedömning av antalet individer eftersom det finns en uppenbar risk för dubbelräkning. Framförallt gäller detta vid kusten och Hjälmararen under hösten, då stora antal sträckte eller födosökte. En försiktig uppskattning pekar på uppemot 4200 exemplar under året,

vilket är synnerligen anmärkningsvärt. Tidigare toppnoteringarna är från 2010 och 2009, då det såg ca 900 individer.

Trenden är likt tidigare att inlandsfynden dominerar under sensommaren, för att senare under hösten övergå till att kustfynden dominerar.

Antalet individer fördelade per kommun under perioden 19.4-1.6: Eskilstuna (21), Katrineholm (9), Flen (3), Strängnäs (6), Nyköping (13).

Antalet individer fördelade per kommun under perioden 2.6-31.7: Eskilstuna (98), Katrineholm (40), Strängnäs (2), Nyköping (1).

Antalet individer fördelade per kommun under perioden 1.8-30.11: Eskilstuna (25), Katrineholm (13), Vingåker (855), Strängnäs (2), Trosa (109), Nyköping (1030), Oxelösund (1984).

Stora antal: Max 855 ex rastande Rörvik, Vingåker 26.8 (Ola Strand). 210 ex sträckande mot SV Hävringe, Oxelösund 25.9 (Jan Gustafsson, Per Flodin, Jan Hägg m.fl.). 220 ex rastande Enskär, Nyköping 13.10 (Jan Karlsson, Björn Johansson, Karin Lindström). 850 ex rastande Hävringe, Oxelösund 15.10 (Jan Gustafsson, Jan Hägg, Joachim Strengbom m.fl.). 500 ex sträckande mot SV Femörehuvud, Oxelösund 29.10 (Markus Forsberg, Ragnar Falk).

Vinterfynd (december): 1 1K födosökande Torshälla huvud, Eskilstuna 2-18.12 (Sten Ljungars, Kent Carlsson m.fl.). 1 1K stationär Femörehuvud, Oxelösund 25.12 (Kalle Brinell). 1 1K sträckande V Torshälla huvud, Eskilstuna 27.12 (Sten Ljungars).

Skrattmå *Larus ridibundus*

Ungefär 1300 rapporterade häckningar inrapporterade i år, vilket är ca 100 fler än förra året. En knapp ökning i år alltså, men på lite längre sikt en fortsatt minskning. Skrattmåsen tillhör den kategori fåglar vars status är svårbedömd utifrån enbart spontanrapportering i Svalan. För att få en god bild av antalet

Dvärgmåsar, ungfågel.
Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se/

häckande skrattmåsar behövs vanligtvis en riktad inventering.

Årets rapporterade häckningar fördelar sig kommunvis enligt följande: Eskilstuna (85), Flen (87), Gnesta (73), Katrineholm (426), Nyköping (274), Oxelösund (100), Strängnäs (265).

Stora antal: Som mest 1500 ex Näsnaren, Katrineholm 27.4-5.5 (Krister Andersson, Håkan Lernefalk, Anders Lundholm). 5350 1K+ sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 16.7 (Viktor Eriksson, Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson). 1310 1K+ sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 17.7 (Viktor Eriksson, Lars-Erik Collin, Pontus Lindberg). 1130 1K+ sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 27.7 (Viktor Eriksson, Kent Carlsson, Tommy Emanuelsson m.fl.).

Fiskmås *Larus canus*

Få rapporterade häckningar även i år och därför vill vi uppmana alla att ha i åtanke att även rapportera säkra häckningar av fiskmåsar. Med hjälp av årets rapportering kan man tyvärr inte skapa en bild av hur stor den sörmländska populationen är. Inga höga noteringar av sträckande/rastade fiskmåsar har rapporterats i år.

Konstaterade häckningar: 30 ad i par bo, ägg/ungar Kungsbergsskären, Strängnäs 26.5 (Thomas Pettersson, Markus Rehnberg). 45 ad ruvande Krypen, Strängnäs 26.5 (Thomas Pettersson, Markus Rehnberg). 26 ex ruvande Snöholmen, Trosa 5.6 (Göran Andersson).

Silltrut *Larus fuscus*

I nedan angivna fynd för häckningar eller misstänkta häckningar ingår både fåglar bestämda till rasen fuscus och sådana fynd där rastillhörighet inte angivits. Som tidigare år, så hör majoriteten av häckningsrapporterna från några öar i Mälaren. Arten har tidigare år rapporterats sparsamt på flera öar i Oxelösunds skärgård, men i år saknas nästan helt rapporter härifrån. Öarna i detta område

tycks dock inte ha besökts under häckningstid, varför årets material troligen inte visar hela den sörmländska populationen. Exempelvis rapporterades det så sent som 2002 hela 61 par i rapportområdet. Om arten minskat sedan dess är svårt att bedöma i nuläget. Vi uppmanar därför till noggrann rapportering av arten.

Sena fynd: 4 1K rastande Kvittens avfallsstation, Strängnäs 4.11 (Jalle Hiltunen).

Häckningar eller häckningsindicer: 18 häckningar bo, ägg/ungar Dansken, Mälaren, Strängnäs 9.4-25.6 (Yngve Meijer, Björn Sjögren, Tomas Viktor m.fl.). 2 ex lämplig biotop Vinterklasen, Oxelösund 10.4 (Markus Forsberg). 2 ad permanent revir Flata Ålkråkhällarna, Hartsö skärgård, Nyköping 13.5-24.6 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 1 häckning bo, ägg/ungar Tegelskärr, Mälaren, Strängnäs 15.5-6.6 (Björn Sjögren, Tomas Viktor). 1 häckning bo, ägg/ungar Kråkholmen, Mälaren, Strängnäs 21.5 (Tomas Viktor). 3 ex lämplig biotop Hävringe 29.6-6.7 (Leif Nyström, Jan Sjöstedt).

Gråtrut *Larus argentatus*

Ett par rapporter om större flockar (1000 ex eller mer) från rapportområdet. Dessa två rapporter gäller förbiflygande fåglar i södra delen av Trosa. De kan mycket väl vara trutarna hemmahörande i Södertäljetrakten som övernattat i havsbandet. Få lokaler utöver området kring Stadsfjärden, Nyköping hyser numera större flockar av rastande gråtrutar regelbundet i rapportområdet. Flockar över 1000 ex är dock ovanliga även i detta område nu för tiden och i år gjordes tyvärr inte någon så hög notering.

Flockar med 1000 ex eller fler: 1110 ex förbiflygande Skogsstigen, Trosa 9.1 (Göran Andersson). 1030 ex förbiflygande Skogsstigen, Trosa 22.1 (Göran Andersson).

Kaspisk trut *Larus cachinnans*

(-2010:2/2) (2011:2/2)

I år gjordes två fynd av arten, bägge två från

Nyköpingsområdet. I och med detta så har det nu gjorts fyra fynd i rapportområdet.

Arten är sedan några år en sällsynt, men årlig gäst i Östergötland. Det finns även flera fynd finns från Västmanland och Uppland. Så även om alla fynden, som är gjorda i vårt rapportområde, har setts inom ett litet område i sydligaste delen så finns alltså chanserna att finna denna art även i inlandet. Fler fynd är troligen att vänta och ser vi fler riktade eftersök av arten så är det nog bara en tidsfråga innan vi även får det första fyndet utanför Nyköpings kommun.

Samtliga fynd: 1 1K stationär Nyköpings hamn - Djälp - Nyköpings hamn, Nyköping 5-6.9 (*Kalle Brinell, Jan Gustafsson, Björn Johansson m.fl.). 1 2K rastande Nyköpings hamn, Nyköping 19.9 (*Kalle Brinell, Jan Gustafsson, Karin Lindström).

Tillägg från år 2010:

(-2009:1/1) (2010:1/1)

Rapportområdets andra fynd av denna, relativt svårbestämda, art. Tidigare finns ett fynd från 2006, då en ungfågel rastade på Björshults soptipp, Nyköping i slutet av augusti-september. Årets fynd gjordes inte långt därifrån, nämligen i Nyköpings hamn i början av oktober. Antalet fynd i våra grannlandskap har under de senaste åren ökat, vilket troligen beror på mer riktade sökningar i trutflockar. Att titta efter denna art i våra trutflockar kan därför komma att vara lönsamt, men notera att RK fortfarande uppmanar till stor försiktighet och att man fotodokumenterar alla fynd. Tittar man på den nationella fyndbilden så dominerar fynd under hösten från augusti - november.

Samtliga fynd: 1 2K stationär Stadsfjärden, Nyköpings hamn, Nyköping 4-5.10 (*Kalle Brinell, Jan Gustafsson, Björn Johansson m.fl.).

Havstrut *Larus marinus*

Endast två inlandshäckningar rapporterades under året. Vi har de senaste åren sett en

minskning i antalet inlandshäckningar och i jämförelse mot början av 2000-talet då det rapporterades >10 par, så är årets siffra riktigt låg. Precis som för övriga vitfågelsarter önskar vi noggrann rapportering.

Inlandshäckningar: 1 ex ruvande Dansken, Strängnäs 21.5 (Tomas Viktor). 2 ad i par misslyckad häckning Svavelgrund, Sörfjärden, Strängnäs 26.5 (Lars Broberg, Ture Persson).

Tretåig mås *Rissa tridactyla*

(-2010:39/50) (2011:3/3)

Under 2000-talet saknas observationer från 2010, 2007 och 2004. I övrigt har det gjorts ett till tre fynd i rapportområdet per år. Under 2011 gjordes tre fynd av arten i rapportområdet. Alla dessa sågs längs med kusten under oktober, som tillsammans med november tycks vara den månad då flest fynd görs i rapportområdet.

Samtliga fynd: 1 1K rastande Hävringe, Oxelösund 9.10 (*Niklas Holmqvist). 1 ad förbiflygande Femörehuvud, Oxelösund 19.10 (*Jan Sjöstedt). 1 ex sträckande Enskär, Nyköping 21.10 (*Bernth Andersson).

Småtärna *Sternula albifrons*

(-2010:54/72) (2011:4/4)

Arten har setts årligen i landskapet sedan 1988 och även om det är stora svängningar i antalet fynd mellan åren kan man se en viss tendens till långsiktig ökning. Under 1970-90 gjordes observationer långt ifrån årligen och oftast sågs bara en till två fåglar per år. Under 2011 gjordes fyra fynd, varav två i Strandstuvikenområdet utanför Nyköping. Denna lokal har under årens lopp haft besök av totalt 22 småtärnor, vilket innebär att ungefär var 3-4:e småtärna som påträffas i rapportområdet har setts vid just denna lokal.

Samtliga fynd: 1 2K+ rastande Strandstuviken, Nyköping 9.6 (*Jan Gustafsson, Lenart Wahlén). 1 ex förbiflygande Örsbaken, Brännäs våtmark, Oxelösund 18.6 (*Tommy Knutsson). 1 ad födosökande Strandstuviken,

Nyköping 25-26.7 (*Jan Hägg, Per Flodin m.fl.). 1 ad sträckande Stendörrens naturreservat, Nyköping 27.7 (*Ingvar Jansson).

Tillägg från år 2010.

(-2009:51/67) (2010:3/5)

Tre fynd rapporterade från i år, varav en flock om tre exemplar vid Strandstuvikenområdet. Störst chans att få se småtärna i vårt rapportområde tycks vara i kustlandskapet under sensommaren.

Samtliga fynd: 1 ex förbiflygande Vägkröken, Valnaren, Strängnäs 16.6 (*Ture Persson). 3 ad rastande Strandstuviken, Nyköping 30-31.7 (*Sven-Olov Karlsson, *Karl-Erik Häger, *Arne Hellström m.fl.). 1 ex förbiflygande Lacka, Nyköping 30.8 (*Jonny Werdin, *Pierre Stålnäbb, *Tommy Ubbesen).

Skrantärna *Hydroprogne caspia*

Efter några år med få häckande par och med misslyckade häckningar är årets rapporter glädjande. Sedan många år har en koloni hållit till på olika öar i Oxelösunds skärgård, men denna sommar flyttade kolonin till ön Hällen i Bråviken. Vid inventeringar av kolonin kunde det konstateras att ca 110 par häckade på ön, vilket i nuläget är Sveriges största koloni av arten. Kolonin utsattes dock hårt för minkpredation och vid landstigning kunde minst 30-40 döda ungar hittas. Så hur många ungar som blev flygfärdiga är osäkert.

Häckningar: 110 häckningar (60 ungar) bo, ägg/ungar Hällen, Nyköping 1.6-23.7 (Jan Gustafsson, Jan Karlsson, Ulrik Lötberg m.fl.).

Större ansamlingar: Max 28 ex rastande Strandstuviken, Nyköping 21.4-12.5 (Jan Gustafsson, Jan Karlsson m.fl.). Max 55 ex rastande Fiskeboda, Katrineholm 17-24.7 (Krister Andersson, Pelle Moqvist m.fl.). 27 ex Strandstuviken, Nyköping 26.7 (Lillemor Däckfors).

Tillägg från år 2010.

Säsongen 2010 får anses som katastrofal och

arten fortsätter att minska kraftigt i rapportområdet. Varför är i nuläget inte helt säkert ställt, men troligtvis rör det sig om predation från något håll. Arten har sedan många år häckat på Grässkären, Oxelösund och inledde säsongen 2010 med att hålla till där. Kolonin flyttade sig dock i början av maj till Stora Åkubben, Oxelösund där blott 27 par försökte sig på häckning. Trots det kom endast en unge att bli flygg. Man har försökt bevaka kolonin med webbkamera för att få svar på vad som går fel och förhoppningsvis kan detta ge ett svar under kommande säsong. Som vanligt sägs större ansamlingar på klassiska lokaler som Strandstuvikenområdet och Skåraområdet, Nyköping både vår och sensommar.

Häckningar: 27 häckningar bo, ägg/ungar Stora Åkubben, Oxelösund 5.5-24.6 (Lennart Wahlén, Jan Gustafsson, Karl Ingvarsson).

Större ansamlingar: Max 31 ad rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 19.4-23.7 (Ingvar Jansson, Jan Hägg, Jan Gustafsson m.fl.). 50 ex Grässkären, Oxelösunds skärgård, Oxelösund 1.5 (gnm Jonny Werdin). Max 55 ex stationär Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 23.7-3.8 (Tommy Pettersson, Per Flodin, Jan Hägg).

Svarttärna *Chlidonias niger*

Totalt uppskattningsvis 18 fynd om 55 individer vilket är ett mycket bra år för arten. Under 2000-talet har mellan 2-110 individer setts per år, så antalet fynd varierar stort mellan åren. En stor anledning till det kan förstås ha att göra med hur pass mycket sträcket i Mälaren och Hjälmaren bevakas under sensommaren. Liksom de senaste åren dominerar nämligen fynd från sträcklokaler i framförallt Mälaren under juli-augusti.

Eskilstuna: 1 ad Kvicksundsbron, Eskilstuna 8.5 (Viktor Eriksson). 1 ad förbiflygande Kvicksundsbron, Eskilstuna 11.5 (Ilva Hansson, Barbro Hedström, Brita Nilsson). 1 ex förbiflygande Idö Holme, Sörfjärden,

Eskilstuna 16.5 (Lars Broberg). 3 ex födosökande Torshälla huvud, Eskilstuna 17.5 (Sten Ljungars). 2 ad rastande Ekeby våtmark, Eskilstuna 6.6 (Viktor Eriksson, Bo Hernod). 1 ex födosökande Torshälla huvud, Eskilstuna 5.7 (Bo Gustafsson, Sten Ljungars, Monica Ljungars). Totalt 24 ex rastande/sträckande vid Torshälla huvud, Eskilstuna under perioden 18.7-10.8 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 12 ex (4 ad+8 1K) sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 9.8 (Viktor Eriksson m.fl.). 3 ex (2 ad+1 1K) sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 18.8 (Viktor Eriksson).

Katrineholm: 2 ex födosökande Näsnaren, Katrineholm 2.5 (Håkan Lernefalk). 1 ex födosökande Näsnaren, Katrineholm 28.5 (Kristen Andersson).

Nyköping: 1 ad födosökande Vadsjön, Nyköping 2.6 (Ronny Nilsson, Thomas Larsson, Janne Oldebring m.fl.).

Oxelösund: 1 1K födosökande Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 17.8 (Tommy Knutsson). 1 1K sträckande mot SV Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 21.8 (Tommy Knutsson). 1 1K födosökande Pangskär, Brannäs våtmark, Oxelösund 27.8 (Jan Karlsson).

Vitvingad tärna *Chlidonias leucopterus* (-2010:1/1) (2011:1/1)

Det andra fyndet i rapportområdet av arten. Till skillnad mot det första fyndet, så var denna fågel stationär under ett par dagar till många skådares glädje. Sedan tidigare finns det dessutom ett fynd från Tullgarn, Södertälje. Men då denna kommun inte längre ingår i rapportområdet så tappade vi ett fynd av arten.

Samtliga fynd: 1 ad födosökande Strandstuviken, Nyköping 25-26.7 (*Jan Hägg, Per Flodin, Örjan Jitelius m.fl.).

Silvertärna *Sterna paradisaea*

Arten brukar dyka upp mellan den 20-25.4 i vårt rapportområde. I år gjordes dock två riktigt tidiga fynd, där det ena tangerade nuvarande fenologirekord från den 16.4 2003.

Inga anmärkningsvärt sena höstfynd gjordes däremot och de sista silvertärnorna sågs den 10.9, vilket får anses som normalt.

Tidiga vårfynd: 2 ex födosökande Kungshamn, Nyköping 16.4 (Bertil Karlsson). 2 ex födosökande Slängaviken, Nyköping 18.4 (Jan Karlsson).

Fisktärna *Sterna hirundo*

Även detta år gjordes flera oktoberfynd och årets sista fynd gjordes på Enskär, Nyköping 14.10 (Jan Karlsson). Detta är ett mycket sent fynd och faktiskt ett utav de senaste som rapporterats i vårt rapportområde. Steget till fenologirekordet härifrån är förvisso långt, då det finns ett fynd från den 28.10 år 2006. Normalt ses arten sparsamt under första delen av september och enstaka fynd görs under månadens senare del. Inga anmärkningsvärt tidiga vårfynd gjordes i år.

Den vitvingade tärnan vid Strandstuviken, Nyköping.
Foto: Per Flodin

Oktoberfynd: 1 ex förbiflygande Enskär, Nyköping 2.10 (Lennart Wahlén). 1 1K förbiflygande Vivesta badplats, Oxelösund 8.10 (Jan Gustafsson, Jan Karlsson). 1 ex födosökande Enskär, Hartsö skärgård 14.10 (Jan Karlsson).

Fler än 500 ex: 601 1K+ sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 9.8 (Viktor Eriksson, Yonas Ericsson).

Kentsk tärna *Sterna sandvicensis*
(-2010:62/89) (2011:6/7)

Arten är nära nog årlig i rapportområdet och normalt brukar det rapporteras en handfull individer. Årets sex fynd om sju individer är med andra ord lite över det vanliga. Fler fynd under ett år har bara gjorts en gång tidigare, nämligen 2006 då det gjordes åtta fynd.

Som vanligt är de flesta rapporterna från Nyköpings- och Oxelösunds skärgårdar under juni-augusti. En insjörapport i år, vilket innebär att det nu har gjorts tio inlandsfynd i vårt rapportområde.

Samtliga fynd: 1 ad förbiflygande Stora Garkast, Nyköping 24.6 (*Lennart Wahlén). 1 ex förbiflygande Hävringe, Oxelösund 29.6 (*Leif Nyström). 1 ad förbiflygande Lilla Blackhäll, Eskilstuna 12.8 (*Lars-Owe Hagman, *Kristina Hagman). 1 ex förbiflygande Lillrö, Nyköping 24.8 (*Lennart Wahlén). 1 ex födosökande Marsviken, Nyköping 29-30.8 (*Thomas Larsson, Jan Gustafsson, Björn Johansson m.fl.). 2 ex födosökande Askö, Trosa 27.9 (*Dennis Nyström).

Sillgrissla *Uria aalge*

Några få rapporter under häckningstid, dessvärre nästan inga rapporter med häckningskriterium. Dock har inga inventeringar gjorts, inte heller tycks häckningsområdena ha besökts.

Häckningstid: 1 ad lämplig biotop Torskådan, Nyköping 11.6 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring).

*Den kentska tärnan som sågs i Marsviken, Nyköping.
Foto: Thomas Larsson*

Tordmule *Alca torda*

Vi har sett en markant minskning i rapporteringen från artens häckningsområden de senaste åren. Anledningen till det är såklart att arten häckar på svårtillgängliga lokaler ute i skärgården. Om vi utgår från räkningssättet som beskrivits de två föregående åren att varje noterad individ under häckningstid skulle vara ett par då får vi fram nedanstående. Från Nyköpings skärgård finns det endast rapporter från Hartsö skärgård. Uppskattningsvis fanns det i år 60-70 par i detta område. Populationen hålls tyvärr hårt tillbaka av mink, varför häckningsframgången som vanligt var mycket dålig. Från Oxelösunds skärgård har det rapporterats om ca 150 par, vilket om man går tillbaka till början av 2000-talet är en mycket låg summa. Tyvärr saknas det helt rapporter från viktiga häckningslokaler i ytterskärgården som på Gräskären, Vattungarna och området kring Källskären. Från Trosa skärgård finns rapporter från en lokal om ca 75 par. Detta ger ett totalt på 285-295 par i rapportområdet. Även om detta är dystra siffror kanske man inte/bör dra förhastade slutsatser om hur det står till för tordmulen i den sörmländska skärgården. En heltäckande inventering av skärgården är nödvändig för att få en verklig bild om antalet häckande par.

Vinterfynd (december): 1 ex födosökande Hummelvik fiskehamn, Nyköping 21.12 (Björn Johansson).

Tobisgrissla *Cephus grylle*

Mest fåglar från Hävringe, där så mycket som upp mot 100 par kan finnas. I övrigt rapporter med mindre antal från fem andra lokaler i Sörmlands skärgård. Totalt kanske vi hamnar på ca 125 par, då saknar vi uppgifter från området kring Källskären i Oxelösunds skärgård.

Skogsduva *Columba oenas*

Årets summa på 87 revir är en minskning med nästan 40 revir jämfört med fjolåret. Är

detta en effekt av vintern 2010 - 2011 eller har vi bara en sämre rapportering? De två föregående åren var det ca 125 revir per år. Under 2000-talet sista hälft har vi legat på ca 100 revir eller mer per år. Årets resultat är alltså det sämsta sedan vi började begära in spelande skogsduvor.

Hösten gav en fin dag med ett rejält högt antal sträckande skogsduvor. Från vintermånaderna finns enbart rapporter från december, och då bl.a. av en fågel som höll till permanent i området kring Skåra.

Hög sträckciffr: 600 1K+ sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 8.10 (Kalle Brinell).

Vinterfynd (januari, december): 1 ex stationär Skåraområdet, Nyköping 1-26.12 (Lennart Wahlén, Markus Forsberg, Tommy Pettersson m.fl.). 1 ex förbiflygande Ramdalshöjden, Oxelösund 2.12 (Peter Skoglund).

Ringduva *Columba palumbus*

Årets bästa sträckdagar var i oktober och då framförallt utmärker sig den 8:e i denna månad som en bra sträckdag.

Årets vinterobservationer blev från januari 21 ex och dessa fåglar minskade i antal allt eftersom då vintern var kall och snörik. Från december, som var en mild och regnrik månad, enbart 7 fåglar. Sannolikt beror det låga antalet fåglar p.g.a. den milda väderleken, inte förrän kyla kommer upptäcks fåglar då de söker sig in mot städerna.

Årets bästa sträckdag: 6010 ex sträckande mot SV Kvicksundsbron, Eskilstuna 8.10 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson). 51600 1K+ sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 8.10 (Kalle Brinell). 8200 ex sträckande mot SV Skidbacken, Trosa 8.10 (Örjan Jitelius).

Vinterfynd (januari): 2 ex födosökande Oxelösunds kyrkogård, Oxelösund 1.1 (Per Flodin, Jukka Väyrynen, Jan Gustafsson m.fl.). 1 ex hittad död vid Culturum, Nyköping 1.1 (Mikael Ackelman, Annika Ackel-

man). 4 ex Femöresund, Oxelösund 2-15.1 (Mathias Andersson m.fl.). 1 ex stationär Skogshall, Nyköping 2.1 (Göran Altstedt). 1 1K+ födosökande Sländstigen, Bryngelstorp, Nyköping 4.1 (Ulf Widemo). 3 ex Allégatan, Trosa 5-30.1 (Göran Andersson, Claes Leijon). 1 ex Björkvägen, Mellösa, Flen 6-8.1 (Andreas Grabs). 3 ex Buskhyttan, Nyköping 15.1 (Örjan Jitelius). 2 ex förbiflygande Bara, Oxelösund 15.1 (Jan Gustafsson, Per Eriksson, Jan Karlsson, Tommy Pettersson). 3 ex Pärönvägen, Torshälla huvud, Eskilstuna 16-27.1 (Lennart Eriksson, Björn Fors, Sten Ljungars m.fl.).

Vinterfynd (december): 1 ex förbiflygande Torshälla huvud, Eskilstuna 2.12 (Sten Ljungars, Kent Carlsson). 4 ex förbiflygande Fatbursvägen 36, Mariefred, Strängnäs 8.12 (Erik Widuss). 1 ex förbiflygande Blommenhovsvägen 18, Nyköping 9.12 (Lennart Wahlén). 1 ex förbiflygande Runna, Kungsör 31.12 (Börje Wennerström).

Turkduva *Streptopelia decaocto*

Under året finns rapporter under häcknings-tid från 17 lokaler. Efter två kalla, snörika och långa vintrar förväntades antalet revir minska drastiskt, men antalet par ligger ganska stabilt. Fjölåret gav 20 - 21 revir och år 2009 rapporterades det om 16 revir. Vi har märkt en minskning jämfört med åren 2005 - 2007 då antalet revir låg mellan 25 - 40. Vad som främst märks är att antalet övervint-rande individer har minskat, har de börjat flytta i större utsträckning eller är det bara att vi inte hittar dem i vinterlandskapet?

Turturduva *Streptopelia turtur*

(-2010:51/52) (2011:3/3)

Första året sedan 1990 som tre individer rapporterats, och då var en av dessa i Stockholms län som då tillhörde Sörmlands rapportområde. Arten är ej årlig och de år den ses är det oftast enbart en eller max två fynd. Årets fynd var spridda på vår, sommar

Berguv.
Foto: Leif Nyström

och höst. Som vanligt är det maj och juni som står för fynddagar. Två av fynden utmed kusten och ett i inlandet, vilket väl följer fyndbilderna i rapportområdet.

Samtliga fynd: 1 ex förbiflygande Skogsbol, Sjösa, Nyköping 6.5 (*Göran Altstedt). 1 ex Frösäng, Oxelösund 20.6 (*Tommy Knutsson). 1 ex stationär Aspedal, Nyköping 24.9 (*Jonny Werdin, Thomas Larsson, Tommy Pettersson m.fl.).

Gök *Cuculus canorus*

Inga aprilfynd i år, första fyndet i år den 2 maj. Numera görs ofta årets första fynd den 1 eller 2 maj. Årets sista fynd som finns rapporterat i Svalan är den 10 september vilket är något tidigare än senaste fyndet det senaste året.

Årets första fynd: 1 ex spel/sång Östra Näsnaren, N Katrineholms gård, Katrineholm 3.5 (Krister Andersson, Bengt Larsson).

Berguv *Bubo bubo*

18 revir är inrapporterade från vårt område under häckningstid. Därutöver några rapporter från annan årstid. Runt 20 revir rapporteras årligen från rapportområdet, därutöver bör det finnas ett antal revir som aldrig kommer till kännedom i artportalen Svalan. Vad som kan nämnas är att elva av dessa revir i år är placerade i Nyköping. Förra året var det 7 - 8 i Nyköping av totalt 16- 17 revir. Katrineholm saknar numera helt häckande uv. I övrigt finns det enstaka par i nästan alla länets kommuner.

Slaguggla *Strix uralensis*

(-2010:6/6) (2011:1/1)

En rapporterad fågel funnen med skadad vänster vinge i centrala Eskilstuna den 22 oktober. Denna omhändertogs av viltvårdare och kördes till Roslagstulls djursjukhus i Stockholm.

Samtliga fynd: 1 ex centrala Eskilstuna 22.10 (gnm Tommy Eriksson, Järfälla).

Hornuggla *Asio otus*

Enbart 32 kullar rapporterade i år, vilket kan jämföras med fjolårets 63. I stort sett en halvering alltså, vilket säkert får tillskrivas den långa och kalla vintern 2010 - 2011 långt söderut i artens normala övervintringsområden. Vi hamnar med årets siffra nära medelvärdet 33 för perioden 1970-talet till 2000-talet och medelvärdet för enbart 2000-talet är 36.

Årets resultat är alltså inget ovanligt utan följer bara artens populationssvängningar. Länets alla kommuner blev representerade i sammanräkningen av revir, med Nyköping i topp på tolv följt av Eskilstuna med sju.

Under januari gjordes också två tillfälliga observationer av arten, vilka får anses vara individer på väg söderut.

Vinterfynd (januari, december): 1 ex förbiflygande Lacka, Trosa 13.1 (Pierre Stål-näbb). 1 ex rastande vid Gamla vattentornet, Oxelösund 13.1 (Jan Sjöstedt).

Hornuggla, unge.

Foto: Stefan Pettersson, www.steffe53.se/

*Jorduggla på Marsäng, Nyköping.
Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se/*

Jorduggla *Asio flammeus*

15 fåglar rapporterade under året fördelade på sex på våren och nio på hösten - vintern. Inga rapporter från häckningstid som kan tyda på häckningsförsök. De flesta höstfynd- en är från skärgårdens yttre öar i samband med fågelskådaraktivitet där, vilket nog skulle vara fler om fler besök kunde göras på dessa platser. Den fågel som sågs i december var stationär i området under de sista dagarna av året.

Vårfynd: 1 ex stationär Gesta betesmark, Strängnäs 19.3 (Mårten Winkler). 1 ex sträckande mot N Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 24.4 (Göran Altstedt, Per-Åke Hägerroth). 1 ex födosökande Svanviken, Nyköping 8.5 (Jan Sjöstedt). 1 ex födosökande Marsäng, Nyköping 10.5 (Jan Karlsson m.fl.). 1 ex födosökande Valsta fälten, Katrineholm 10-12.5 (Hans Karlsson m.fl.). 1 ex födosökande Eneby, Skåraområdet, Nyköping 29.5 (Jan Hägg).

Höstfynd: 2 ex rastande Hävringe, Oxelösund 25.9 (Joachim Strengbom m.fl.). 1 ex stationär Hagby, Eskilstuna 4.10 (Viktor Eriksson m.fl.). 1 ex ringmärkt Hartsö-Enskär fstn, Nyköping 11.10 (Lennart Wahlén). 1 ex rastande Enskär, Nyköping 12.10 (Jan Karlsson). 1 ex rastande Enskär, Nyköping 13.10 (Jan Karlsson, Björn Johansson, Karin Lindström). 2 ex rastande Hävringe, Oxelösund 15.10 (Kalle Brinell m.fl.) 1 ex Åkers trafikplats, Strängnäs 23.12, 28.12 samt 30.12 (Jalle Hiltunen, Erik Widuss).

Pärluggla *Aegolius funereus*

Som vanligt bara en handfull ropande fåglar under våren, trots många personers letande i våra skogar. Vi får nog börja vänja oss med att arten enbart finns i få exemplar i våra skogar numera.

Under hösten fina ringmärkningsiffror från Hartsö-Enskär fågelstation. De första ugglorna fångades den 19 september och den sista den 21 oktober, verksamheten var begränsad till en kortare period i år, vilket borde

inneburit att fler ugglor rastat på Enskär framförallt före verksamhetsstarten. Vid besök på andra skärgårdsöar under hösten kunde man inte finna några pärlugglor trots letande.

Spelande vårfåglar: 1 ex spel/sång Rotarbo, Eskilstuna 26.1 (Erik Börjesson). 1 hane spel/sång Koppartorp, Nyköping 2.3 (Lennart Wahlén). 1 ex spel/sång Gravdalen/Mörtsjöväg-korset, Strängnäs 13.3 (Staffan Hellbom). 1 ex spel/sång Stora Bötet, Nyköping 9.4 (Dan Frenin, Hans Olofsson). 1 ex spel/sång Björnkälla, Katrineholm 27.4 (Håkan Lernefalk).

Höstfynd: Totalt 35 ex ringmärkta Hartsö-Enskär fågelstation, Nyköping 19.9-21.10 (Göran Altstedt m.fl.).

Nattskär *Caprimulgus europaeus*

95 rapporterade fåglar under häckningstid, därutöver några fynd under hösten. De två senaste åren har det noterats 84 (2010) och 99 (2009) revir, vilket då årets resultat faller väl in i. Under 2008 noterades 88 revir. Enbart riksinventeringsåret 2007 har antalet revir överstigit 100, men då får man också beakta att rapportområdet var annorlunda mot nu. Vi kan nog konstatera att vårt rapportområde hyser strax under 100 kända revir varje år utifrån de rapporter som inkommer till artportalen Svalan. Några av reviren som rapporterats i området kring Hedmossen, Flen/Eskilstuna är nog dubbelräknade fåglar, vilket borde innebära något färre revir än det rapporterade antalet 95.

Tornseglare *Apus apus*

Några större ansamlingar/stäckande från i mitten av augusti, men inga rejäla flockar. Från september några sena fynd, det senaste den 16:e. Detta är nästan en vecka tidigare än förra årets senaste fynd som då var den 22:a. Större sträck: 7000 ex förbiflygande Ekebydal, Nyköping 12.8 (Jonny Werdin). 5000 ex förbiflygande Ekebydal, Nyköping 13.8 (Jonny Werdin).

Sena fynd: 1 ex förbiflygande Älundavägen 9, Hällsta, Eskilstuna 8.9 (Kent Carlsson). 1 1K+ sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 9.9 (Kalle Brinell). 1 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 9.9 (Jan Gustafsson, Björn Johansson, Jonny Werdin). 2 ex sträckande Brostugan, Ludgo, Nyköping 10.9 (Hasse Berglund). 3 ex sträckande mot SV Eknäs, Mellösa, Flen 11.9 (Andreas Grabs). 1 ex sträckande mot S Kvicksundsbron, Eskilstuna 16.9 (Joachim Strengbom).

Kungsfiskare *Alcedo atthis*

Tre rapporterade lokaler under häckningstid, enbart vid den ena av dessa fynd under en längre period vilket skulle kunna indikera häckning/häckningsförsök. Under hösten endast två rapporterade fåglar. De senaste stränga vintrarna har tagit hårt på arten och vi får nog vänta några år innan vi får tillbaka arten med fler exemplar än enstaka, under förutsättning att stränga vintrar uteblir.

Höstfynd: 1 ex lockläte Grytsundet, Långhalsen, Flen 17.9 (Sven Pettersson, Ronny Nilsson). 1 ex förbiflygande Svanvikens plattform, Nyköping 17.9 (Lennart Wahlén).

Härfågel *Upupa epops*

(-2010:85/86) (2011:4/4)

Hela fyra fåglar rapporterade i år. Normalt brukar en till två individer rapporteras, men givetvis finns år med fler också. Senast 2005 då fem individer noterades.

Månadsskiftet april - maj är den period under våren då de fåglar som ses i vårt rapportområde dyker upp. Höstens fåglar i oktober och november är också helt normalt de år de rapporteras.

Samtliga fynd: 1 ex förbiflygande Sofiebergsåsen, Eskilstuna 28.4 (*Markus Forsberg). 1 ex födosökande Vårbacka, Nyköping 30.4 (*Marie Karlsten, *Per Karlsten). 1 ad Väster-Malma, Nyköping 4-8.10 (* Torbjörn Järvi, *Birgitta Järvi, Sven Jakobsson). 1 ex rastande Brunnsta, Eskilstuna 4-7.11 (*Anders Sandberg, Bengt Andersson).

Göktyta *Jynx torquilla*

Under våren fick vi ett nytt fenologirekord för arten i rapportområdet då ett ex noterades redan den 13 april. Minst 157 revir/lokaler i rapportområdet fördelar sig på (andra siffran inom parantesen visar 2010) Strängnäs (57, 49), Eskilstuna (36, 35), Nyköping (23, 35), Katrineholm (11, 14), Flen (9, 10), Trosa (4, 5), Gnesta (3, 3), Oxelösund (2, 1), Kungsör (2, 1), Norrköping (1, 0) och Vingåker (9, 5). Sannolikt är siffran något för låg då fler sjungande individer har noterats på flera lokaler, men vissa kan bara ha varit tillfälligt på lokalen, attraherade av den revirhävdande fågeln. Antalet revir är i stort sett i samma spann som från de närmaste föregående åren.

Första vårfynd: 1 ex rastande Junivägen, Flacksta, Eskilstuna 13.4 (Yonas Ericsson).

Gråspett *Picus canus*

(-2010:29/31) (2011:2/2)

Under året två lokaler med fynd, ett gällande en hane under våren och där de boende ville hålla fyndplatsen dold. En individ hördes tillfälligt i oktober. Från att ha varit årlig mellan 1997 och 2006, får vi nu under de närmaste föregående åren bara rapporter om arten 2008 och nu 2011.

Samtliga fynd: 1 hane födosökande Eskilstuna 27.2-15.3 (Bo Gustafsson, Bengt Andersson). 1 ex lockläte Älundavägen 9, Hällsta, Eskilstuna 26.10 (Kent Carlsson).

Mindre hackspett *Dendrocopos minor*

Något färre revir rapporterade i år, 122 mot fjolårets 139. Men siffran ligger på en nivå som visar på att antalet rapporterade revir håller sig inom samma nivåer som under hela 2000-talet. Allt från dryga 100 till ca 175 revir, förmodligen är svängningarna mest beroende på viljan/tiden att rapportera arten.

Tretåig hackspett *Picoides tridactylus*

Enbart en vårobservation från Trehörningen, brandfältet, Eskilstuna. Höstrapporter om flera individer och då av båda könen. Från det

kända området vid Skiren/Kvicken, Eskilstuna finns rapporter om 2 hanar och en hona i november och december. Därutöver ett par sedda vid Nasentornet, Eskilstuna vid ett tillfälle i oktober samt en hane i Hedlandets naturreservat i september. Fjölåret gav inga rapporter från Skiren/Kvickenområdet så det är glädjande att fåglarna är tillbaka.

Sånglärka *Alauda arvensis*

Inga udda vinterfynd i år. Många flockar både från vår och från höst med mer än 100 ex rapporterade. Största rastande flocken var i Skåraområdet, Nyköping.

Största flockarna: 500 ex rastande Skåraområdet, Nyköping 14.3 (Lennart Wahlén). 500 ex rastande Goglunda svackan, Skåraområdet, Nyköping 18.3 (Tommy Pettersson).

Backsvala *Riparia riparia*

Enbart nio backsvalekolonier rapporterade vilket är två färre än 2010. Det innebär att den vikande trenden för arten i rapportområdet fortsätter. I år är vi nere på ca 190 par, vilket gör en minskning med ca 70 par från förra året. Vi får nog räkna med vikande antal häckningar i rapportområdet för varje år som går.

Ladusvala *Hirundo rustica*

I och med att de första fåglarna anlände i mitten av april kan vi tala om ett normalare uppträdande av årets första fynd i år jämfört med 2010 då den första ladusvalan sågs redan den 28 mars. De sena oktoberfynden är mer normala då det nästan varje år görs enstaka fynd av sena ladusvalor i denna månad. År 2009 gjordes det senaste höstfyndet för rapportområdet vilket var den 8 november. Under hösten

noterades höga sträckssiffror under en mängd dagar, det kändes som det aldrig tog slut. Dag efter dag noterades tusentals sträckande ladusvalor på sträcklokalerna.

Första vårfynden: 3 ex Labro ängar, Nyköping 16.4 (Ingvar Jansson). 1 ex sträckande mot N Palmtorps allé, Oxelösund 16.4 (Jan Karlsson). 1 ex förbiflygande Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 17.4 (Göran Altstedt). 1 ex födosökande Södra Brobyviken, Eskilstuna 17.4 (Viktor Eriksson).

Oktoberfynd: 1 ex sträckande mot SV Hävringe, Oxelösund 15.10 (Joachim Strengbom, Per Eriksson, Ingvar Jansson m.fl.). 1 ex sträckande Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 22.10 (Lillemor Däckfors). 1 ex förbiflygande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 29.10 (Arne Hellström, Karl-Erik Häger).

Hussvala *Delichon urbicum*

Årets första fynd noterades i år två dagar senare än de två föregående åren. De sista höstfynden gjordes i stort sett samma datum som fjölåret och enbart några dagar tidigare än 2009.

Första vårfynd: 2 ex förbiflygande Högsjö, Vingåker 20.4 (Lennart Hellquist).

Ladusvala.
Foto: Göran Andersson

Sista höstfynden: 20 ex Hålstorp, Katrineholm 24.9 (Lars Davner). 3 ex Eckerstaudde, Yngaren, Nyköping 25.9 (Torbjörn Johanson).

Större piplärka *Anthus richardi*

(-2010:9/9) (2011:1/1)

Efter tre års uppehåll av fynd av arten finns i år ett godkänt fynd. Arten är så pass ovanlig i vårt rapportområde att Rrk Sörmland har höga krav på beskrivningen av arten för att den skall kunna godkännas för publicering. Under 2000-talet har det gjorts sju fynd av de nu totalt tio fynden. Första fyndet för rapportområdet gjordes 1989, vilket visar vilken svårbestämd art detta är. Att fynden ökar beror troligtvis mest på att kunskapen från dagens ornitologer ökat.

Samtliga fynd: 1 ex sträckande mot SV Lastudden, Stjärnholm, Oxelösund 9.10 (*Jan Gustafsson).

Trädpiplärka *Anthus trivialis*

Årets första fynd gjordes i år några dagar tidigare än förra året. Förra året gjordes den första noteringen 14 april. De senaste åren 2005 - 2010 har första fyndet varit i spannet 14 - 21 april, vilket gör att årets fynd sticker ut något. Årets sista höstfynd slår det tidigare höstfenologifyndet från åren 2000 -2010 med 13 dagar. Normalt görs enstaka fynd de första dagarna i oktober, vilket redan det är sena datum för arten. Toppsiffror för sträckande fåglar brukar vara i månadskiftet augusti - september. Därefter tunnast antalet individer ut snabbt.

Första vårfynd: 1 ex lämplig biotop Ekensberg, Nyköping 11.4 (Lennart Wahlén).

Sista höstfynd: 1 ex rastande Horn, Nyköping 23.10 (Karin Lindström).

Ängspiplärka *Anthus pratensis*

Inga anmärkningsvärt tidiga eller sena fynd, ej heller några vinterrapporter. Under september fler dagar med höga sträckciffror på några av våra bäst bevakade sträcklokaler.

Höga sträckciffror: 1000 1K+ sträckande mot SV Stadsfjärden, Nyköping 15.9 (Kalle Brinell). 900 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 15.9 (Jan Gustafsson m.fl.). 3000 1K+ sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 16.9 (Kalle Brinell). 5200 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 16.9 (Jan Gustafsson, Thomas Larsson, Jan Sjöstedt). 693 ex sträckande mot S Södra sundet Hjälmaresund, Eskilstuna 17.9 (Joachim Strengbom). 700 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 17.9 (Jan Gustafsson). 600 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 24.9 (Mikael Ackelman, Annika Ackelman).

Rödstrupig piplärka *Anthus cervinus*

Enbart tre vårfynd från maj i år i rapportområdet, alla fynd från kusten. Nästan varje år görs något/några fynd av enstaka individer i maj i rapportområdet.

Majfynd: 1 ad rastande Labro ängar, Nyköping 12.5 (Hans Sandberg). 1 ex rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 15.5 (Åke Danielsson). 1 hane spel/sång Barken, Ramdalshöjden, Oxelösund 15.5 (Peter Skoglund).

Skärpiplärka *Anthus petrosus*

Varje år görs enstaka inlandsfynd numera vilket säkert har samband med att man studerar piplärkeflockar noggrannare än tidigare. Flera par rapporterade under häckningstid från skärgården och särskilt spännande var det häckande paret på Femörehuvud. Detta är visserligen en ö men detta är troligtvis en av de första innerskärgårdshäckningarna som är kända.

Flitiga besök i ytterskärgården skulle säkert ge ytterligare en del par. Arten finns säkerligen på flera öar där olika typer av beträdnadsförbud finns.

Inlandsobservationer: 1 ex rastande Ekuddens camping, Kungsör 6.4 (Patrik Rhönnsstad). 1 ex rastande Nyköpingsån, Skavstaavfarten, Nyköping 13.4 (Lennart Wahlén).

Häckningar: Ca 30 i par i lämplig häckbiotop Hävringe, Oxelösund 10.4-6.7 (Per Flodin, Jan Gustafsson m.fl.). 1 ex föda åt ungar Fyrhuset, Femöre huvud, Oxelösund 3.6 (Hans-Olov Bond). 2 ad i par föda åt ungar Storrö, Hartsö skärgård, Nyköping 4.8 (Lennart Wahlén).

Sydlig gulärsla *Motacilla flava flava*

Vi har här antagit att samtliga rapporter om revirhävande gulärslor i vårt rapportområde rör den sydliga rasen. Totalt ca 70 - 75 par har rapporterats in av gulärsla och rasbestämmd sydlig gulärsla från rapportområdet. Vi inom Rrk Sörmland uppmanar rapportörer att rapportera in de fåglar som finns under häckningstid som sydlig gulärsla, de faller då också ut på fåglarnas rödlista. Rapportera in de gulärslor under häckningstid har under året ökat från fjolårets ca 30 par till årets ca 70 - 75 par. Det är naturligtvis mycket glädjande att vi får in rapporter av gulärsla i stor mängd.

Forsärsla *Motacilla cinerea*

Totalt 32 individer rapporterade i år. En halvering ungefär av fjolårets antal individer, vilket ändå får ses som ett bra år. Arten ses väl spridd i rapportområdets åar/bäckar och många individer undgår säkert upptäckt då de är tämligen svårhittade. Året gav ingen säker häckning men yngre fåglar noterade i rapportområdet på några lokaler, samt par i lämplig biotop under häckningstid på flera lokaler där man ganska säkert kan konstatera att häckning/häckningsförsök gjorts.

Sädesärsla *Motacilla alba*

Mitt emellan de två föregående årens första fynd görs i år årets första fynd. Vi kan räkna med tidiga sädesärslor oavsett hur vintern varit. Under året även två decemberfynd, sannolikt samma fågel då det är nära mellan fyndlokalerna. Detta är första året sedan 2006 med fynd i december. Under hösten många dagar med stora sträcksiffror/rastande fåglar inom rapportområdet.

Sydlig gulärsla.

Foto: Stefan Pettersson, www.steffe53.se/

Forsärla.

Foto: Stefan Pettersson, www.steffe53.se/

Marsfynd: 1 ex födosökande Hävringe, Oxelösund 22.3 (Bo Östling). 1 ex Ryssland, NV Marieberg, Trosa 25.3 (Claes Leijon).

Decemberfynd: 1 ex stationär Varvsgatan, Brandholmen, Nyköping 8.12 (Ingvar Jansson). 1 ex Kungshagen, Nyköping 24.12 (Olle Pers).

Sidensvans *Bombycilla garrulus*

Större flockar med minst 1000 ex av arten enbart noterad från Nyköping och Oxelösund. Alla dessa större flockar i november och då enbart i första halvan av månaden. Därefter har bären sinat och därmed sidensvansarna minskat. I andra halvan av november och i december flockar på dryga hundratalet individer i rapportområdet.

Strömstare *Cinclus cinclus*

Rapporter från tolv lokaler under häcknings-tid, tyvärr verkar det som om ingen häckning har genomförts med lyckat resultat. Alla strömstareindivider verkar vara borta i andra halvan av april och i maj om vi utgår från rapporteringen i Artportalen Svalan.

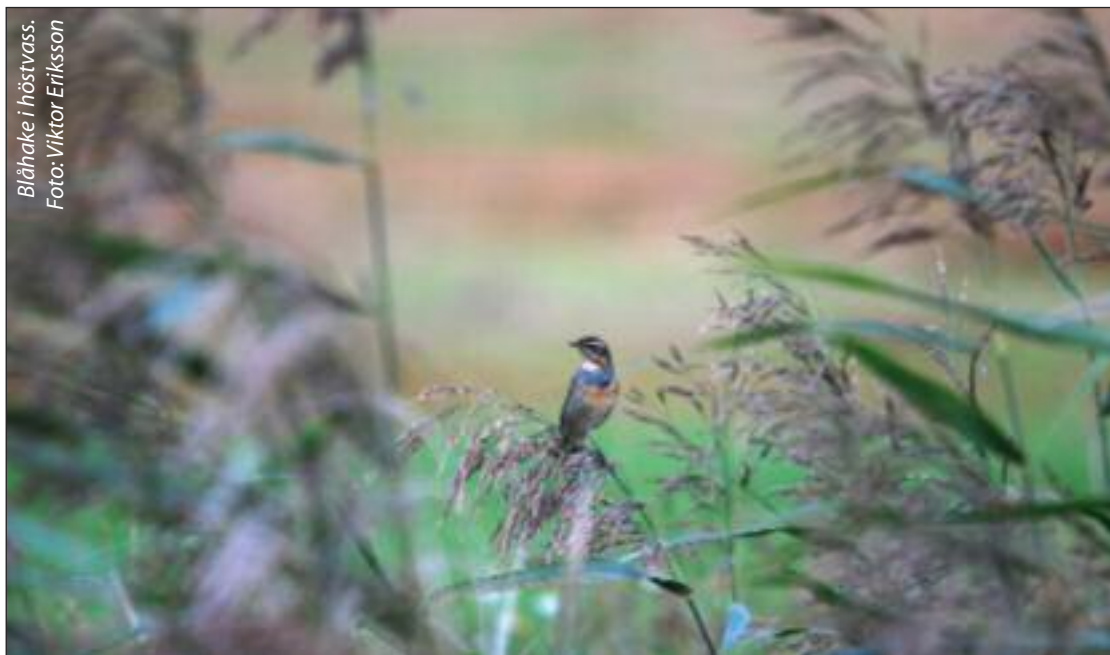
Rödhake *Erithacus rubecula*

Trots den bistra januarimånaden fanns det rödhakar kvar. Frågan är bara hur det gick för

dessa då den bistra vintern fortsatte länge. I januari finns rapporter om 4 fåglar och fågeln som fanns på lokalen Stjärnholm befann sig inne i häststallet. I december tolv rapporter-ade fåglar. Det bör ha funnits många fler utspridda i den milda decembermånaden. Det återstår se vad som händer när och om kylan sätter in i januari 2012.

Vinterfynd (januari, december): 1 ex födo-sökande Junivägen 4, Eskilstuna 2.1 (Tommy Emanuelsson). 1 ex stationär Stjärnholm, Oxelösund 4.1 (Lennart Wahlén). 1 ad födo-sökande Enholmen, Nyköping 13-15.1 (Ber-til Karlsson, Marianne Mattiasson, Björn Johansson). 1 ex Gamla Oxelösund, Oxelö-sund 15.1 (Jan Gustafsson, Per Eriksson, Jan Karlsson, Tommy Pettersson). 1 ex Sanda Tegslagarvägen 10, Strängnäs 5-10.12 (Su-sanne Lindqvist Larsson). 1 ex födosökande Slagsta, Eskilstuna 5.12 (Lars Johansson). 1 ex spel/sång, ej häckning Korsbron, Nyköp- ing 6.12 (Markus Forsberg). 1 ex spel/sång, ej häckning Östra bergen, Nyköping 7-30.12 (Mats Andersson). 1 ex rastande Strandstu- viken, Nyköping 11.12 (Bo Holst, Klas Karp). 1 ex födosökande Domarringsvägen, Eskilstuna 11-31.12 (Tommy Emanuelsson). 1 ex stationär Ängsholmen, Eskilstuna 11.12 (Lars Johansson). 1 ex födosökande Brännäs

Blåhake i höstsvass.
Foto: Viktor Eriksson

våtmark, Oxelösund 11.12 (Peter Skoglund). 1 ex Bågskyttebanan, Larslunda, Strängnäs 11.12 (Staffan Hellbom). 1 ex spel/sång, ej häckning Dammkärrets skogsmatning, Ryssbergsskogen, Nyköping 22.12 (Ola Bäckman). 1 ex födosökande Bara, Oxelösund 27.12 (Tommy Knutsson). 1 ex rastande Culturum, Nyköping, Nyköping 31.12 (Jan Gustafsson).

Blåhake *Luscinia svecica*

Fyra fynd under våren i år, och som vanligt är det maj som dominerar. Fynd i april är ovanliga, vi har inte något sådant tidigare i Artportalen Svalan från vårt rapportområde överhuvud taget.

Värfynd: 1 hane spel/sång, ej häckning Sjövikstornet, Kolsnaren, Vingåker 24.4 (Lillemor Däckfors, Ronny Nilsson). 1 ex rastande Enholmen, Strandstuviken, Nyköping 7.5 (Mikael Ackelman). 1 ex spel/sång, ej häckning Enskär, Nyköping 11.5 (Göran Altstedt). 1 hane rastande Stora Garkast, Nyköping 13.5 (Lennart Wahlén).

Svart rödstjärt *Phoenicurus ochruros*

Från minst åtta lokaler har häckning/häckningsförsök gjorts i år inom rapportområdet. Därutöver rapporter från ytterligare några lokaler där man kan anta att häckning gjorts, men där man ej haft möjlighet att följa fåglar under häckningssäsongen.

Eskilstuna; 2 fåglar, ett fynd som indikerar häckning/häckningsförsök vid Nyby industriområde för fjärde året i följd samt en rastande fågel på hösten.

Nyköping; ett par som häckade sannolikt två gånger i området kring Spelhagen. Därutöver fåglar på ytterligare två lokaler där häckning/häckningsförsök gjorts. Från ytterligare fyra lokaler fåglar under häckningstid. Under oktober rastande fågel i Spelhagsområdet, vilken var en ny individ då dräktkaraktärerna inte stämde med någon av områdets häckande fåglar.

Oxelösund; på minst två platser inom SSAB-området fanns det revir. I Oxelösunds hamnområde ytterligare minst 2 revir. Minst ett par vid Femöre fiskehamn gick till häck-

Svart rödstjärt med mat vid Spelhagen, Nyköping.
Foto: Kjell Widén

ning. Vid vissa tillfällen sågs två sjungande hanar, men det kan vara någon av hanarna från Oxelösunds hamn som gjorde tillfälliga besök vid fiskehamnen. Från november finns en observation av två ex från SSAB-området, fåglarna kunde beskådas från utsidan av staketet som stänger in järnverket. De höll till mot solbelyst sida av diverse byggnader.

Strängnäs; en häckning vid Åkers Sweden i Åkers styckebruk. Detta utgör sannolikt kommunens första konstaterade häckning.

Från hösten en rastande fågel i kommunen.

Trosa; fyra rapporterade fåglar, två vår- och två höstfynd. Vårfynden får nog tillskrivas rastande fåglar snarare än revirhävande.

Ringtrast *Turdus torquatus*

Hela 14 individer i år, fördelade på 13 vårfynd och ett höstfynd. Årets första fynd redan i början av april, vilka båda är tidigaste vårfyndet och tangering av tidigare tidigaste vårfyndet. Alltså nytt fenologirekord för rapportområdet. Fjorton exemplar under ett år är över normalt antal och enbart 2007 har det under de senaste åren setts fler exemplar. Årets fynd ligger i genomsnitt något tidigare i april än normalt. Fyndbilden i rapportområdet visar i år på en dominans från kustområdena. Om det beror på faktiska omständigheter eller att skådandet i norra delen av rapportområdet varit mindre i avseende på eftersök av arten under dess sträcktid kan vi bara spekulera om.

Samtliga fynd: 1 honfärgad rastande Reningsverksdiket, Gorsingeholm, Strängnäs 3.4 (Leif Ekblom). 1 ex rastande Erkan V Tuna kyrka, Nyköping 4.4 (Ingvar Jansson). 1 ad hane rastande Hultfålden, Bergshammar, Nyköping 14.4 (Björn Johansson m.fl.). 1 ad hane Ryssbergen, Skidbacken, Nyköping 15.4 (Jan Karlsson). 1 hane födosökande Hartsön, Nyköping 16.4 (Helene Lindahl Vik). 1 ex rastande Edet, Fiskeboda, Katrineholm 17.4 (Pelle Moqvist). 1 hane rastande Lundins kulle, Ålspångaviken, Flen 17.4 (Andreas Grabs). 1 hane rastande Hartsön, Nyköping

20.4 (Helene Lindahl Vik). 1 hane rastande Visättersfålden, Nyköping 20.4 (Jan Gustafsson m.fl.). 1 hane rastande Hålstorp, Katrineholm 22.4 (Lars Davner). 1 hane födosökande Yttervik, Trosa 23.4 (Göran Andersson, Örjan Jitelius). 1 hane rastande Skjutfålden, Askö, Trosa 25.4 (Göran Andersson, Örjan Jitelius, Per Flodin). 1 ex födosökande Gårdsnäs, Strandstuviken, Nyköping 7.5 (Ragnar Falk m.fl.). 1 ex rastande Vätmarkskojan, Brännäs våtmark, Oxelösund 11.9 (Tommy Knutsson).

Koltrast *Turdus merula*

I samband med besök på Hävringe kunde det konstateras att det bildligt talat fanns koltrastar var man än vände sig om. Observatören noterade att siffran 100 var väldigt lågt räknat. Flockar i denna storlek är ytterst ovanligt av denna art i vårt rapportområde, man får nog förlita sig på besök på skärgårdsöar i samband med väderlek som gör att de måste gå ner och rasta.

Stor ansamling: Lågt räknat minst 100 ex rastande Hävringe, Oxelösund 4.11 (Niklas Holmqvist).

Björkrast *Turdus pilaris*

I slutet av oktober var det några dagar med bra sträcksiffror i norra länsdelen. I övrigt var det just enbart i oktober som större flockar rapporterades, och alla dessa från rapportområdets norra del.

Högre sträcksiffror eller flockar på mer än 500 ex: 5510 ex sträckande mot S Kvicksundsbron, Eskilstuna 16.10 (Viktor Eriksson). 7310 ex sträckande mot S Kvicksundsbron, Eskilstuna 22.10 (Viktor Eriksson). 630 ex sträckande mot S Kvicksundsbron, Eskilstuna 23.10 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Joachim Strengbom). 800 ex födosökande Kjula reningsverk, Eskilstuna 17.10 (Kent Carlsson). 500 ex förbiflygande Sofiebergsåsen, Eskilstuna 17.10 (Kent Carlsson). 1000 ex rastande Grinda, Strängnäs 24.10 (Yngve Meijer, Staffan Hellbom).

Taltrast *Turdus philomelos*

Vid ett besök på skärgårdsön Hävringe i slutet av september kunde man konstatera att hela ön var nedlusad av taltrastar, de fanns överallt i buskar och snår och även sträckande över ön. Siffran kan vara i underkant då det var svårt att hålla koll på alla individer. Vinterfynden i år blev enbart en fågel i december.

Hög sträckssiffra: 1125 ex sträckande/rastande Hävringe, Oxelösund 25.9 (Jan Gustafsson, Per Flodin, Jan Hägg, Örjan Jitelius m.fl.).

Vinterfynd (januari, december): 1 ex förbiflygande Vagnhärad, Trosa 13.12 (Jan Karlsson).

Rödvingetrast *Turdus iliacus*

Under våren från april en hög siffra av rastande fåglar på en ängsvall vid Visätter. Två bra sträckssiffror från Kvicksundsbron i andra halvan av oktober. Vinterfynden är få vilket också avspeglar sig på de andra trastarterna. December 2010 fanns inga rapporter om arten i rapportområdet. Årets decemberfynd rör två fåglar varav en av dessa hittades död på en skärgårdsö.

Stor ansamling, bra sträckssiffror och vinterfynd (januari, december): 650 ex rastande Visätter, Nyköping 14.4 (Jan Karlsson). 1790 ex sträckande mot S Kvicksundsbron, Eskilstuna 16.10 (Viktor Eriksson). 980 ex sträckande mot S Kvicksundsbron, Eskilstuna 22.10 (Viktor Eriksson). 1 ex födosökande Grankvistgatan 2, Kronslogen, Eskilstuna 1.1 (Barbro Hedström). 1 ex rastande Björkvägen, Mellösa, Flen 18.12 (Andreas Grabs). 1 ex död Granklubben, Oxelösund 28.12 (Markus Forsberg).

Dubbeltrast *Turdus viscivorus*

I stort sett bara fåglar från norra delen av rapportområdet under vintermånaderna januari och december. Hässelbyholm i Strängnäs är som vanligt den lokal där man finner arten i områdets mistelpartier.

Från hösten finns några dagar med bra sträck, bl.a. ca 250 ex den 1.10 vid Horns båtvarv, Nyköping.

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

Från våren och sommaren rapporterades 71 sjungande individer, vilket är något färre än

Flodsångaren vid Duvholmskorsningen, Oxelösund.
Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se/

fjölårets 80 ex. Sett ur ett längre tidsperspektiv är det ett väldigt normalt antal. I medeltal har det under de senaste 10 åren hörts 69 ex per år.

Kommunvis fördelar sig årets fynd enligt följande: Eskilstuna 40 ex, Flen 1 ex, Gnesta 2 ex, Katrineholm 3 ex, Kungsör 1 ex, Nyköping 12 ex, Strängnäs 11 ex, Vingåker 1 ex.

Noterbart är att antalet fynd från Eskilstuna är ovanligt många, medan fynden övriga kommuner är nära eller något under det normala.

Flodsångare *Locustella fluviatilis*

Under perioden 8.6-24.7 hördes 9 sjungande individer. Detta är färre än under 2010, men klart fler än 2008 och 2009 då endast 4-5 ex noterades.

Samtliga fynd: 1 ex spel/sång Runtuna kyrka, Nyköping 8-9.6 (Jan Hägg, Lennart Wahlén). 1 ex stationär Hornsvikens mader, Horn, Nyköping 10.6 (Karin Lindström). 1 ex spel/sång Duvholmskorsningen, Aspa gård, Oxelösund 11.6-2.7 (Tommy Knutsson, Jan Gustafsson, Markus Forsberg m.fl.). 1 ex spel/sång Naturstugan, Näsnaren, Katrineholm 16.6 (Krister Aronsson, Krister Andersson). 1 ex stationär Strandängen, Torshällaåns mynning, Kolsta hatt, Eskilstuna 22-23.6 (Joachim Strengbom). 2 ex stationär Sigurdsristningen, Sundbyholm, Eskilstuna 23.6-19.7 (Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson, Ilva Hansson m.fl.). 1 ex spel/sång Stora Mälby, Gnesta 24.6 (Ulf Andersson). 1 ex spel/sång Tandlaån, Väg 214, Eskilstuna 24.7 (Bo Gustafsson).

Vassångare *Locustella luscinioides*

(-2010:30/30) (2011:3/3)

Under perioden 21.5-28.6 gjordes tre fynd av sjungande fåglar, vilket är jämförbart med de senaste årens fyndsiffror. Alla fynden gjordes i artens naturliga häckmiljö, d.v.s. vassrika sjöar.

Starkare häckningsindicer än sång har inte rapporterats. Sett över en längre period är

dock tre fynd klart över genomsnittet, då det över den senaste 10-årsperioden i genomsnitt gjorts 1.5 fynd per år.

Samtliga fynd: 1 ex Norrtunasjön, Gnesta 21.5-28.6 (*Ulf Andersson, Tomas Widlund, Janne Oldebring m.fl.). 1 ex Koholmen, Sörfjärden, Eskilstuna 5-7.6 (*Joachim Strengbom, Bo Hernod, Kent Carlsson m.fl.). 1 ex Valnaren, Strängnäs 16-20.6 (*Staffan Hellbom, *Leif Ekblom, *Petter Sundin m.fl.).

Sävsångare *Acrocephalus schoenobaenus*

Ett tidigt fynd av 2 ex gjordes vid Näsnaren, Katrineholm 23.4 (Rüdiger Kasche). Fyndet är endast en dag från det nu gällande rekordet som lyder 22.4.

Ett mycket sent höstfynd finns från Idö, Sörfjärden, Eskilstuna där en fågel ringmärktes 3.10 (Lars Broberg). Fyndet är fenologiskt anmärkningsvärt även i ett riksperspektiv och utgör det senast godkända fyndet i Artportalen.

Busksångare *Acrocephalus dumetorum*

(-2010:35/36) (2011:4/4)

Under året gjordes fyra fynd, samtliga sjungande individer. Detta är i nivå eller strax över antalet fynd från senare år.

Uppenbarligen skedde ett inflöde av sångare i början av juni. Inflödet sammanföll med en varmluftsperiod, men sångarna verkar ha stannat i de kustnära områdena av rapportområdet då inga fynd gjordes längre in i landet.

Samtliga fynd: 1 ex Frälsningsarmens hus, Nyköping 6.6 (*Björn Johansson, Jan Gustafsson, Jan Karlsson m.fl.). 1 ex Västerleden (Oxelösundsrondden), Nyköping 10-21.6 (*Jan Sjöstedt, Karin Lindström, Sofi Nordfeldt m.fl.). 1 ex Bastetorpsmaden, Oxelösund 11-27.6 (*Jan Gustafsson, *Thomas Larsson, Karin Lindström m.fl.). 1 ex Vagnhärads Vätmark, Trosa 11-23.6 (*Göran Andersson, Örjan Jitelius, Bengt-Erik Bengtsson m.fl.).

*Busksångaren vid Bastetorps-
maden, Oxelösund.
Foto: Leif Nyström*

Kärrsångare *Acrocephalus palustris*

Med 82 ex kvalar 2011 in som om inte det bästa året någonsin, så i alla fall bra nära. Från 2007 finns 91 ex rapporterade, men då ska man också ha i åtanke att rapportområdet var något större 2007 än 2011. I jämförelse med 2010 och 2009 då 56 ex noterades är årets siffra riktigt hög. Det stora antalet rapporter kan nog i alla fall till viss del förklaras på samma sätt som den som tidigare nämnts för busksångare.

Kommunvis fördelade fynden sig enligt följande: Eskilstuna 14, Flen 1, Gnesta 1, Katrineholm 5, Nyköping 38, Oxelösund 2, Strängnäs 9, Trosa 7 och Vingåker 5.

Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*

Under 2011 anlände rörsångarna ovanligt tidigt. De två första fynden är från Vänner-vass, Vingåker 22.4 (Ronny Nilsson) och Näsbyholmssundet, Sörfjärden, Strängnäs 23.4 (Jalle Hiltunen, Seppo Hiltunen). Fyndet från Vingåker är det tidigaste godkända fyndet från vårt rapportområde och utgör därmed nytt vårfenologirekord. Fyndet från Sörfjärden är en tangering av det tidigare rekordet.

Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*

Under året rapporterades 47 sjungande individer vilket numer får anses vara en synnerligen normal siffra. Sett över en längre period är dock 47 ex en hög siffra. Efter ett antal expansiva år under 2000-talets början verkar läget nu ha stabiliserat sig. Noterbart är att antalet rapporter från Sörfjärden återigen är få. Även om Sörfjärden med sina åtta ex fortfarande är den numerärt starkaste fästet för arten inom vårt rapportområde, är lokalen inte på samma sätt som tidigare ohotad "bästa lokal". I år finns t ex fem ex rapporterade från Näsbyholmssundet, Eskilstuna.

Kommunvis fördelning av sjungande ex: Eskilstuna 22, Gnesta 1, Katrineholm 5, Nyköping 10, Oxelösund 1, Strängnäs 5, Trosa 1 och Vingåker 1.

Härmsångare *Hippolais icterina*

Härmsångaren är en art som analyserats och kommenterats oregelbundet av Rrk. För 1992 kan vi läsa att arten pendlat mellan 30 och 65 sjungande fåglar de senaste fem åren (alltså 1988-1992). Dock ingen synbar trend. I Årsrapporten för 2009 noteras ett åttiotal sjungande fåglar från vårt rapportområde. Med risk för viss dubbelräkning kan vi räkna in ca 112 sjungande härmsångare från 2011. Med lite god vilja skulle man kunna anse sig ha en positiv trend, men viss försiktighet är nog lämpligt i att dra slutsatser från dessa data.

De sjungande fåglarna fördelar sig enligt: Nyköping (29), Strängnäs (27), Eskilstuna (23), Oxelösund (14), Vingåker (8), Trosa (4), Katrineholm (4), Gnesta (2) och Flen (1).

Höksångare *Sylvia nisoria*

Höksångaren har tyvärr blivit något av en raritet i vårt rapportområde. Numera är det egentligen bara Hartsö-Enskär som hyser arten någorlunda regelbundet. Här råder dock beträdnadsförbud under häckningssäsongen så det är genom besök av stationspersonal med tillstånd vi vet hur det går för höksångarna. Under 2000-talet har det konstaterats häckning 2003 och 2010. Vid ytterligare ett par tillfällen har häckning misstänkts. Sedan 2003 har det inte rapporterats några höksångare från någon annan lokal inom vårt rapportområde. Under 2011 finns endast ett enstaka fynd av en sjungande hane på Hartsö-Enskär 26.5 (Jan-Eric Hägerroth) medan ytterligare riktade eftersök under säsongen tyvärr var negativa (Lennart Wahlén). Dessutom gjordes ett höstfynd: en 1K födosökande Gamla flygrakan, Brandholmen, Nyköping 9.8 (Kalle Brinell).

Ärtsångare *Sylvia curruca*

Årets första fynd var en sjungande fågel vid Palmtorps allé, Oxelösund 24.4 (Jan Karlsson). Detta är tangerat fenologirekord för arten. Endast en gång tidigare, under 1994, har ärtsångare rapporterats så pass tidigt i

vårt rapportområde. Även ett förhållandevis sent fynd då årets sista ärtsångare ringmärktes på Hartsö-Enskär fstn, Nyköping 9.10 (Lennart Wahlén).

Lundsångare *Phylloscopus trochiloides*
(-2010:25/30) (2011:1/1)

En sjungande fågel vid Örstaviken, Långhalsen, Nyköping 12-13.7 (*Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt, Jan Karlsson m.fl.). Detta blev fjärde året i rad med fynd i vårt rapportområde. Under de senaste 15 åren har 11 fåglar noterats så arten fortsätter att vara mycket sparsam.

Taigasångare *Phylloscopus inornatus*
(-2010:28/28) (2011:3/3)

För sjunde året i rad rapporteras taigasångare från vårt rapportområde så snart kan man anse den årlig. Som brukligt rör det sig om fåglar i kustbandet under senhösten, men i år även ett inlandsfynd.

Samtliga fynd: 1 ex födosökande Hävringe, Oxelösund 25.9 (*Göran Andersson m.fl.). 1 ex rastande Källskären, Oxelösund 1.10 (*Pekka Pulsa, *Leif Nyström, *Inger Midell). 1 ex Reningsverket, Stigtomta, Nyköping 3.10 (*Mikael Ackelman, *Annika Ackelman).

Bergstaigasångare *Phylloscopus humei*
(-2010:0/0) (2011:1/1)

Den 4.11 noterades en ny art för rapportområdet då en bergstaigasångare hittades på Hävringe, Oxelösund (*Niklas Holmqvist, *Tomas Widlund).

Fågeln eftersöktes dagen efter av ett flertal personer utan framgång.

Gransångare *Phylloscopus collybita*

Normalt antal sjungande gransångare under häckningstid i vårt rapportområde var för 10 år sedan ca 5-6. En svag men tydlig ökning tycks kunna skönjas sedan dess och för 2010 noterades att det var ovanligt många revirhävdande gransångare i vårt rapportområde

då 17 olika lokaler hyste arten under häckningstid. Under gångna säsongen har det noterats ca 14 sjungande gransångare under perioden 20.5-30.7 så vi tycks vara på väg mot en permanentning på något högre nivåer än tidigare.

Det ligger förstås nära till hands att misstänka att det är en kolonisation av fåglar från en sydligare population. Man kan även misstänka att en del sena flyttare av den nordliga populationen finns med i ovan nämnda antal.

Östlig gransångare

Phylloscopus c. tristis/abietinus
(-2010:4/4) (2011:3/3)

Notera att under den här rubriken publiceras fynd av gransångare som har tydliga karaktärer av östliga gransångare, men som inte helt kan säkerställas tillhöra rasen tristis. Det avser alltså gråtonade gransångare med avvikande lockläte.

Det tycks ha förekommit en hel del sådana östliga gransångare i övriga Sverige och under samma period då det även fanns relativt många taigasångare i omlopp. Precis som för taigasångare så är det typiskt med fynd i kusttrakterna under senhösten.

Samtliga fynd: 1 rastande Stadsfjärden, Nyköpings hamn, Nyköping 26.9 (*Kalle Brinell). 1 rastande Palmtorps allé, Oxelösund 11.10 (*Jan Gustafsson). 1 ex Hävringe, Oxelösund 15.10 (*Göran Andersson).

Lövsångare *Phylloscopus trochilus*

De första vårfynden gjordes i år 17-18.4 vilket får anses som normalt i ett femårsperspektiv, men tidigt om man jämför längre bakåt i tiden.

Ett sent höstfynd om en födosökande lövsångare vid Skogsstigen, Trosa 14.10 (Göran Andersson).

Så gott som varje år ses någon enstaka lövsångare fram till 7-10.10, men i Svalan föreligger endast fyra tidigare fynd efter 10.10 och årets sena oktoberfynd är det senaste som finns inrapporterat i Svalan.

*Taigasångaren på Hävringe, Oxelösund.
Foto: Göran Andersson*

Grå flugsnappare *Muscicapa striata*

Årets första fynd dateras till den 3 maj vid Naturstugan, Näsnaren, Katrineholm. Genom åren finns det bara tre rapporter på tidigare datum och fenologirekordet är den 28 april.

Mindre flugsnappare *Ficedula parva*

Fyra vårfynd och fem höstfynd ger ungefär samma resultat som under 2010. Antalet vårfynd är ungefär vad det brukar vara i rapportområdet, medan höstfynden svänger mer.

Från mitten av 1960-talet fram till slutet av 1970-talet noterades fyra till åtta individer per år med undantag av 1968 och 1969 då 13 individer observerades.

Under 1980-talet låg genomsnittet omkring tolv individer per år med 1984 som toppår 22 ex och 1987 som sämsta år sju ex.

På 1990-talet sjönk genomsnittet till åtta ex per år, men med betydligt större variation av antalet fåglar per år. Toppnoteringen var 21 ex 1992 och den sämsta noteringen tre ex 1996.

Samtliga fynd: 1 hane spel/sång Stacksund, Strängnäs 20-21.5 (Björn Carlsson, Karl Ingvarson, Ursula Zinko, Per Flodin m.fl.). 1 ex lockläte Enskär, Nyköping 26.5 (Lennart Wahlén). 1 ex spel/sång Bergaön, Katrineholm 29-31.5 (Håkan Lernefalk, Pelle Moqvist, Bengt Larsson m.fl.). 2 i par födosökande Tandla, Eskilstuna 15.6 (Lars-Erik Collin). 1 1K rastande Storrö, Nyköping 24.8 (Lennart Wahlén). 1 ex Södra Askö gård, Trosa 30.8 (Fingal Gyllang, Jonas Jonsson). 1 honfärgad födosökande Husby, P 10, Strängnäs 5.9 (Yngve Meijer). 1 honfärgad rastande Storrö, Nyköping 9.10 (Niklas Holmqvist, Johan Hammar). 1 ex rastande Enskär, Nyköping 10.10 (Lennart Wahlén).

Svartvit flugsnappare *Ficedula hypoleuca*

De första vårfynden var den 20 april vilket är där det varit de senaste åren, samt där fenologirekordet ligger av rapporterade fåglar i Svalan från vårt rapportområde.

Skägges *Panurus biarmicus*

Vi har nu haft två kalla och snörika vintrar i rad vilket speglas i antalet observationer av denna art under 2011. Från häckningstid finns rapporter från sju olika lokaler av enstaka exemplar vilket är mindre än vad som varit normalt. Under perioden 8.7-25.10 ringmärktes 30 fåglar vid Idö märkplats, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna (Lars Broberg), vilket är under förra årets bottennotering på 42.

Sommargylling *Oriolus oriolus*

(-2010:89/95) (2011:7/7)

Under året noterades hela sju olika fåglar vilket är rekord för rapportområdet, normalt sett noteras 2-3 fåglar per år. En uppgång av antalet observerade sommargyllingar har dock kunnat noteras under senaste årtiondet. Under året noterades också den hittills tidigaste observationen i rapportområdet då en hane sjöng Trosa alper, Trosa, 16.5 (*Bengt-Erik Bengtsson).

Samtliga fynd: 1 ad hane spel/sång Trosa alper, Trosa, 16.5 (*Bengt-Erik Bengtsson). 1 ex spel/sång Tjuvholmen, Nyköping 19.5 (*Olle Höjer). 1 2K hane spel/sång, Åkerholme, NV Kalsta, Katrineholm 22.5 (*Andreas Grabs). 1 hane spel/sång Simonsberget, Koppartorp, Nyköping 28.5 (*Leif Stål). 1 ex spel/sång Hartsön, Nyköping 6.6 (gnm Södermanlands rapportkommitté). 1 ex stationär Anderviken-Stensund, Trosa 7.6 (*Göran Altstedt, Claes Leijon, Ida Leijon). 1 ad rastande Hartsön, Nyköping 28.7 (Helene Lindahl Vik).

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*

Under häckningstid finns rapporter från nio lokaler vilket är färre än normalt av denna svärsedda art. Någon rapport avseende konstaterad häckning finns dock ej.

Råka *Corvus frugilegus*

En observation under häckningstid om 2 ex Vadsjön, Nyköping 14.6 (Johan Gustafsson).

Dessutom noterades en bra sträcksiffra om 109 ex sträckande mot SV Kvicksundsbron, Eskilstuna 11.10 (Kent Carlsson).

Svartkråka X gråkråka

Corvus corone corone X cornix

(-2010:3/3) (2011:2/2)

Två fynd av denna ovanliga hybridisering. I Svalan har det inte rapporterats mer än totalt fem fåglar av denna hybrid inklusive årets rapporter. De tre föregående rapporterna är från slutet av 1970-talet.

Samtliga fynd: 1 ex födosökande Öster-Malma, Nyköping 10.1 (*Niklas Holmqvist). 1 ex rastande Bresäter viltvatten, Vingåker 21.6 (*Ronny Nilsson).

Stare *Sturnus vulgaris*

Från januari rapporteras tre individer som trotsat den kraftiga vintern. Decemberfynden är desto fler och i samband med den varma månaden noteras många större flockar också, bl.a. ca 100 ex vid Skåraviken, Nyköping 2.12. Flera större höstflockar med ca 1000-1500 individer rörde sig runt i Skåraområdet, Nyköping.

Rönnbär smakar bra för en stare på senhösten.
Foto: Göran Andersson

Gulhämling *Serinus serinus*

(-2010:6/6) (2011:1/1)

För andra året i rad noterades denna sällsynta art inom vårt rapportområde.

Samtliga fynd: 1 2K hona födosökande Skanska diket, Strängnäs 21.4 (*Jalle Hiltunen, Seppo Hiltunen).

Steglits *Carduelis carduelis*

Det börjar bli allt vanligare med stora steglitsflockar och i år rapporteras flera med 100 ex eller mer. Flockar på 200 individer är de största som noterats i rapportområdet, vilket gjorts vid några tillfällen under slutet av 2000-talet.

Stora flockar: 125 ex rastande SAAB-ANA-förråden, V Hemgården, Nyköping 17.9 (Markus Forsberg). 200 ex Ryssland, NV Marieberg, Trosa 30.9 (Claes Leijon). 100 ex födosökande Vingåkersslätten, Vingåker 9.10 (Ronny Nilsson).

Hämpling *Carduelis cannabina*

En stor flock, bland de största som noterats i rapportområdet, som var grupperad i två flockar inom samma område är extremt ovanligt.

Stor flock: 150 ex rastande Volvo, Brunnsta, Eskilstuna 18.9 (Viktor Eriksson).

Vinterhämling *Carduelis flavirostris*

Från vintern finns endast ett fynd av 9 ex vid Lilla Kungsladugården, Nyköping 26.12 (Ingvar Jansson), vilket är betydligt färre observationer än normalt vintertid. Från vårsträcket finns 13 observationer av totalt 47 ex. Antalet observationer är fler än normalt på våren medan antalet observerade individer är något färre än normalt beroende på att inga större flockar sågs. Under höststräcket sågs cirka 420 individer vilket är fler än normalt.

Flockar med 50 eller fler: 60 ex sträckande SV Ängudden, Hummelvik fiskehamn, Nyköping 20.10 (Björn Johansson, Arne Hellström). 60 ex förbiflygande Fatbursvägen 36, Mariefred, Strängnäs 22.10 (Erik Widuss).

Gråsiska *Carduelis flammea*

Det som sticker ut är de enormt stora flockarna som rapporterats från Strängnäs och Mariefred. Flockar med ca 1000 ex samt ca 2000 ex är extremt ovanligt i rapportområdet.

Stora flockar: 1000 ex födosökande Visholmen, Strängnäs 13.11 (Ulf Gustafsson). 2000 ex födosökande Strandbadet, Mariefred, Strängnäs 23.12 (Erik Widuss, Elsie-Britt Bäckstrand).

Brunsiska*Carduelis flammea cabaret*

Totalt sågs 37 ex av denna ras av gråsiska under året, huvuddelen av dessa noterades under perioden 15.10-25.12.

Snösiska *Carduelis hornemanni*

Totalt finns ett 20-tal rapporter om tillsammans 32 ex under året, av dessa sågs nio ex 2.1-2.4 och 23 ex 4.11-31.12. Detta får anses vara ganska normalt. Den övervägande delen av dessa sågs i norra delarna av rapportområdet vilket syns om man tittar på fördelningen per kommun som var enligt följande. Strängnäs (18), Eskilstuna (6), Vingåker (3), Flen (2), Oxelösund (2) och Nyköping (1).

Bändelkorsnäbb *Loxia leucoptera*

Från slutet av juli månad hade vi en stor invasion av arten då det uppskattningsvis sågs mellan 750 och 850 ex under perioden 25.7-25.12 vilket är det största antalet som någonsin setts under ett i år i vårt rapportområde. Cirka 80 % av fåglarna sågs under perioden 25.7-31.8. Fördelningen av antalet sedda fåglar mellan kusten och övriga rapportområdet var att cirka 3/4 sågs i kustområdet. Om man tittar i svalan kan man se att det även i närliggande rapportområden varit invasion av bändelkorsnäbbar.

Fynd med 25 ex eller fler: 30 ex sträckande mot SV Fatbursvägen 36, Mariefred 12.8 (Erik Widuss), 35 ex Härkranktorp, Nyköping 13.8 (Krister Mild), 58 sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 13.8 (Kalle Bri-

nell), 55 sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund, 14.8 (Kalle Brinell), 25 sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 15.8 (Kalle Brinell), 25 ex födosökande Härkranktorp, Nyköping 20.12 (Björn Johansson), 30 ex födosökande Härkranktorp, Nyköping 22.12 (Jan Hägg).

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Antalet rosenfinkar har varierat en del under 2000-talet. Efter att antalet sjungande fåglar 2008 och 2009 minskat till 35-40 ex skedde en ökning till 64 sjungande fåglar 2010. Detta är då något mer än de 50-60 sjungande fåglar som noterades åren 2003-2007. Därefter sker återigen en minskning till 48 sjungande fåglar under 2011. Som synes återigen är en minskning till nära resultatet från 2008 och 2009.

Fynden fördelade sig kommunvis enligt följande (2010 innanför parentes): Nyköping 23 (32), Strängnäs 2 (9), Eskilstuna 6 (8), Trosa 4 (8), Oxelösund 8 (4), Katrineholm 2 (3), Gnesta 2 (0) samt Kungsör 1 (0).

Detta visar att ungefär 2/3 av fynden gjordes i kusttrakterna och 1/3 i inlandet. De flesta kommuner redovisar mindre antal rosenfinkar under 2011 jämfört med 2010. I de kommuner där fler fåglar noterats kan man nog anse att de främst rör sig om bättre rapportering alternativt slumpen.

Tallbit *Pinicola enucleator*

Under året gjordes två fynd av totalt tre fåglar av denna art som vissa år kan uppträda invasionsartat. Senast en mindre invasion ägde rum var 2004.

Samtliga fynd: 2 ex förbiflygande Femörehuvud, Oxelösund 26.2 (Mikael Ackelman, Annika Ackelman). 1 ex sträckande mot NO Skvättsjön, Norrköping 31.3 (Magnus Hallgren).

Sid 65.

Bändelkorsnäbbar, överst ad hane och underst 2K hane.

Foto: Leif Nyström

Lappspurv *Calcarius lapponicus*

Under våren rapporter mellan den 23 mars och 7 maj. Marsfynden är ovanliga, men de förekommer då och då. De första höstfåg-larna noterades den 1 september, och fram till den 9 oktober finns det flertalet rapporter. Årets sista fynd gjordes förhållandevis sent, den 25 oktober hördes en fågel på en typisk höstlokal i form av Gräsmatteodlingarna vid Stenkvistafältet i Eskilstuna. De flesta rap-porterna både från vår samt höst rör en eller två individer.

Marsfynd: 1 ex sträckande mot N Camp-ingen, Strandstuviken, Nyköping 23.3 (Lennart Wahlén). 1 ex rastande Fatbursvägen, Mariefred, Strängnäs 30.3 (Erik Widuss).

Snöspurv *Plectrophenax nivalis*

Mitt i smällkalla vintern i januari noterades årets första fågel förbiflygandes mot söder vid Mellösa, Flen. Sedan fick vi vänta till början av mars innan de kommande rapporterna in-fann sig. I slutet av mars och till mitten av april finns det en hel del fynd.

I början av oktober noterades den första höstrapporten. I perioden mitten av oktober till slutet av november finns det noteringar av framförallt enstaka individer eller mindre flockar. Från december har vi inga noteringar trots en mild månad.

Ortolansparv *Emberiza hortulana*

Under våren rapporterades som mest fyra sjungande fåglar från artens sista fäste inom vårt rapportområde Sofiebergsåsen, Eskilstuna 26.5 (Ture Persson).

Fynd vår förutom sjungande fåglar: 1 ex förbiflygande Skogsbol, Sjösa, Nyköping 29.4 (Göran Altstedt). 2 i par rastande Rosendal, Skogstorp, Forsby, kalkbrott, Vingåker 30.4-2.5 (Barbara Lindquist).

Höstfynd: 1 ex sträckande mot SV Fatbursvägen 36, Mariefred, Strängnäs 18.8 (Erik Widuss). 1 ex sträckande mot SV Stora Bötet, Nyköping 21.8 (Lennart Wahlén). 1 ex sjungande Sävstaholm, Vingåker 21.8

(Ronny Nilsson). 1 ex rastande Tybblefälten, SO Stensjön, Stora Malm, Katrineholm 16.9 (Hans Karlsson). 1 ex sträckande Marsäng, Nyköping 24.9 (Bertil Karlsson, Jan Karlsson).

Sävspurv *Emberiza schoeniclus*

Enbart rapporter från december månad, föga förvånande då januari var både kall och snörik, samt att december 2010 också gick i den rejäla vinterns tecken.

Efter en mild höst och även december kunde man förvänta sig fler rapporter från årets sista månad, nu fick vi bara fem fynd av lika många individer.

Decemberfynd: 1 ex födosökande Ängudden, Hummelvik fiskehamn, Nyköping 2.12 (Marianne Mattiasson, Krister Andersson). 1 ex lockläte Berga viltvatten, Vingåker 4.12 (Ronny Nilsson). 1 ex rastande Ängstugans fågeltorn, Nyköping 13.12 (Björn Johansson). 1 ex födosökande Lergropen, Kungshagen, Nyköping 25.12 (Jan Gustafsson). 1 ex Skogsstigen, Trosa 26.12 (Göran Andersson).

Sävspurv.

Foto: Göran Andersson

Ortolansparv.
Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se/

Allmänt om rapportering

För den som inte använder rapporterings-systemet Svalan utan vill skicka in skriftliga rapporter gäller fortfarande att alla rapporter, även de som ska behandlas av RK (Riks), skickas till rapportmottagaren. Använd gärna e-post.

Skriftliga rapporter gällande 2012 skickas in senast den 5 januari 2013 för att komma med i rätt årsrapport. Vi ser annars helst att du använder rapportsystemet Svalan och att du rapporterar successivt. Detta underlättar oändligt för Rrk och innebär att vi alla får mycket på köpet avseende exempelvis bevakning av särskilt intressanta fynd (rariteter, udda antal, udda tidpunkt o.s.v.) med hjälp av de filter vi definierat.

Notera att rapporter inskrivna i rapportsystemet Svalan efter den 31 januari riskerar att inte komma med i rätt årssammanställning. Glöm sedan inte beskrivningar av sällsyntare arter eller udda fynd i övrigt där skriftlig beskrivning krävs. Vilka dessa är framgår av filteringen uppsatt i Svalan av Rrk, men som gemene rapportör egentligen inte behöver hålla reda på.

Om man rapporterar något som kräver beskrivning, kommer automatiskt en länk att skapas till ett rapportformulär i Svalan som man ser när man är inloggad. Dessutom skickas en påminnelse ut med e-post från Rrk. Är man intresserad av hur filtret är uppsatt finns länk till rapportmall i Svalan under rapportering.

Oavsett om du använder en pappersblankett eller digital dito, bör du sedan skicka din beskrivning snarast till rapportmottagaren, så Rrk får en möjlighet att bedöma densamma i tid. Notera att det går bra att rapportera även känslig information i Svalan såsom häckningar av rovfåglar o.d. Dessa publiceras naturligtvis inte i detalj och kommer inte att synas för andra än rapportören och Rrk, men kännedomen om dem kan vara avgörande i fågelskyddsarbetet.

Rrk:s ledamöter

personer och ansvar under 2011

Under arbetet med rapporter inkomna under 2011 består Rrk Sörmland av åtta ledamöter.

Håkan Lernefalk, Katrineholm

Sammankallande, rapportmottagare och sammanställningsansvarig
Storgatan 16 A
641 45 Katrineholm
0150-511 34

Göran Andersson, Trosa

Sammanställningsansvarig

Kalle Brinell, Nyköping

Sammanställningsansvarig och webbmaster Rrk:s hemsida

Per Flodin, Flen

Ansvarig Svalan och sammanställningsansvarig

Jan Gustafsson, Oxelösund

Ansvarig Svalan, sammanställningsansvarig och listansvarig

Jan Hägg, Nyköping

Sammanställningsansvarig och fenologi

Örjan Jitelius, Trosa

Sekreterare och sammanställningsansvarig

Joachim Strengbom, Eskilstuna

Sammanställningsansvarig och fenologi

Skriftliga rapporter skickas till rapportmottagaren och för den som vill komma i kontakt med Rrk Sörmland via e-post gäller adressen:

rrk@sormlandsornitologerna.se

Silvertärna.
Foto: Leif Nyström

Meddelande nr 79 från

Hartsö-Enskär fågelstation

Den ordinarie verksamheten med ringmärkning genomfördes under fem höstveckor (v 38-42) 2011. I vanlig ordning är det svårt att få ihop personal till att täcka fler veckor, och vi missar därför

• Text: Göran Altstedt

framför allt de tidiga flyttfågeln. Innan denna period genomfördes inventeringar under häckningstid. Området besöktes då vid elva tillfällen för att bl.a. inventera fågelstationens signum, tordmulen. Den och flera andra arter som tidigare varit talrika i området, fortsätter tråkigt nog den nedåtgående trenden som pågått i flera år. Endast 2 (!) tordmular ringmärktes, men inga ungar kom sannolikt levande i sjön. Totalt ringmärktes 1334 fåglar av 44 arter, därav 14 pull under

Fågelstationen.

Foto: Jan Karlsson

häckningstid. Ett ganska dåligt resultat, som till viss del kan förklaras med perioder av regn och blåst. Inga nya arter ringmärktes under 2011. Höstens stora begivenhet får väl anses vara ugglorna, och för stationen ovanligare arter kan nämnas tornfalk och morkulla.

tet avrundades med gemensamt fika och avtackning av Lennart Wahlén som lämnade uppdraget som ansvarig för verksamheten. Ett stort tack till alla som var med på Enskär denna härliga septemberdag! Denna aktivitet kommer att upprepas 2012, sannolikt under första halvan av september.

En av höstens fångade sparvugglor.

Foto: Jan Karlsson

Starta-upp-dag

Utöver detta genomfördes även en "starta-upp-dag" den 10/9. Ungefär 20 personer deltog i denna aktivitet där ett välbehövligt staket sattes upp, huset målades, nätgator röjdes och framför allt fick personalen möjlighet att träffa. En del nya ansikten fanns bland deltagarna, och förhoppningen är att några av dessa återkommer som ringmärkare och assistenter framöver. Denna uppskattade aktivi-

Personal

Christer Larsson är som vanligt fågelstationens klippa när det gäller att få in pengar till verksamheten. Utan hans insats med att snickra fågelholkar skulle det vara svårt att få ihop tillräckligt med pengar.

Per-Åke Hägerroth har på många sätt bidragit till stationens verksamhet, bl.a. hjälpt till med transporter och andra praktiska göromål. Urban Rundström agerar kassör och

håller i det ekonomiska. Lennart Wahlén har utfört inventeringar under häckningstid, och har efter lång och trogen tjänst lämnat uppdraget som ansvarig för verksamheten.

Följande personer har under ordinarie verksamhet varit ringmärkare eller assistenter: Christer Larsson, Marianne Mattiasson, Göran Altstedt, Peter Altstedt, Ingrid Altstedt, Nicke Helldorff, Jan Oldebring, Dan Johansson, Karin Lindström, Lennart Wahlén, Björn Johansson, Jan Karlsson, Urban Rundström, Anita Eriksson, Lillemor Däckfors och Bernth Andersson.

Stort tack till alla för er insats, och väl mött hösten 2012!

Observationer – de intressantaste häckande arterna

De flesta av observationer under häckningstid är gjorda av Lennart Wahlén under inventering vid de 11 tillfällen han då besökte området. Några är även gjorda av undertecknad och P-Å Hägerroth under arbete för Stockholms universitet.

Storskarv

Ses regelbundet i området under häckningstid i mindre antal, men ännu har ingen häckning skett inom fågelskyddsområdet. Närmaste häckplats är troligen Långö Trutbådan.

Knölsvan

Ett flertal par och troliga häckningar i området, genomgående för de kontroller som gjordes var att kullarna innehöll få ägg och att de flesta paren med stor sannolikhet misslyckades helt. Enda lyckade häckningen noterades då ett par med 5 ungar sågs vid Grönskär-/Tvärholmen, norra Enskär den 24/6.

Grågås

Häckar i området med okänt antal, men inga bofynd gjordes under årets inventering! I

första hälften av juni höll en stor ruggflock till söder om Torskbådan, flocken uppskattad till 200-300 ex med endast enstaka årsungar insprängda.

Kanadagås

Ett par vid Torskbådan den 9/5 och ett par med 3 ungar vid Enskär den 9/6.

Vitkindad gås

En adult stationär vid St Garkast den 9/6.

Gravand

Tre-fyra häckningar vid de yttre skären. Två par häckade vid St Garkast/Skeppsklubben, möjligen ett par på vardera skäret. Den 11/6 hade de båda paren slagit sig ihop och i en liten göl på St Garkast sågs det lyckade resultatet: 16 små ungar i en grupp! Ett par med 5 ungar som sågs vid Källarklubbarne den 24/6 kan ha varit ett av dessa par alternativt ytterligare en lyckad häckning. Mellan Skeppsklubben och Ålkråkshällarna sågs därefter ett par med 2 mycket små ungar den 11/7, alltså en ny häckning.

Bläsand

Ett par stationärt vid Storrö den 9/5.

Snatterand

Ett par fanns vid Skeppsklubben den 9-13/5 och den 9-11/6 sågs endast hanen (honan

Knölsvan.
Foto: Göran Andersson

ruvar). Den 11/6 sågs samtidigt ett par vid intilliggande St Garkast, där senare (11/7) två honor sågs tillsammans med två små ungar, troligen från häckningen på Skeppsklubben. Den 24/6 sågs 3 ex vid Flata Ålkråkshällen, som senare flög ut mot St Garkast/Skeppsklubben och samma dag sågs dessutom ett par vid Grönskär/Tvärholmen, norra Enskär.

Kricka

Presumtiv häckare i området, vid Enskär 1 hane 17/5, 1 par + 1 hane 16/6 samt 1 par 24/6. Vid St Garkast fanns 1 par + 1 hane 9-11/6 och 1 par 24/6.

Gräsand

En hona ruvade 3 ägg på Torskbådan den 11/6.

Skedand

Par observerades vid Storrö den 9/5, vid Skeppsklubben den 9-13/5 och i Gräshålet, Enskär den 17/5. På den senare lokalen har arten lyckats med häckningar de närmast föregående åren, men under 2011 sågs ingen ungvull där. Ett övergivet bo med ägg av skedand hittades på St Garkast den 24/6.

Dessa fåglar häckade uppenbarligen i skydd av den tärnkoloni som fanns där och hur många par som fanns totalt i det undersökta området är svårt att säga, men kanske ett tiotal.

Ejder

Fortfarande mycket fåtalig som häckfågel, och ytterst få ungar som resultat. Bofynd med ruvande honor: St Garkast 2 ägg 26/5, Torskbådan 4 ägg 11-16/6, Källarklubbarna 4+4+4+4 ägg 16-24/6 och Skeppsklubben 3 ägg 24/6. Av ungar sågs några små grupper: 4 pulli Måsklubben 11/6, öster Storrö 10+3 pulli 16/6, öster Ålkråkshällarna 8 pulli 24/6, i området ca 15 pulli 11/7 och 4 pulli 28/7.

Svärta

Har nästan försvunnit som häckfågel i området. Under 2011 sågs den 9/6 förbiflygande 7+5+2+2+1+1 ex (viss dubbelräkning kan ha skett) och sedan 1 par vid Storrö den 11/6, 7 par vid Torskbådan den 16/6 och 1 par vid Måsklubben den 24/6.

Småskrake

Par och mindre flockar, ibland upp till 20-25 ex totalt, ses under hela häckningstiden. Nu-

Småskrakar på sträck.

Foto: Göran Andersson

Vigg

Fem bofynd på Skeppsklubben den 24/6, där fyra honor ruvade 6, 9, 10 respektive 12 ägg samt ett övergivet bo med 5 ägg. Den 11/7 fanns fem aktiva bon med 7, 7 respektive 13 ägg på samma skär.

mera görs knappt några häckningsfynd alls, men under 2011 genomfördes möjligen en häckning på Skeppsklubben. En hona lämnade trolig boplatz den 24/6, men för att undvika onödig störning på skäret skedde ingen boletning.

Strandskata

En säker häckning genomfördes, vid norra Storrö sågs ett par med 3 ungar den 9/6. I övrigt noterades varnande fåglar vid Örskär nordväst Enskär, St Garkast/Skeppsklubben, Flata Ålkråkshällen, och Ljusskär/Hamn-skär/Källarklubbarna samt par vid Enskär. Ännu den 11/7 fanns flera par kvar på sina förmodade häckningsskär, men inga fler ungar sedda. En uppskattning är att det gjordes häckningsförsök av närmare 6-10 par strandskata i det undersökta området.

Större strandpipare

Ett eller två par häckade på Skeppsklubben, adulta fåglar upprörda 16-24/6. Den 11/7 sågs 5+1 ex vid Skeppsklubben/Garkast. Tillfälligt sågs en adult fågel i lämplig biotop vid norra Storrö den 9/6.

Tofsvipa

En ensam adult fågel sågs på Enskär vid tre tillfällen i maj-juni.

Enkelbeckasin

Möjlig häckning på Enskär. En hane spelade vid f.d. sjön den 17/5 och observationer gjordes av 1 ex på samma ställe den 26/5 och 16/6.

Morkulla

Årligen observationer av några individer på Enskär, trolig häckfågel. Under 2011 observationer av 1+1 ex den 17/5 och 1 ex den 16/6.

Rödbena

Enstaka fåglar observerades på sju lokaler, varav fem sannolika häckningar påbörjades. Varnande och upprörda fåglar noterades vid norra Storrö, Örskär nordväst Enskär, Märskallen på Enskär och Skeppsklubben, på den senare lokalen sågs par med en årsunge den 16/6. Vid St Källarklubben, Enskärsklubb och Laxvarpet på Enskär är det okänt om häckningar påbörjades trots observationer av arten.

Drillsnäppa

Minst fem revir på Enskär, upprörda fåglar som varnade för ungar vid Gamla lägret 16/6 och vid sundet mot Grönskär den 24/6. Även en trolig häckning vid norra Storrö, en upprörd adult den 16/6.

Roskarl

Tre par höll permanenta revir i juni, nämligen vid Skeppsklubben, Flata Ålkråkshällen och Stora Källarklubben. På den förstnämnda lokalen sågs t.o.m. två par vid ett tillfälle. På Skeppsklubben lyckades paret få fram minst en unge, vilken sågs den 11/7, medan häckningarna av okänd anledning misslyckades på de andra två skären. Ruvning pågick länge, men säker kläckning kunde inte konstateras på något av dessa skär.

Kustlabb

Minst fyra par fanns i området och gjorde häckningsförsök under 2011, möjligen fem par.

Tyvärr försvann de enda ungar som ringmärkts på ett skär innan de blev flygga, varför ingen för yngning skedde alls i området under 2011.

Skattmås

Fem par skred till häckning på Skeppsklubben vid de yttre skären, ruvning bl.a. den 11/6 och minst två par varnade kraftigt för ungar den 11/7.

Fiskmås

Häckade med några tiotal par utspritt i området, bl.a. på Skeppsklubben, Flata Ålkråkshällen och St Källarklubben. På den sistnämnda lokalen ringmärktes 3 boungar den 24/6.

Silltrut

Även detta år ett par under häckningstid vid Flata Ålkråkshällen. En adult sågs bl.a. den 13/5 och 9/6, därefter ett par den 11/6 och 24/6 – sannolikt med unge/ungar på skäret.

Gråtrut

Fortfarande fåtalig efter nedgången, men förutom enstaka par här och där fanns mindre kolonier på Flata Ålkråkshällen, Skeppsklubben, Torskbådan, St Tärnskar och St Garkast. En försiktig bedömning ger ett uppskattat antal av ca 50 häckande par i området.

Skräntärna

En adult sågs tillfälligt den 24/6, då den varnade kraftigt vid Skeppsklubben för att sedan flyga bort mot nordväst.

Fisktärna

Häckar främst i den inre delen av området, men även tillsammans med silvertärnor längre ut. Under 2011, liksom tidigare år fanns en ren koloni av fisktärnor i Mörrskallsviken, Enskär. Uppskattningsvis 10-15 par och med dåligt häckningsresultat, ett fåtal ungar blev flygga. Minkpredation trolig.

Silvertärna

En ökning av antalet fåglar i området. Upp-

skattningsvis gjordes häckningsförsök av 150-200 par, men på de flesta skären med låg ungpåproduktion. Totalt ringmärktes 5+2+1 boungar.

Sillgrissla

Två individer sträckte mot nordost förbi Enskär den 17/5, samma dag sågs även 1-2 ex förbiflygande på samma lokal. Den 11/6 fanns en stationär sillgrissla tillsammans med tordmular vid Torskbådan.

Tordmule

Under 2011 hittades ca 45 bon, där häckning konstaterats eller med mycket stor sannolikhet påbörjats. Därmed har populationen nu minskat till en fjärdedel av tidigare max-antal. Som mest sågs den 11/6 ca 130 adulta tordmular i området, vilket skulle kunna innebära omkring 65 par. Lennarts bedömning är att antalet häckande par tordmule i Hartsö skärgård sannolikt inte översteg 50 par under 2011. Trots att det fanns ägg i de flesta bona vid något inventeringstillfälle, så ringmärktes

Tordmule.
Foto: Leif Nyström

endast 2 boungar och ytterligare en sågs samma dag. De kunde inte återfinnas vid senare återbesök. Viss truppredation skedde möjligen. Ungarna är naturligtvis ett lätt byte för minkar, där även de vuxna fåglarna många gånger blir dödade i sina bohålor. Det bör dock påpekas att vuxna fåglar och deras ungar hittats döda vid flera tillfällen utan några som helst spår av predatorer. Framtiden för tordmularna i Hartsö skärgård ser mörk ut.

Tobisgrissla

Häcker inte längre i området. Årets enda obs var en adult fågel vid Måsklubben/Torskbådan den 11-16/6.

Nattskärra

Ett exemplar stöttes på Enskär den 17/5, häcker troligen som närmast på Hartsö.

Göktyta

Minst ett permanent revir på Enskär, en hane vid Märskallen den 26/5-16/6. Ytterligare 1-2 hanar hörda vid ett tillfälle på Enskär.

Gröngöling

Noterad på Enskär den 11/6, häckning möjlig.

Större hackspett

Noterad på Enskär den 11/6, häckning möjlig.

Skärpiplärka

Häcker med många par utspritt i området. Samtliga skär där arten kan finnas har inte besökts, men en försiktig uppskattning är att 12-15 par finns i området. Under 2011 har sjungande hanar, par eller varnande fåglar noterats åtminstone på 6 lokaler. Enbart på dessa lokaler beräknas minst nio par ha funnits.

Järnsparv

En häckning på Enskär, ett par med 3 nyss utflugna ungar vid Märskallen den 16/6.

Näktergal

Numera mycket sparsam. På Enskär sjöng två hanar den 26/5 och en hane den 9/6. Dessutom sjöng en hane vid Fårudden på södra Hartsö den 11/6.

Rödstjärt

Omkring fem par på Enskär. En säkerställd häckning vid Märskallen där ett par matade 6 ungar i bo.

Härmsångare

Trolig häckning på Enskär, 5-6 hanar sjöng under perioden 26/5-16/6. En rastande härmsångare sjöng för fullt på St Garkast den 26/5.

Törnskata

Enda obsen utgjordes av ett exemplar vid Laxvarpet på norra Enskär den 11/6.

Rosenfink

En honfärgad fågel rastade på St Garkast den 26/5 och på södra Enskär sjöng en hane den 9/6.

Rastande fåglar under häckningstid

Svarthakedopping

1 ex vid St Garkast 11/7

Alförrädare

En adult hane var stationär i området åtminstone under perioden 26/5-16/6, då den sågs vid fyra tillfällen i området mellan södra Enskär och Torskbådan.

Tornfalk

1 ex stationär vid Lillrö 28/7.

Kustpipare

1 adult vid St Garkast 28/7

Kustsnäppa

3 adulta vid Pälsgugnsbådarna 11/7

Sandlöpare

1 adult vid Kistan 28/7

*Sandlöpare.
Foto: Leif Nyström*

Småsnäppa

1 ex vid Pålsugnbådarna 13/5 och 1 adult vid St Garkast 28/7

Spovsnäppa

7 adulta vid de yttre skären 11/7

Skärnsnäppa

1 ex vid Pålsugnbådarna 13/5

Kärrensäppa

3 ex vid Skeppsklubben 26/5, 50 ex vid de yttre skären och 30 ex vid de yttre skären 28/7

Brushane

En hane vid Torskbådan 16/6 och en hona vid St Garkast 16/6

Myrspov

1 adult vid St Garkast 28/7

Småspov

1 ex vid Pålsugnbådarna resp Skeppsklubben

9/5 samt 1 ex vid Skeppsklubben 11/7.

Blåhake

En sjungande hane på Enskär 11/5 och en hane vid St Garkast 13/5.

Gransångare

En hane sjöng på Enskär 26/5 och en annan hane sjöng på Enskär 9-11/6.

Mindre flugsnappare

1 ex på norra Enskär 26/5.

Observationer under ordinarie verksamhet

Smålom

Endast noterad rastande en enda dag under hösten, den 20/10.

Storlom

Observerades bara 3 dagar, 20/9, 30/9 och 8/10.

Gråhakedopping

1 ex rastade utanför södra udden 11/10.

Havssula

Ny art för området!

1 ex passerade utanför Enskär 8/10 i riktning mot Landsort, och sågs sedan igen 11/10 på långt håll. Samma individ observerades däremellan i området runt Landsort.

Sångsvan

Ca 10 ex sträckte förbi 1/10, 7 ex sträckande 9/10 och 8 ad rastande utanför södra udden 14/10.

Prutgås

22 ex sträckte förbi 18/10.

Salskrake

1 ex utanför Gråshålet 2/10.

Bivråk

1 ex den 10/9

Havsörn

Noterad i princip dagligen, som mest ca 15 ex.

Blå kärrhök

Noterad 10/9, 9/10, 12/10 och 22/10.

Fjällvråk

Ovanligt många sträckte förbi Enskär under oktober. Som mest drygt 60 ex den 11/10.

Kungsörn

1 ex sågs 12/10 och 1 ex 13/10. Ses väldigt sällan vid Enskär.

Stenfalk

Sedd 10 dagar i september och 3 dagar i oktober.

Pilgrimsfalk

4 obsdagar i september och 3 dagar i oktober. Totalt 8 ex sedda, varav 2 ex den 17/9.

Trana

160 ex lågt över Enskär på kvällen 30/9 och 120+26+4 sträckte förbi 1/10.

Skärnsnäppa

45 ex den 14/10.

Kärrensäppa

Småflockar rastande och sträckande under 4 dagar i september

Storspov

12 ex sträckte förbi den 19/9. 1 ex den 2/10.

Dvärgmås

Ovanligt stora mängder noterades från den 8/10 och framåt. Toppnotering på drygt 200 ex under flera dagar. En del stannade upp runt Enskär och födosökte innan de sträckte vidare.

Tretåig mås

En juv sträckte förbi södra udden 21/10.

Jorduggla

11/10 ringmärktes 1 ex, samma dag sågs ytterligare 3 ex. Även sedd 12/10 och 13/10.

Nattskärra

1 ex flög förbi Militärbaracken på kvällen 16/9.

Spillkråka

Konstaterad 3 dagar i september och 2 dagar i oktober.

Kungsörn, 2K.
Foto: Leif Nyström

Större hackspett

Noterad 3 dagar i september och 3 dagar i oktober.

Mindre hackspett

Endast observerad 22/10.

Sidensvans

Småflockar sedda under 10 dagar i oktober, med toppnotering på ca 200 ex 9/10 och ca 150 ex 20/10.

Rödstrupig piplärka

1 ex överflygande 24/9.

Stjærtmes

3 ex 12/10

Tofsmes

1 ex 12/10

Svartmes

Noterad under 7 dagar i september och 13 dagar i oktober.

Varfågel

Observerad 2/10, 12/10 och 15/10.

Vinterhämling

Konstaterad under 4 dagar i oktober.

Gråsiska

Noterad i princip dagligen under oktober.

Bändelkorsnäbb

5 ex gjorde sträckförsök 16/9.

Mindre korsnäbb

2 ex 28/9, hörd 8/10, 1 ex 14/10, 2 ex 16/10 och hörd 22/10.

Större korsnäbb

2 ex 30/9, hörd 8/10, 1 ex 13/10 och 1 ex 17/10.

Domherre

Noterad dagligen 12-22/10, innan dess endast 5/10 och 8/10.

Snösparv

1 ex förbiflygande 2/10.

Ortolansparv

Observerad 14/10.

Varfågel.
Foto: Thomas Larsson

Främmande kontroller

1ER33763 – Blåmes *Parus caeruleus*, årsunge
2010-10-05 Landsort
2011-10-10 Enskär
1 år 5 dagar, 23 km VSV

L 603055 – Gräsiska *Carduelis flammea cabaret*, årsunge
2010-10-24 Thorpeness, Suffolk, England
2011-10-20 Enskär
361 dagar, 1231 km NO

Återfynd

CJ 78498 – Gärdsmyg *Troglodytes troglodytes*, årsunge
2011-09-24 Enskär
2011-10-10 Falsterbo, fyren

16 dagar, 463 km SV, kontrollerad av ringmärkare

6074040 – Sparvuggla *Glaucidium passerinum*
2011-09-28 Enskär
2011-10-15 Falsterbo, fyren
17 dagar, 463 km SV, kontrollerad av ringmärkare

SL 0561 – Kungsfågel *Regulus regulus*, årsunge
2010-10-09 Enskär
2011-03-31 Stacja Kuznica, Pomorskie, Polen
173 dagar, 444 km S, kontrollerad av ringmärkare

Domherre, hona.
Foto: Per Flodin

Ringmärkningen i siffror 2011

Sparvhök	4
Tornfalk	1
Morkulla	2
Kustlabb	1
Fiskmå	3
Silvertärna	8
Tordmule	2
Sparvuggla	12
Hornuggla	2
Jorduggla	1
Päruggla	35
Större hackspett	1
Trädpiplärka	1
Ängspiplärka	4
Gärdsmyg	77
Järnsparv	4
Röd hake	302
Röd stjärt	2
Koltrast	15
Björktrast	2
Taltrast	46
Rödvingetrast	1
Ärtsångare	1
Trädgårdssångare	1
Svarthätta	27
Gransångare	30
Lövsångare	1
Kungsfågel	396
Grå flugsnappare	3
Svartvit flugsnappare	1
Stjärtmes	3
Entita	3
Svartmes	64
Blåmes	88
Talgoxe	100
Trädkrypare	26
Varfågel	1
Nötskrika	1
Bofink	9
Bergfink	2
Grönfink	5
Gråsiska	34
Domherre	8
Sävparv	4

Upptaktsmöte och avtackning

• Text: Lennart Eriksson

Upptaktsmöte den 10 september på Hartsö-Enskär

Hösten på Hartsö-Enskär inleddes med en arbetsdag den 10.9, där alla båtar som gick att uppbringa var fulla med engagerade människor (ca 20 personer). Förutom ett välbehövligt och gediget staket som sattes upp, bidrog alla även till sedvanligt underhåll av fågelstationen, röjning av nätplatser och en allmänt gemytlig stämning i det härliga vädret.

Göran Altstedt hade försökt få kontakt med FSO medlemmar som inte tidigare hade besökt vår fågelstation. Uppropet blev väl hörsammat och ca hälften av deltagarna på denna upptakts och arbetsdag hade inte tidigare satt sin fot på ön.

Dagen till ära passade FSO:s ordförande på att avtacka Lennart Wahlén för hans mångåriga insats som stationsföreståndare och önska Göran Altstedt lycka till med denna uppgift. Lennart Wahlén fick en tordmule snidad i trä gjord av Nicke Helldorff, som blev en uppskattad gåva från FSO.

Göran Altstedt som nu är stationsföreståndare för vår fågelstation var nöjd med dagens arbetsinsats och önskade att alla, både gamla rävar och nya Hartsö-Enskärs entusiaster skulle trivas ute på ön och hitta tillbaka som ringmärkare eller assistenter.

Styrelsen för FSO vill rikta ett stort tack till alla som på något sätt bidragit till fågelstationens verksamhet!

Lennart Wahlén avtackas för sitt arbete som stationschef av FSO:s ordförande Lennart Eriksson.
Foto: Anita Eriksson

Svarthakedoppingen i Sörmland 2011

Resultat från riksinventeringen

Under 2011 var svarthakedopping utpekad som årets riksinventeringsart av Sveriges Ornitologiska Förening (SOF). Tack vare en mycket god inventeringsinsats i vårt område av ett stort antal fågelskådare så kan vi med stor säkerhet säga att situationen för och bestånden av arten i vårt område är fortsatt god. Med de upp till 107 par som noterats under häckningstid 2011 är antalet par i nivå med eller högre än vid tidigare riksinventeringar 1972 och 1996, samt en regional inventering 1986.

Artens historik i landet och i Södermanland

Svarthakedoppingen har ingen lång historia som häckande art i Sverige. Även om den är känd från avbildningar redan från slutet av 1600-talet, så blev den konstaterad som häckfågel först mot slutet av 1800-talet. Under början av 1900-talet häckade den fr.a. på Gotland och Öland, men från 1940-talet och några decennier framåt så spred sig arten över landet. Vid riksinventeringen 1972 bedömdes 1900-2500 par häcka i landet, en skattning som 1996 hade minskat tydligt till mellan 1150-1250 par (Douhan, 1998). Arten häckar idag i större delen av landet. Huvuddelen av beståndet finns i sydöstra-östra delen av landet, i centrala Västergötland, samt utmed Norrlandskusten. I Skåne och västra Sverige är arten mycket fåtalig. Historiken i Södermanland före de första häckningarna är dåligt känd, men en tidig uppgift om en observation av arten finns i en bok om "Sveriges fåglar" från 1894. Där kan

• Text: Per Flodin

man läsa att arten är "erhållen" (sannolikt skjuten) vid Oxelösund 20 januari 1869. Med tanke på att Oxelösund idag saknar häckningar av arten får man istället tillskriva kommunen det hittills äldsta kända fyndet av arten i landskapet (Carlson, 1894). De första kända häckningarna är från mitten av 1950-talet, då fem par noterades i Södra Kärrlängen och tre par i tegelbruksdammarna i Valla. Under 1960-talet så spred sig arten och några andra tidiga häcklokaler är Fågelökärrret i St. Malm, Klockarsjön Dunker och Val-sjön i Spelvik (Betzholtz, 1987). Av dessa fem lokaler så finns arten idag endast kvar i Klockarsjön.

Tidigare inventeringar i Södermanland

Tre gånger tidigare har svarthakedopping inventerats i Södermanland, 1972 och 1996 var arten SOF:s riksinventeringsart och 1986 gjorde FSO ett eget upprop inom det dåvarande rapportområdet. Att jämföra och tolka dessa resultat mot varandra för att utläsa eventuella trender gentemot idag är inte helt enkelt av några olika skäl. Resultatet från de tidigare riksinventeringarna redovisas i Vår fågelvärld samlat för hela landskapet Södermanland och i vår egen tidskrift Fåglar i Sörmland så ges resultatet för det tidigare och något större rapportområdet, som då omfattade även Nykvarn och Södertälje kommun väster om Södertälje kanal. För 2011 redovisas fynden inom nuvarande rapportområde vilket nu följer länsgränsen mot Stockholms län i öster och landskapsgränsen i nordväst och i sydväst mot landskapen Västmanland och Östergötland. Ett annat bekymmer för jämförelsen mellan dessa inventeringar är en viss osäkerhet om hur man valt att tolka de inrapporterade observationerna. Det är t.ex. inte helt tydligt

Svarthakedopping.
Foto: Stefan Pettersson, www.steffe53.se/

hur man tidigare hanterat och använt sig av begreppen möjlig-, trolig- och säker häckning. Av betydelse för resultatet och hur man ska tolka det är även inventeringsinsatsen, och även om detta ges begränsad information från tidigare år. En betydande skillnad för sammanställningen av 2011 års resultat är tillgången till Svalan (Artportalen) som är till stor hjälp för att samla och analysera data. Om även tidigare data funnit där, så hade förändringen av rapportområdets omfattning och tolkningen av fynddata varit ett mindre problem. Resultaten från tidigare inventeringar presenteras här i all korthet, med försiktiga försök till jämförelse och analys.

Riksinventeringen 1972 leddes nationellt av Sten Regnell och redovisades först i Vår fågelvärld 1981:1. Vår regionala del redovisades av Ingemar Nord i Fåglar i Sörmland 1973:1. För rapportområdet var resultatet då 16 rapporter från 25 lokaler om totalt 47 häckande par. Fynden fördelade sig med en tydlig tyngdpunkt i öst – sydöst (Figur 2). Det uttrycks dock viss tveksamhet om hur heltäckande inventeringen varit, utifrån det faktum att vi har ett landskap med närmare 1000 sjöar. Man uppskattar därför att en 2-3 dubbling av utfallet är rimlig för att ge en mer korrekt siffra på antalet par, vilket i så fall ger en bedömd total population på ca 100-150 par i rapportområdet och 150-175 par i landskapet (Nord, 1973; Regnell, 1981 a).

Den regionala inventeringen 1986 gjordes som en uppföljning av riksinventeringen 1972. Detta då man sedan dess först noterat en minskande rapportering av arten, men sedan 1976 haft en markant ökning av antalet rapporterade par. Denna ökning sägs dock i till största del vara kopplad till att tre mycket goda lokaler upptäckts/skapats (två i Södertälje och en i Katrineholm med 10-20 par vardera). 1978 noterades hela 80 par utan att någon riktad inventering genomfördes och

under första halvan varierar rapporteringen mycket från bottennoteringen 14 par 1982 till 67-75 par 1984. Under inventeringsåret 1986 fann man 55 par på 29 lokaler. En siffra som bedöms vara osäker på grund av en för dålig rapportering av negativa eftersök. Utbredningen av arten har 1986 förändrats sedan 1972 genom att ett flertal lokaler tillkommit i väster. Den beskrivs den som ett centralt häckningsstråk tvärs över rapportområdet med en lucka för Flens kommun. En lucka som enligt sammanställaren Per-Eric Betzholtz är reell, eftersom han själv noga sökt arten i kommunen (Figur 2). Biotopvalen 1986 är de samma som 1972, dvs. eutrofa sjöar, dammar och viltvatten, med en viss ökning av antalet par i viltvatten. En biotop som då började öka. Beståndsuppskattningen utgår från de konstaterade 55 paren. Till detta läggs 30 par som noterats under 1980-talet på lokaler som inte besökts under 1986. Dessutom görs en uppräknig på ytterligare 30 par för att kompensera för att tre viktiga lokaler med många par minskat betydligt. En möjligen något tveksam matematik, vilket författaren noterar. Totalt bedömdes det 1986 finnas 115 par i rapportområdet. Till sist följer man Regnells resonemang från 1972 där en ytterligare uppräknig på 20-60 % anses relevant för att kompensera för obesökta lokaler och inventeringsinsatsen i stort. Betzholtz väljer en uppräknig med 40 % och landar så till sist på 160 par. Rimligheten i denna bedömning kan diskuteras, men det är svårt göra så här i efterhand utan tillgång till fynddata (Betzholtz, 1987).

Riksinventeringen 1996 visade på en tydlig minskning av beståndet, men inventeringsinsatsen var ytterst ojämn inom rapportområdet. De förefaller endast vara Katrineholm som inventerats någorlunda fullständigt, från övriga delar finns endast ströfynd. Denna gång var sannolikt mörkertalet stort. Från hela landskapet landar totalen på 60-70 par,

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antal par	31	46	50	50	65	80	52	76	42

Tabell 1.

Spontanrapportering till Svalan av möjliga – säkra häckande par av svarthakedopping 2002 – 2010.

en minskning med närmare 60 % sedan riksinventeringen 1972. I rapportområdet fann man 12 par på åtta lokaler som rapporterats som säkra häckningar, till detta kommer 23-25 par som noterats i under häckningstid på lämpliga lokaler, totalt 35-37 observerade par. Även nu lyfts det ökande antalet viltvatten fram som en positiv faktor för arten (Douhan, 1998).

Från 2000 började inrapporteringen till Svalan och utan att någon riktad inventering gjorts kan man se det som att trenden för arten varit fortsatt positiv. 2007 rapporterades t.ex. hela 80 par utan att något speciellt upp-rop för arten gjorts. Det är rimligt att anta att rapporteringen av observerade svarthakedoppingar är god. De flesta av skådare som har för vana att rapportera sina obsar till Svalan rapporterar sannolikt de svarthakedoppingar man ser på häcklokaler under året.

Inventeringen 2011

Som redan nämnts har vi nu verktyget Svalan som betydligt underlättar hanterandet av stora mängder rapporter och inte minst in-trapporteringsmöjligheten för observatörerna. Vid sammanställning och redovisningen av denna inventering har endast fynd som rapporterats in i Svalan beaktats och uppdelningen i möjlig-, trolig- och säker häckning följer helt de häckningskriterier som rapportörerna satt på sina fynd. Inför inventeringen gjordes en sammanställning av alla de kända lokaler med svarthakedoppingrapporter i Svalan fram till 2010 och till detta gjordes en kontroll med länsstyrelsens register på våtmarker/viltvatten som sökt anläggningsstöd.

Totalt fick vi då en lista på 215 lokaler som var kända sedan tidigare, eller som kunde vara av intresse att besöka. Med detta underlag och tack vare upp-rop på FSO:s hemsida och aktiviteter inom lokalföreningarna kom det under året in närmare 750 positiva eller negativa rapporter om svarthakedopping från hela 230 olika Svalan-lokaler under året! Några av dessa lokaler avser visserligen dellokaler inom samma större lokal, men inte desto mindre får man konstatera att det gjorts en imponerande gemensam insats för att inventera svarthakedopping hos oss under året. Från 106 lokaler har det rapporterats observationer och från 69 av dem finns rapporter med häckningsindicer. Att inventeringsinsatsen kan sägas vara god även de omkring 150 negativa rapporterna ett tecken på.

Från samtliga kommuner utom Oxelösund har rapporter av svarthakedopping med något häckningskriterium kommit in. Nyköping dominerar med nära 40 % av antalet möjliga häckningar i rapportområdet. I västnordväst i Eskilstuna, Vingåker och i kustkommunen Trosa är antalet par relativt lågt. En tydlig förändring sedan inventeringen 1986 är att Flen nu har flera häckande par. För jämförelsen kommuner emellan och läsningen av resultattabellen kan det vara värt att påpeka att rapporteringen och redovisningen av arten från viltvattnet vid Ålsätter som delas mellan Katrineholm och Vingåker under 2011 skett från den västra delen som ligger i Vingåker. Tidigare år har rapporteringen vanligen varit på superlokalen Ålsätter som ligger i Katrineholm. Antalet par i Kat-

	Eskilstuna	Flen	Gnesta	Katrineholm	Nyköping	Strängnäs	Trosa	Vingåker	Summa
Antal lokaler med rapporter under häckningstid	6	11	5	11	25	6	3	2	69
Antal lokaler med trolig – säker häckning	3	5	4	3	6	1	1	1	24
Trolig – säker häckning, antal par	3	7	4	9	7	1	1	0	32
Möjlig häckning, antal par	3	10	3	9-11	31-34	6-7	2	5	69-75
Summa, antal par	6	17	7	18-20	38-41	7-8	3	5	101-107

Tabell 2. Antal lokaler och par av svarthakedopping i Sörmlands rapportområde 2011 som rapporterats till Artportalen. Trolig – säker häckning omfattar rapporter med häckningskriterium från "Permanent revir (Hk-5) eller högre. Intervall på rapporter med möjlig häckning är från "Par i lämpl. Häck.biotop (Hk 4) och lägre.

Svarthakedoppingslokal.
Foto: Stefan Pettersson, www.steffe53.se/

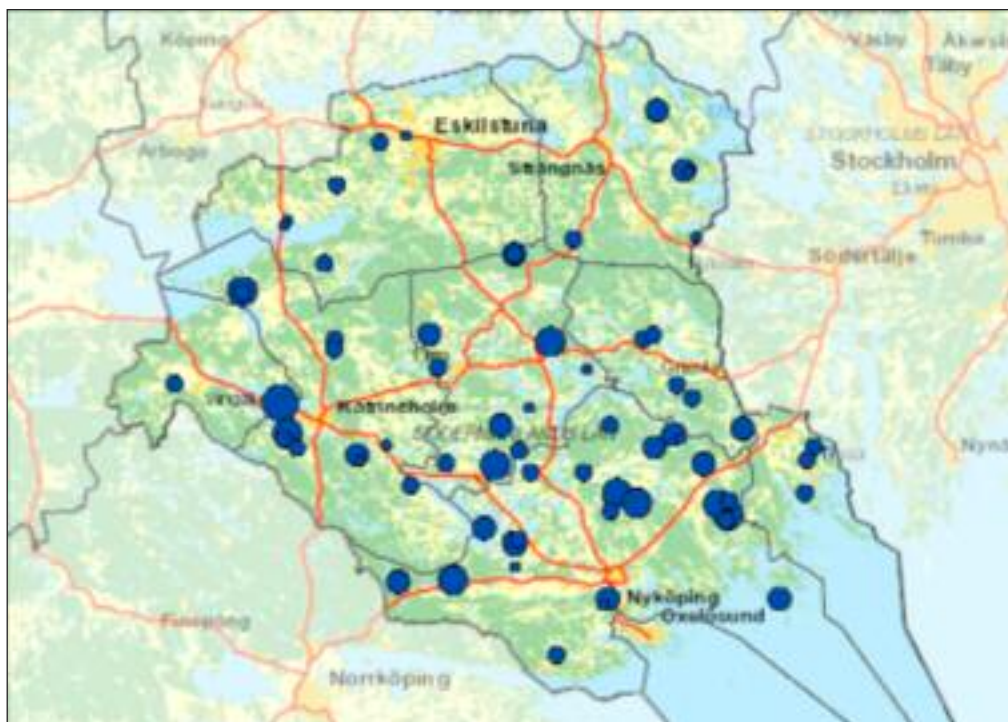
rineholm skulle vid samma hantering som tidigare år då istället varit 13-15 par och i Vingåker 1 par.

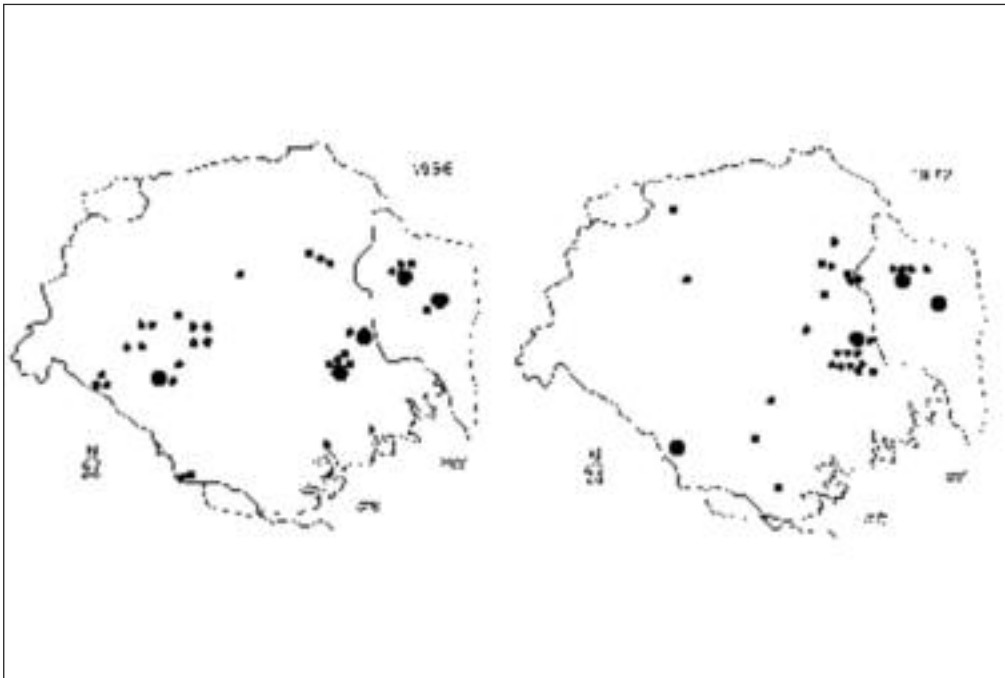
Under inventeringen har det rapporterats in 32 par som rapporterats som troliga eller säkra häckningar från 22 olika lokaler. De flesta lokaler har endast ett, två eller möjligen tre par, men Östra Vingåker viltvatten sticker ut med sju påbörjade och sex lyckade häckningar. Till detta kommer rapporter med häckningskriterium på 69-75 par. Detta ger en totalsumma på ett konstaterat bestånd om 101-107 par. Eftersom inventeringsinsatsen bedöms vara mycket god så finns det få skäl att göra någon större uppräknig av antalet par. Att alla häckande svarthakedoppingar i rapportområdet noterats under året är trots insatsen inte troligt. För att kompensera för eventuella missade häckningar så kan man använda sig av den lägre procentsatsen (20

%) i Regnells rekommenderade intervall på 20 – 60 %. I så fall får vi ett bedömt bestånd på 122-130 häckande par i rapportområdet. Väl i nivå med resultaten från 1972 och 1986, men en klar ökning från 1996. Och då har rapportområdet minskat betydligt sedan dess, delar som tidigare hyst en betydande andel av beståndet.

Utbredningen av arten har förändrats sedan 1972 och 1986 på så sätt att flera par nu finns även i söder. Borta är den tydliga bilden av en central utbredning, tvärs över rapportområdet. Det är dock ännu förhållandevis få par i Mälarmårdens skogar och norrut utmed Mälaren. Nytt är även att det sedan några år tillbaka finns konstaterade häckningar ute från skärgården. De allra flesta häckningarna är i anlagda viltvatten och våtmarker, endast några enstaka är från naturliga eutrofa småsjöar. För att arten även

Figur 1. Lokaler med troliga till säkra häckningar av svarthakedopping i rapportområdet 2011.

Figur 2. Lokaler med troliga till säkra häckningar av svarthakedopping i rapportområdet 1972 och 1986 (Betzholtz 1987).

fortsättningsvis ska kunna hålla ett gott bestånd hos oss är det viktigt att fler våtmarker skapas successivt och att de som funnits ett tag underhålls eller restaureras ifall de växer igen. Något som efter några år drabbar de flesta anlagda våtmarker. Ett annat problem är ifall fisk kommer in i vattnen, något som påverkar svarthakedoppingen negativt fr.a. genom födokonkurrens.

Slutligen, ett stort tack till alla er som hjälpt till och inventerat svarthakedopping 2011! Utan er hade det inte varit möjligt att göra denna sammanställning och vår gemensamma kunskap om beståndet och utbredningen av arten hos oss hade varit mindre.

Källor:

Betzholtz, P.-E. (1987). Svarthakedoppingen i Sörmland. Fåglar i Sörmland, 20 (2), ss. 84-88.
Carlson, A. (1894). i Sveriges fåglar : korta

beskrifningar jämte redogörelse för deras lefnadssätt : förekomst, häckzoner och flyttningstider (ss. 369-370).

Douhan, B. (1998). Svarthakedoppingen en fågel på tillbakagång i Sverige. Vår fågelvärld, 57 (1), ss. 6-22.

Föreningen Södermanlands Ornitologer. (1997). Det Sörmländska fågelåret 1996. Fåglar i Sörmland 1997 (supplement), s. 4.

Föreningen Södermanlands Ornitologer. (1992). Förteckning över Sörmlands fåglar.

Holmström, C. T. (1946). i Våra fåglar i Norden (Vol. III, ss. 1211-1220).

Nord, I. (1973). Svarthakedopping, häger, storspov och trädlärka i Sörmland 1972. Fåglar i Sörmland, 6 (1), ss. 34-39.

Regnell, S. (1981 b). Att taxera häckningsbestånd av svarthakedopping *Podiceps auritus*. Vår Fågelvärld, 40 (1), ss. 23-32.

Regnell, S. (1981 a). Häckningsbeståndet av svarthakedopping *Podiceps auritus* i Sverige. Vår Fågelvärld, 40 (1), ss. 13-22.

Svarthakedoppingsspel.
Foto: Pekka Pulsa,
www.pekkasbilder.se/

Stor naturvårdssatsning vid Mälaren

Mälarens Inre Arkipelag – restaurering och skötsel

Nu pågår en stor naturvårdssatsning i skyddade områden vid Mälaren med fokus på de unika lövmiljöerna och dess höga naturvärden. Satsningen kallas LIFE+ MIA, ”Mälarens Inre Arkipelag – restaurering och skötsel” och är ett projekt inom LIFE+ Natur.

Projektet drivs av Länsstyrelsen i Västmanlands län tillsammans med Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Sveaskog och Upplandsstiftelsen. Projektet löper från 2009 till 2014 och omfattar skötselåtgärder i 42 stycken Natura 2000-områden vid inre Mälaren.

Inre Mälarens skärgård med ädellövträdsdominerade strandnära skogar och hagmarksmiljöer har biologiska värden som är av stor internationell betydelse. Det beror till stor del på en kombination av ett mycket gynnsamt klimat, historisk markanvändning och en relativt låg påverkan av modernt skogs- och jordbruk.

I takt med att markanvändningen drastiskt har förändrats under de senaste decennierna hotas nu de här miljöerna som byggts upp under många hundra år. Hoten består av fragmentering av ädellövskogar, inväxning av gran, igenväxning av hagmarker, strandängar och vassbälten samt en brist på grova träd för framtiden. LIFE-projektet syftar till att motverka de här hoten genom omfattande åtgärder som ska säkra och återskapa miljöerna och göra dem mer besöksvänliga.

- Text: Markus Forsberg, Länsstyrelsen i Södermanlands län
- Illustrationer: Jonas Lundin

Naturmiljöer som ska restaureras

Skötsel av skog och öppna jordbruksmarker är nödvändigt för att behålla de naturvärden som finns och har byggts upp under en lång tid kring Mälaren. I LIFE-projektet ingår restaurering och skötsel på ca 2100 ha skogs- och gräsmark, varav nästan hälften innebär ett återskapande av naturmiljöer som förändrats mycket kraftigt.

Fuktängarna

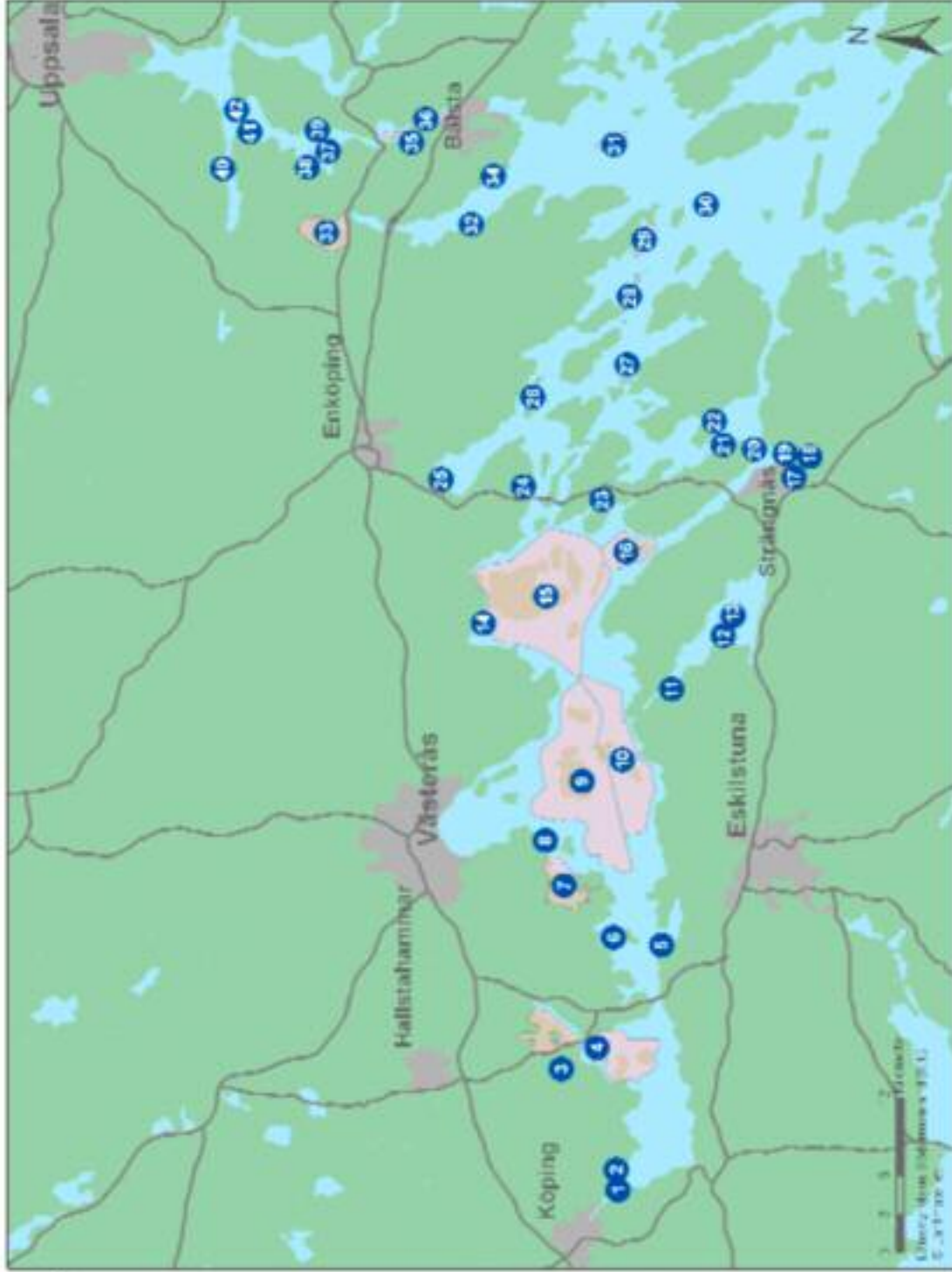
Fuktängar med lång kontinuitet och hävdgynnade naturvärden är beroende av fortsatt skötsel i form av slätter eller bete för att kunna bibehålla sina värden. Där betesdjur saknas kommer maskinell putsning att ske. I projektet ska även ett flertal trädbevuxna strandzoner restaureras till fuktängar. När igenväxningsvegetationen är borta kommer stubbar och tuvor att fräsas bort och vegetationen putsas för att skapa en betesflora. För att möjliggöra bete på fuktängarna kommer de därefter att stängslas in.

Skogslandskapet

Granar som nyligen etablerats i befintliga ädellövskogar ska röjas, ringbarkas eller huggas bort. I de fall igenväxningen pågått längre kommer åtgärderna att ske i något större skala och ibland omfatta flera trädslag. Grova träd, som historiskt sett kommer från en mer öppen miljö, kommer att frihuggas för att de ska kunna leva längre och för att gynna de arter som trivs på solbelyst bark och i håligheter hos dessa träd. I vissa miljöer handlar det om att glesa ur trädskiktet, skapa död ved och återinföra skogsbete där det är lämpligt.

Natura 2000-områden inom LIFE MIA

1. Lindö zingel väst
2. Lindö zingel öst
3. Ströms vattens kungs- och äggarv
4. Ströms vattens
5. Askviken
6. Kärlbo rän
7. Askviken-Tids
8. Fullerö
9. Ribbarkipelsgr
10. Sids-Sundbyholmsströ
11. Fåroln
12. So-pådan strö
13. Jrdör
14. Sundå rga 1
15. Engab
16. Segerså
17. G:s rgehov
18. G:s rgehov rsta larna
19. G:s rgehov 1
20. Tonsås
21. Sötkorpshöv
22. Tynnersås södra del
23. Sötyv och-Båden
24. Kullsta ekhagar
25. Laga skackar
26. Svågshöv men
27. Nybbleholms
28. Glömså
29. Röllinge 1
30. Vack vattens prästholm
31. Norna Björkby del 1 V
32. Fård
33. Järlstjärter
34. Gårarås
35. Dullåsåser
36. Södra och Långs del 1
37. Sötkops-Årv 0
38. Nytyund
39. Svandåsåser
40. Vår
41. Årdholmarna
42. A-nö-nuoc

Beteslandskapet

På ett flertal betesmarker kommer mindre träd och buskar att röjas bort för att de inte ska växa igen. På restaureringsmarker som idag redan är igenvuxna med skog ska grövre träd frihuggas och stubbar fräsas bort. Visst fokus läggs även på de för insekter och fåglar viktiga brynzonerna. I tidigare hamlade miljöer kommer även hamling att återupptas. För att möjliggöra bete kommer dessutom nya stängsel att sättas upp, äldre i dåligt skick att bytas ut och färjefästen att byggas för att få ut betesdjur till öarna.

permanenta demonstrationsytor, förbättra stigsystem, bygga fågeltorn, raststugor, gömslen med mera.

Fågellivet

Mälarens strandängar har ett rikt fågelliv. Historiskt har dessa marker haft ett betydande ekonomiskt värde och genom slätter har man samlat in vinterfoder åt boskapen. När slätterbruket avtog i slutet av 1800-talet har dessa marker successivt lämnats och idag återfinns endast en liten del. Inom projektet ska cirka 150 ha strandängar skötas och re-

Friluftslivet

Projektet kommer även att fokusera på information till allmänhet och besökare, dels för att öka tillgängligheten till området och försåtelsen för naturvårdsarbetet och dels för att minska störning och slitage i känsliga områden. Bland annat kommer projektet genomföra guidningar, upprätta ett antal

staureras. Åtgärderna kommer att gynna många rastande fåglar samt häckande strandängsfåglar som gulärta, rödbena och tofsvipa.

Visst fokus kommer även läggas på de viktiga brynzonerna. Brynen är de buskar som finns i övergången mellan de öppna markerna och de av träd mer slutna markerna. Denna

miljö erbjuder ett gynnsamt lokalt klimat genom att de ofta är solbelysta och att de skapar vindskyddade lägen. Åtgärderna kommer kunna gynna många insekter och insektsätande fåglar och kanske brynets karaktärsfågel törnskatan.

I samband med åtgärderna så kommer det skapas död ved i form av högstubbar, ringbarkade stående träd, fällda träd som får ligga kvar som enstaka lågor eller flera ihop i högar. Många arter av hackspettar kommer att gynnas av dessa åtgärder.

Törnskata.
Foto: Göran Andersson

Inom projektet ska även särskilda skötselplaner tas fram för att gynna fågeldirektivarterna ortolansparv och rördrom.

Mer information om projektet, aktuella åtgärder, planerade guidningar m.m. finns att läsa på:

<http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/life-mia>

Mera LIFE+ projekt

Länsstyrelsen i Södermanlands län är från i år även med i ett LIFE+ projekt som handlar om att bevara den tjockskaliga målarmusslan. Länsstyrelsen har också tillsammans med Länsstyrelserna i Östergötland och Kalmar lämnat in en LIFE+ ansökan som handlar om skötsel i Natura 2000-områden utmed kusten och i skärgården, beslut väntas under sommaren 2012.

Ett nätverk av skyddad natur

Natura 2000 är kärnan i EU:s naturvårds- politik och har sin grund i habitatdirekti- vet och fågeldirektivet. Det är ett EU-omfattande nätverk som tillkom för att långsiktigt bevara Europas mest vär- defulla och hotade arter och deras livs- miljöer. Varje medlemsland har bidragit med sina mest värdefulla naturområden. I Sverige finns över 4 000 Natura 2000- områden och samtliga 42 områden i pro- jektet ingår i Natura 2000-nätverket

EU-stöd till miljöprojekt

LIFE+ är ett EU-finansieringsprogram för miljöprojekt. Projekt inom LIFE+ Natur ska vara goda exempel eller de- monstrationsprojekt för att genomföra EU:s fågel- och habitatdirektiv inklusive Natura 2000-nätverket. Medel beviljas också till projekt som gäller biologisk mångfald.

Gökytta, en hagmarksfågel.
Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se/

Havssula i Sörmland 2011

Havssula ny art i rapportområdet Sörmland

• Text: Lennart Wahlén

Den 8 oktober 2011 var det åter dags för mig att åka ut till Hartsö-Enskär fågelstation för att tillbringa en vecka på Enskärs södra udde med ringmärkning och sträckräkning som huvudingredienser.

8 oktober 2011

Vid lunchtid åkte jag ut tillsammans med Karin Lindström och vi möttes på Enskär av tjänstgörande personal, Nicke Helldorff och Dan Johansson. Det var Dannes sista dag på ön, så jag skjutsade iland honom till Källvik lite senare på eftermiddagen.

Väl utkommen till Enskär igen, så var jag förstas sugen på att skåda lite fågel innan det blev mörkt. Jag tog med mig tuben och knallade iväg över Tallberget i riktning mot yttre delen av Barackberget i syfte att kunna observera vattenytorna även västerut mot Hävringe och Oxelösund. Men av någon anledning stannade jag till i svackan mellan bergen, kanske berodde det på att det var lä i den svaga västvinden eller också var det intuition à la Erik Rosenberg. Hur som helst, jag vände tuben österut för att svepa över de öppna havsytor jag såg från den platsen.

Den första fågel jag då ser, tillsammans med några trutar i närheten, är en adult havssula!!

Den befann sig utanför ön Torskbådan som ligger ca 2,5 km i ostsydostlig riktning. Fågeln flög sakta i aktiv flykt omväxlande med

glidflykt lågt över vattenytan. Den var på väg bort från mig, ut mot Garkast. Jag försökte ringa till Nicke, som tillsammans med Karin var kvar vid stationsbyggnaden, men som oftast gjorde bergen att mobiltelefonkommunikationen inte fungerade på Enskär.

Jag kunde följa havssulan under ytterligare ett par minuter innan den försvann i ostlig riktning bakom Garkast, som i sin tur ligger ca 5 km bort från Enskär. Nu blev det till att springa tillbaks över Tallberget och samtidigt vråla så mycket jag orkade. Nicke och Karin hörde mig snart och tillsammans tog vi oss upp på högsta punkten på södra Enskär, nämligen Fyrberget. Tyvärr hittade vi inte fågeln igen, trots ordentligt eftersök.

3 timmar tidigare

Vad jag inte visste vid detta tillfälle var att en adult havssula observerats vid Härads-skär i Östergötlands skärgård 3 timmar tidigare samma dag, den flög då mot nordost, alltså upp mot Sörmland och Enskär. Från Härads-skär till Enskär är det fågelvägen ca 65 km, om man följer kusten närmare blir avståndet ca 80 km.

Vad hände sedan

Dagen därpå, vid åttatiden på morgonen den 9/10, sågs åter en adult havssula vid Härads-skär, nu på väg söderut. Nästa observation av en adult havssula i närheten av Enskär skedde vid Landsorts fågelstation, på ön Öja, som ligger ca 24 km ostnordost om Enskärs södra udde. Den upptäcktes den 10/10 på kvällen och sågs sedan runt ön Öja och även från Stenstrand på södra Torö under morgonen och förmiddagen den 11/10. Den senaste rapporten på Svalan anger en observation kl.10:30 vid Stenstrand, Torö.

Nicke Helldorff skulle åka hem från Enskär på tisdagen den 11/10 och utan att vi visste något om den dagens observationer vid Landsorts/Öja/Torö, så ville Nicke sitta en stund uppe vid Fyrberget innan det var dags att kliva i båten för resan in till Källvik.

Och då dyker en adult havssula upp igen! Den kommer från öster och ses ett par kilometer ut, något tiotal meter över vattnet. Den gör plötsligt ett dyk och Nicke får full klarhet i vad det handlar om, rusar över berget och ropar på oss andra som är nere vid stationsbyggnaden. Vi är strax uppe på berget, men tyvärr hittar vi inte fågeln igen.

Det är väl sannolikt att det var samma individ som rörde sig längs kusten utanför Ös-

tergötland-Sörmland under dagarna 8-11 oktober 2011 och misstankar fanns också att det kunde vara den individ som under några somrar hållit till vid Gotland. Under perioden 7-11 oktober 2011 fanns det även en adult havssula vid östra Blekinge, den sågs vid Utklippan bl.a. den 9/10 kl.10 samt "mitt på dagen" den 11/10. Kanske det var Gotlandsfågeln medan vi hade en annan individ uppe hos oss.

Hur som helst så fick vi en ny art för rapportområde Sörmland.

Jan Karlsson letar efter havssulan dagarna efter de tidigare observationstillfällena från Enskär.

Foto: Karin Lindström

Bergstaigasångare i Sörmland 2011

Bergstaiga- sångare ny art i rapportområdet Sörmland

Färd mot Hävringe

Efter att arbetet lyckats fylla alla dagar under hösten där väderprognoserna lovat bra väderläge för att leta ostliga rariteter i skärgården såg det äntligen ut som att allt skulle klicka. Jag hade under oktober särskilt grämt mig för att jag missat de fantastiska dagarna som kröntes med en rödkindad sparv i Uppland. Prognoserna inför 4 november lovade stabila ostliga och sydostliga vindar av en måttlig styrka, låg och högtryck skulle ligga på rätt ställe över Ryssland, och inga noteringar fanns i kalendern. Jag ringde min skädarbroder Tomas Widlund som genast fixade en kompdag med kort varsel.

Färden ut mot Hävringe i gryningsljustet gick relativt smärtfritt. Med i båten fanns Tomas, min 1,5 år gamla son Wilmer och mina två hundar. Dyrningarna var inte särskilt höga och Wilmer, som redan var väl förtrogen med båtliv somnade snart i mitt knä. Runt båten sågs en del alkor, änder och en och annan dvärgmåsa.

Mycket fågel på ön

Till vår glädje var det mycket fågel på ön. Framförallt var koltrasten talrik och fanns i princip i varje buske och i ett antal jag aldrig sett förr. Vi hade verkligen lyckats träffa rätt novemberdag och en dvärgbeckasin och en hornuggla gladdes särskilt mycket.

Vid kl 11 när Wilmer bestämt sig för att ta en lur så bedrivs skådningen i östra delen av

• Text: Niklas Holmqvist

ön vid byn. I ett buskage som tidigare under säsongen visat sig vara ett favoritställe för gransångare hittas bergstaigasångaren. Men fågeln är mycket rörlig och det blir först bara mycket korta observationer men karaktär efter karaktär hämtas in trots avbrott för blöjbyten och annat.

Först framåt ettsnåret när vi skådat passerat barn och hundar i skift hittar fågeln en plats där den uppehåller sig hyfsat stationärt. Fågeln ses här bra och det karaktäristiska locklätet hörs vid ett tillfälle. I denna dunge ses också ytterligare en liten phylloscopus-sångare med vingband under någon sekund men denna fågel försvinner och hittas aldrig igen. Det jag hann se av denna tyder faktiskt på att det var ytterligare en bergstaiga.

Mycket nöjda med dagen lämnar vi Hävringe för denna gång och på lagom avstånd stannar vi båten och skålar i rökig whisky respektive välling som en hyllning till denna fantastiska ö.

Med bergstaigasångare i kikaren.
Foto: Tomas Widlund

Näsaren

En insjö med klass

Ibland kan det ha sina sidor att bo en bit in i landet då det gäller att skåda fåglar. I Katrineholm finns ingen kust med öar och vikar och inga Mälarvikar heller, men här finns Näsaren och det alldeles i nära anslutning till staden.

Näsaren och Lilla Näsaren

Två grunda och näringsrika sjöar med ett medeldjup på ca 1 meter och ett största djup på 1,7 meter. Sjöarna är belägna strax NV om Katrineholm. Bara en lite mindre del i nordväst ligger i Vingåkers kommun. Stora vassområden breder ut sig runt sjöarna. Naturen runt omkring sjöarna är omväxlande barrskog, lövskog med en del inslag av ädellövträd, strandskog, hagmarker och åkrar. Några mindre betade strandängar finns. Under sommaren är stora delar av sjöarna täckta av flytbladväxter. Passande nog främst av Sörmlands landskapsblomma näckrosen.

Den varierande naturen i området ger stora förutsättningar för ett rikt och varierat växt- och djurliv. Runt sjön Näsaren går en vandringsled och den som går hela rundan får räkna med några timmars vandring. Sträckan att vandra är ungefär tretton kilometer. Våldigt många människor använder området till promenader och naturupplevelser.

Om man som besökare kommer och vill titta på fågellivet så finns flera alternativ att välja på. Som nummer ett rekommenderas att åka mot Katrineholms gård. Några hundra meter innan gården finns en väl utmärkt parkeringsplats, ”tornparkeringen”. Utgår man

• Text: Pelle Moqvist

därifrån så går man först genom ”tornskogen”, ett skogsområde som kommunen lämnat ”i fri utveckling”, med en hel del gamla träd, en del torra träd och träd som blåst omkull. Så småningom kommer man till de två fågeltorn som finns vid Näsaren. Det första ”gamla” tornet är oftast låst och bara ett litet fåtal har nycklar dit. Det andra tornet ligger i direkt anslutning till det som kallas Naturstugan. Stugan är också den låst men tornet går att använda från utsidan utan att man behöver gå in i stugan. Det finns också en plattform, någon meter hög, där man har tillräckligt bra sikt. Från Naturstugan har man uppsikt över större delen av sjön.

Naturstugan.

Foto: Arne Mokvist

KVO tillsammans med Naturskyddsföreningen håller stugan öppen på söndagar vår och höst. Katrineholms miljöförvaltning har nycklar till både gamla tornet och Naturstugan och även KVO och Naturskyddsföreningen har några nycklar. Finns intresse så går det att få låna nycklar till tornen.

Honfärgad salskrake.

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se/

Soliga dagar, framåt kvällen har man motljus från Naturstugan och vill man undvika det åker man till andra sidan sjön. Närmare bestämt till gården Vännevad. När man tagit sig ner till sjön från gården finner man en ca 300 meter lång spång som leder ut till en ö. Väl där får man fortsätta några hundra meter till en plattform och där har man solen bakom sig på eftermiddag/kväll.

Också vid Lilla Näsnaren finns ett mindre torn vid sjökanten. Det rymmer inte så många, bara två-tre personer. För att ta sig dit får man använda sig av Västra förbileden. Det är en väg nordväst om stadsbebyggelsen som förbinder väg 56 med väg 52. Mitt på den nyare delen finns den väg som leder till Gersnäs. Det går att parkera vid gården och fortsätta vägen några hundra meter. Till höger om vägen finns tornet vid Lilla Näsnaren och

till vänster hittar man Näsnaren med en bra obs-plats, men utan torn.

Fåglar som häckar i och omkring sjön är som vilka mellansvenska fågelsjöar som helst bara kanske något bättre. Mängden häckande fåglar blir rätt så omfattande tack vare att sjöarna tillsammans är relativt stora.

Det som kanske gör just Näsnaren än mer intressant är mängden rastande fåglar både vår och höst. Vissa arter som passerar Mellansverige på flyttning är i stort sett årliga. Svärta, sjöorre och alfågel ses oftast varje år liksom dvärgmåsar och svarttärnor. Stora mängder salskrake rastar både vår och höst. Den 6 november 2011 rastade 330 ex. i Mogetorpsviken (viken där Gamla tornet finns). Med tanke på att det även brukar finnas rastande salskrake i andra delar av sjön och i Lilla

Vy över sjön.

Foto: Arne Mokvist

Näsnaren så kanske totala antalet hamnar runt fyrahundra eller mer. Samma dag rastade 480 snatteränder utanför Naturstugan och då infinner sig samma funderingar även när det gäller dem, om hur många ex. det egentligen finns i sjön. Sen kan man naturligtvis räkna upp en hel rad med andra arter som också uppträder i stora mängder. Just i år blir det intressant att se hur många rördrommar som tänker sig en sommar här, med tanke på riksinventeringen. Kanske några fler ex i år med tanke på den milda vintern. Så visst går det att fördriva en dag här med gott utbyte i artlistan.

Hur som helst så är det väldigt bra fågelsjöar som nästan alltid har något

spännande att bjuda på. Har ni inte varit här så passa på att besöka Näsnarsjöarna vid något tillfälle, de räknas ju ändå som några bland Mellansveriges förnämsta fågelsjöar.

Vit näckros är väl utbredd i Näsnaren, vår landskapsblomma och dess blad ger bra skydd för en gräsandsunge. Sid 94. Svärta.

Foton: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se/

Jörgen Israelssons minnesfond

Nyköpings- kretsen av Rapphönan fick stipendium

• Text: Karin Allebeck

Styrelsen för fonden finner att Nyköpingskretsen av Rapphönan uppfyller dessa kriterier. Rapphönan är en kvinnlig skådargrupp och styrelsen vill stödja denna grupp för en gemensam resa till Hävringe under 2012. Styrelsen tilldelar Nyköpingskretsen av Rapphönan 2400 kr.

Fondens logotype har tecknats av Jörgen Israelsson.

I stadgarna för Jörgen Israelssons minnesfond anges syftet att stödja och utveckla fågelskådningen i Sverige med särskilt fokus på ungdomar.

Susanne Stilling har här mottagit stipendiet från Jörgen Israelssons minnesfond för året 2011-2012 av fondens ordförande Karin Allebeck.

Foto: Jan Karlsson

Jörgen Israelsson avled alldeles för tidigt 2003. I samband med hans bortgång stiftades en minnesfond i samarbete med Jörgens hustru Karin Allebeck och Fågelföreningen Tärnan i Nyköping/Oxelösund.

Fondens syfte är att i Jörgens anda stödja och utveckla fågelskådningen i Sverige med särskilt fokus på ungdomar. Stöd kan utgå till enskilda personer eller till projekt som uppfyller fondens syfte. Stödet utgår i form av ett stipendium.

Fonden tar emot ansökningar eller utser inom fondens styrelse en/ flera stipendiater för varje år. Styrelsen består av Karin Allebeck som ordförande och sedan fem ledamöter. Karin utser tre ledamöter och Fågelföreningen Tärnan utser två ledamöter.

Fonden bildades formellt under år 2004. Under de första åren inkom inga seriösa ansökningar, vid styrelsens möte under 2007

beslutades att vi inom styrelsen också kan utse stipendiat.

Vid mötet i början av 2008 utsåg styrelsen de första stipendiaterna; Sven Jonsson och Kalle Brinell för 2007–2008. De följande åren har följande erhållit stipendium från fonden; 2008–2009 Henrik Andersson (orrkojan på Stora Bötet) och Hartsö-Enskär fågelstation, 2009–2010 Sjösa skola och 2010–2011 Petter Sundin.

Ansökningar till fonden kan göras när som helst på året. Styrelsen utser sedan stipendiat i januari varje år. Stipendiet utdelas sedan i samband med Fågelföreningen Tärnans årsmöte i februari eller vid annan lokalklubbs årsmöte.

Ansökningar skickas skriftligen till ”Jörgen Israelssons minnesfond”, Fågelföreningen Tärnan, c/o Stig Larsson, Lagershällsvägen 12, 611 57 Nyköping.

*Havsörn, en art som Jörgen studerade.
Foto: Jan-Eric Hägerroth*

Trosas första fågeltorn

Fågeltorn vid Trosa våtmark

• Text: Göran Andersson

Trosa har ingen egen lokal klubb och presenteras därför inte under sektionen för lokal-klubbar. Under 2011 har dock det noterbara inträffat att kommunen, efter inspiration från lokala skådare, fått sitt första fågeltorn. Detta torn är uppfört vid Trosa våtmark som ligger strax norr om tätorten alldeles vid infarten av densamma. Tornet är handikappanpassat och byggt i lärkrä för att slippa impignerat virke.

Trosa våtmark

Trosa våtmark är en tätortsnära och tillgänglig fågellokal man kan nå till fots eller med cykel. Det är anlagda reningsdammar och en ganska liten och behändig lokal. Platsen hyser en del rastande änder och vadare under flyttperioden samt flera sparsamma arter som oregelbundna häckfåglar såsom små- och svarthakedopping samt rörhöna. Tyvärr innebär ett högt stängsel att man inte kommer intill våtmarken riktigt och att det därmed kan vara svårt att se de rastande och häckande fåglar som finns på platsen, men tack vare det nyanlagda fågeltornet har man numera god utsikt över de intressantaste partierna av våtmarken. Det handikappanpassade tornets placering ger bra medljus under morgonen och fram till mitt på dagen. Runt våtmarken går en promenadstig som rekommenderas för den som vill ha en chans att höra eller rentav se vattenrall. Då kan man även stifta närmare bekantskap med

arter som sävsångare och sävsparv. I våtmarken och dess närhet har även lite mer udda arter som dvärgbeckasin, smalnäbbad simsnäppa, kungsfiskare och ringtrast noterats. Möjlighet till att parkera några få bilar finns i anslutning till våtmarken.

Hitta hit:

Kommer man från motorvägen kör man av vid Vagnhärad och fortsätter till Trosa. Alldeles vid infarten till Trosa, och nästan mitt emot infarten till bostadsområdet Augustendal, går det in en oansenlig grusväg mot våtmarken (på västra sidan av stora vägen). Redan efter dryga 100 m finns möjlighet att parkera. För boende i Trosa kan man annars nå platsen via antingen gång- och cykelbanan som går parallellt med landsvägen eller via den anlagda grusgången som går utmed Trosaån och som utgår från parkeringen vid återvinningen mitt emot ICA Trossen.

Fågeltornet vid Trosa Våtmark.
Foto: Göran Andersson

Vitkindade gäss på gräsmattor

Vitkindade gäss ett problem?

Räkning av betande vitkindade gäss på gräsmattor i närheten av Stadsfjärden i Nyköping 2011.

Nyköpings kommun har under 2010 och 2011 fått tillstånd av länsstyrelsen att genom skydds jakt minska antalet vitkindade gäss på kommunens gräsmattor i närheten av Stadsfjärden. Orsaken till denna åtgärd är att många tycker att gässen förstör för de människor som vill vistas på gräsytor i området. På flera av ytorna bedrivs olika typer av fritidsaktiviteter och på dessa platser blir det periodvis mycket spillning från de vitkindade gässen, vilket av många anses som störande. De vitkindade gässen rastar även på många av de bryggor som finns i området och på dessa samlar sig då både spillning och ruggningsfjädrar.

Kommunen har då i sina åtgärdsprogram även förbundit sig att kontrollera hur många vitkindade gäss det är vid de olika områdena, samt hur de förflyttar sig mellan dessa gräsytor. Man ska också ha kontroll på hur många vitkindade gäss det är totalt i området.

Kommunen har då vänt sig till Fågelföreningen Tärnan för att få dessa uppgifter utförda. Tärnan har fått lämna en projektbeskrivning på hur uppdraget skall utföras samt vad det kostar för kontrollen. Tärnan har sedan fått klartecken att utföra denna undersökning och undertecknad har gjort

• Text och foto: Jan Gustafsson

detta under perioden slutet av mars 2011 till mitten av oktober 2011, för att sedan göra en sammanställning av resultatet. Allt detta genom att undertecknad blivit anställd av Tärnan (tillsammans med flera andra projekt).

Vilka områden och utförande

Under 2011 har Fågelföreningen Tärnan Nyköping/Oxelösund på uppdrag av Nyköpings kommun räknat betande vitkindade gäss på gräsmattor vid Spelhagen, ABB, Svandammen, Kungshagen, Tessinskolan, Rosvalla och Brandholmen. Tärnan har också räknat rastande vitkindade gäss i Stadsfjärden (vattendelen), från Kanotklubbens hus och till längst in i hamnområdet.

Räkningen startade i slutet av mars när de vitkindade gässen anlät till området och sista räkningen utfördes i mitten av oktober då antalet fåglar minskat till att vara ett fåtal i området vid och omkring Stadsfjärden. Med räkningen får man ett begrepp om hur mycket gäss det handlar om och var och vid vilken tid på året gässen befinner sig på olika ytor.

Resultat av kontrollen av vitkindade gäss

Totalantalet av våra gäss under perioden har legat på strax under 300 ex. Den topp med ca 400 vitkindade gäss som var i slutet av april rör gäss som är på flyttning norrut. Det större antalet gäss (knappt 300 ex) i slutet av sep-

tember rör gäss från andra häckningsområden än de som finns i Nyköping.

I samband med att jakt på gäss påbörjades kunde det noteras att vitkindade gäss befann sig på gräsmattor i staden där de normalt sett inte brukar vara. Vilket gjorde att man flyttade "problemet" till fler/nya gräsmatteytor. Senare på säsongen kunde man notera att gässen inte brydde sig utan återvände till sina platser direkt om de över huvud taget flög iväg.

Man kan se att "problemet" med gäss är/bör vara mest i perioden vår till augusti. Från september håller sig gässen främst i vattnet och flyger upp till närliggande åkermarker och äter säd och spillsäd samt nygrönskande växter i dessa områden.

Jakt av gäss i slutet av april och i september gör att man förmodligen skjuter bort gäss

som kommit från andra områden än trakterna kring Nyköping. Man måste se vad det är för typ av födosöksområde respektive gåsart har som sitt näringsområde. I fallet med vitkindade gäss är det kort gräs av typen efterhållen gräsmatta som är grunden. Det rör sig inte om högre ovärdad gräsmatta eller nötkreaturbetade områden. På våren kan de även befinna sig på gräsytor där det sedan växer högre gräs, då de betar på det friska nyttillväxande gräset.

Förslag på några åtgärder för att minska "problemet" med de vitkindade gässen

Grunden är att skapa ett område som innehåller en yta som liknar platserna där man anser gässen utgör ett problem. Förslaget är då att man vid Västra viken nedanför f.d. gården Örstig skapar ett område med gräsmatta som klipps samt att vandringshinder slätas ut. Även att man i samarbete med arrendator, som erbjuds viss ersättning, odlar gröda som

tilltalar gässen. Gässen av alla de tre dominerade arterna, grågås, kanadagås och vitkindad gås, befinner sig i detta område periodvis redan nu och har gjort detta sedan många år tillbaka, vilket då gör detta till ett område som redan nu till viss del är inlärt för gässen.

För att få de gäss som är på fel plats så att säga att lära sig var de skall vara, måste man lära dem var det är säkert att vara och var det inte är det. Man måste regelbundet störa dem på de platser där de inte är önskvärda genom mänsklig aktivitet och då givetvis låta dem vara i fred där man accepterar dem. Det gäller att lära de unga gässen var de skall vara.

Om man ser till att ha nät/staket vid vattnet där gässen vandrar upp under perioden som de kommer med ungar eller ruggar får man dem att välja platser som är OK att vara på. Det gäller att se till att vandringshindren är funktionsdugliga hela tiden.

För att minska antalet gäss på bryggor under perioden som fåglarna ruggar bör man se till att de inte kan ta sig upp på dessa. En åtgärd för detta kan vara att i den mån det går anlägga "staket" utmed kanterna på bryggorna. Ett annat sätt är också att anlägga några låga plattformar (skall ej vara landbaserade) i vattnet där gässen får vara och som är lätta att ta sig upp på.

Den översta bilden visar den låga brygga som gässen lätt kan ta sig upp på under ruggning. Undre bilden visar ett enkelt sätt med staket för att förhindra gässen att vandra upp på gräsytor, under förutsättning att det är intakt.

Storlom en Sörmländsk ansvarsart

Storlommars beteende i Gölsjön

Leif Carlsson har tillsammans med skådar-kollegor studerat storlommars beteende i Gölsjön som ligger nära Båven. Detta är en sammanfattning av deras observationer och detta material har tidigare publicerats i OKE:s skrift Naturglimten, men då vi bedömer att fenomenet bör vara av intresse för alla skådare i Sörmland publiceras den härmed i förkortad version även i årsboken.

Nedan följer en preliminär studie av Båvens och den Sörmländska sjöplatåns storlomar. Syftet med nedanstående ofullständiga rader är endast att försöka väcka uppmärksamhet mot en del av det som bör vara betydelsefullt för bevarandet av storlom.

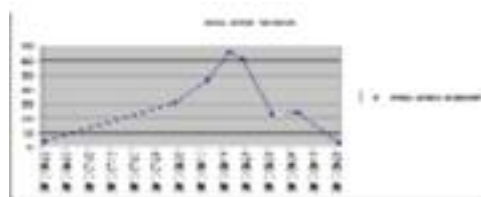
Storlommen har utvecklat ett komplicerat socialt beteendemönster som en viktig, kanske mycket viktig, del av sin livscykel. För bevarandet av arten bör förståelse av beteendet ses som viktigt. Tillsvidare tvingas vi begränsa kunskapen till att konstatera beteendet. En rimlig konsekvens av det bör, måste, vara att i tid och rum ge fåglarna det utrymme beteendet kräver. Betydligt mer studier krävs.

Vad händer? Hur ser beteendet ut?

Välkänt av alla som i någon mån intresserar sig för fåglar är att storlom ofta i sina häckningsjöar samlas i större eller mindre grupper för en i regel stillsam rituell "ringdans".

• Text: Leif Carlsson

Detta tycks inte vara tillräckligt utan det krävs också ett neutralt vatten. Lommarna samlas under kvällen i en sjö utan ett eller flera hävdade lomrevir, och i det här fallet handlar det om Gölsjön. Flertalet kommer runt solnedgången för oftast mycket stillsamma ceremonier. I gryningen, med början 50 till 45 minuter före soluppgången, inleds ceremonier som kan vara stillsamma till mycket spektakulära. Redan före soluppgången lämnar de första fåglarna sjön. I vissa fall fåglar tillsammans i något som bör kunna ses som "spelflykt" som antyder att det kan finnas mer att göra upp om? Ungefär en timma efter soluppgången kan samtliga storlomar ha flugit bort från Gölsjön. Nedanstående graf visar max antal storlomar i Gölsjön under 2010.

Max antal storlomar i Gölsjön under 2010

Bakgrund

I samband med studier inför modifiering av Båvens fågelskydd gjordes försök att mäta storlomspopulationens storlek. Studien blev flerårig och kom att omfatta förutom Båven också sjöar i dess anslutning. En slutsats blev att den lokala populationen i nuläget mår bra. En annan var att vi i Sörmland har en så betydande stam att vi bör se den som något vi bör ta ett stort förvaltningsansvar för.

Flockfiske

Det är välkänt att storlom flockfiskar när till-

Storlom.
Foto: Pekka Palsa,
www.pekkasbilder.se/

fälle erbjuds. I samband med ceremonierna på Gölsjön dyker fåglarna sällan. Som en jämförelse kan nämnas att James D Paruk också utesluter flockfiske i sina studier av svartnäbbad islom.

Övriga hypoteser till de sociala ceremoniella beteendena

Beteendena i samband med ceremonierna liknar i mycket hög grad de som beskrivs av Paruk för svartnäbbad islom. Sverre Sjölanders omfattande och välgjorda studier av storlom i den närbelägna sjön Likstammen

beskriver på ett mycket bra sätt det som också går att se och studera i den storlomsneutrala Gölsjön. Varför lommar ägnar så mycket tid och energi på sina sociala ceremonier tycks ingen hittills kunnat förklara. Vi får tillsvidare nöja oss med vetskapen att beteendet finns och att det därför rimligen är av stor, kanske rent av mycket stor, betydelse för lommar. Vi har den stora förmånen att förundras över och njuta av storlom, och det i vissa fall fortfarande i sjöar med vatten av dricksvattenkvalitet.

Vi har den stora förmånen att förundras över och njuta av storlom.

Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se/

Svalan som analysverktyg

Dina obsar kommer till användning

• Text: Göran Andersson & Per Flodin

Den som regelbundet följer nyheterna har säkert noterat att begreppet ”statistiskt säkerställt” ofta används i samband med analyser av data. Den som plågats med statistik och sannolikhetslära i skolan känner också igen detta begrepp. Det är populärt inte minst i samband med valundersökningar där olika partier ökar eller minskar. Med statistiskt säkerställt brukar avses att man har tillräckligt med data för att kunna tala om att resultatet sannolikt speglar verkligheten och inte bara är en slump. Just mängden tillgänglig och pålitlig data brukar starkt påverka möjligheten till djuplodande analyser och förutsättningarna till att dra slutsatser, eller åtminstone kunna ställa upp hypoteser.

Alla de som rapporterar sina fågelbordsarter, och annat smått och gott de räkar på i markerna, i rapportsystemet Svalan kanske inte direkt tänker sig att de bidrar till att några intressantare analyser kan göras. Om tillräckligt många rapporterar regelbundet över en längre tid är det dock precis vad som möjliggörs, d.v.s. mängden data blir så pass stor att man med lite finurliga metoder kan göra analyser som är ”statistiskt säkerställda”.

Med tanke på att vi bara i Sörmland numera passerar 100 000 rapporter per år i nämnda system så förstår var och en att våra sammanlagda ansträngningar nu börjar ge möjlighet till intressanta iakttagelser. Då Svalan för många har blivit den naturliga platsen för att göra sina dagboksanteckningar från

Foto: Peter Hennix

naturupplevelser innebär det även att många numera också skriver in äldre noteringar från gamla anteckningsböcker. Faktum är att av Svalans idag mer än 22 miljoner rapporter är cirka 4 miljoner från tiden före 2000 då Svalan startade. Det i sin tur innebär en formidabel guldgruva för den som vill analysera långsiktiga trender.

I alla sammanhang där man analyserar data måste man vara observant på möjliga risker med analyser och tänkbara felkällor. När man hanterar data från svunnen tid inskriven från gamla anteckningar bör man beakta risken för att rapportören endast skriver in de allra mest intressanta arterna medan man i vardagen idag rapporterar betydligt mer. Om så är fallet kan det ge en skev bild vid analyser som

baserar sig på relativa studier där antal fynd för en art exempelvis jämförs med den totala mängden rapporter (se nedan för konkreta exempel).

Nu tycks detta oftast inte vara fallet att döma av de försök till analyser som gjorts, men framtiden får utvisa hur pass träffsäkra dessa analyser egentligen är.

Finurliga metoder

Här följer några målande exempel på finurliga metoder som ger möjlighet till intressanta betraktelser. Ofta ger dessa grafiska analyser belägg för misstankar som vi som aktiva fågelskådare länge burit med oss. I viss mån bekräftar många gånger dessa uppmåladetrender resultat erhållna i andra sammanhang och med andra metoder. Vi i Sverige har en god tradition av faunaövervakning genom standardiserade inventeringar, sträckbevakning på strategiska punkter, ringmärkning o.s.v.

Denna sammantagna kunskap är en styrka då ornitologiska föreningar i olika sammanhang får möjlighet att påverka myndigheter och makthavare i naturskyddsärenden. Har vi dessutom i våra inventeringar e.d. även lyckats påvisa någon eller några rimliga orsaker till exempelvis en negativ trend för en skyddsvärd art har vi även kommit en god bit på väg till att ha förslag till motåtgärder.

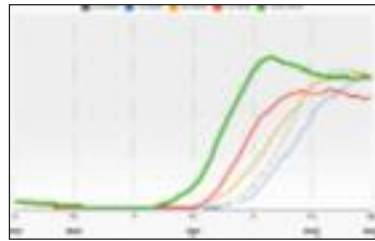
Med andra ord innebär ovanstående resonemang att allas bidrag till vårt gemensamma kunnande i form av rapportering av sina fågelfynd i Svalan är värdefulla och viktiga. Den som har gamla anteckningsböcker fulla med noteringar, och som dessutom har tid och ork till att skriva in dessa i Svalan, ska veta att en sådan ansträngning ger ytterligare pusselbitar och möjligheter till analyser av historiska data. Låt dina gamla obsar komma till nytta genom att skriva in dem i Svalan!

Nedan följer några exempel på vad som är möjligt numera i form av analyser gjorda direkt i Svalan med de verktyg som finns skapade i databasen.

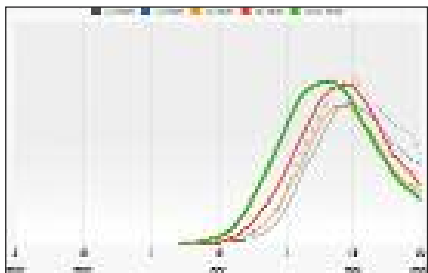
Fenologi

Begreppet fenologi är en term för "läran om de periodiska företeelsernas uppträdande inom växt- och djurriket". För oss fågelskådare brukar det oftast handla om när på våren flyttande fåglar anländer. Lite till mans har vi nog misstänkt att flera fågelarter kommer tidigare än vad de gjorde förr.

Nedan följer två olika exempel som belyser detta fenomen. Beräkningen är gjord genom att ställa fynden av den analyserade arten (i detta fall alltså svarthätta respektive grönbena) i förhållande till samtliga övriga rapporter under samma tidsperiod. I båda dessa fall tycks det inte finnas någon tydlig trend till att arten ökar eller minskar. Däremot kan man se att genomsnittligt ankomstdatum så sakteliga förskjuts mot allt tidigare datum.

Svarthätta: Grafen visar andelen svarthätterapporter i förhållande till samtliga övriga rapporter under tiden för svarthättans ankomst under våren. Flera saker är noterbara i denna graf om man analyserar de färgade linjerna som representerar var sitt årtionde. Dels kan man se att andelen svarthätterapporter är tämligen stabil under april och maj, d.v.s. det syns ingen tydlig trend att svarthättan vare sig minskar eller ökar. Dessutom blir förskjutningen i tid avseende ankomstdatum mycket tydlig där genomsnittlig ankomst tidigarelagts med cirka 14 dagar från 60-/70-talet fram till 2000-talet. Denna förändring i ankomstdatum sammanfaller med att man kunnat notera att arten övervintrar i större omfattning i Europa istället för att ta sig hela vägen till Afrika söder om Sahara. En andel av de svenska svarthättorna flyttar dessutom numera inte söderut utan västerut till Brittiska öarna (Ulfstrand 2009).

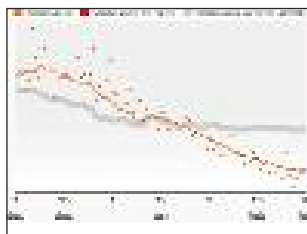
Grönbena: Också för tropikflyttaren grönbenan kan man läsa ut en förskjutning mot tidigare ankomst under våren. Från att ha varit tämligen stabilt under 60-, 70- och 80-talen har en viss förskjutning mot mitten av april noterats under 90- och 2000-talen. Notera dock att fynd i Sverige före 15:e april fortfarande är ovanliga. För grönbenan liksom för många andra s.k. datumflyttare, dvs fåglar som flyttar långt och kommer punktligt under våren, är ankomstdatum synnerligen intressant. Det är av det skälet Regionala rapportkommittén (Rrk) anser det nödvändigt med kvalitetssäkring av s.k. fenologirekord och därför begär in skriftlig beskrivning på särskilt anmärkningsvärda fynd, på samma vis som man länge gjort för rariteter. Faktum är att ur ett faunistiskt perspektiv kan udda fenologifynd många gånger vara betydligt intressantare än felflugna rara fåglar.

Trender över kortare och längre perioder

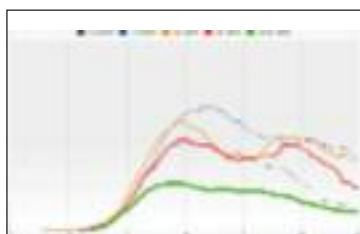
Ett annat möjligt användningsområde för data i Svalan är när man vill analysera en arts förändrade numerär över tid. Tidsperspektivet kan förstås skilja radikalt som nedanstående två exempel belyser. Där tittar vi dels på det faktiska antalet rapporter av gärdsmygen för vintern 2009/2010 och ställer det mot medelvärdet för perioden 2003-2010. Dessutom gör vi en analys av ortolansparvens andel av det totala antalet rapporter över fem decennier. I båda fallen kan intressanta fakta utläsas och slutsatser dras.

Även svarthakedopping analyseras nedan på samma vis som ortolansparven. Här är inte resultatet lika tydligt och det svarar kanske inte helt mot många förväntningar. Man

hade kunnat tro att trenden tydligare skulle gå från höga värden under skiftet 70-/80-tal till lägre värden runt 90-tal till att återigen öka i samband med anläggandet av många viltvatten under 90-/2000-talet. Tittar man noggrannare på de större inventeringar som gjorts av arten ser man en sådan trend, men den är inte så markant.

Gärdsmyg: Att gärdsmygen är känslig för kyla är nog allom bekant och det är också något man kan läsa ut ur data i Svalan. Jämför man antalet rapporter av gärdsmyg för vinterperioden 2009/2010 (orange linje ovan) med genomsnittet för de senaste åtta åren (grå linje ovan) kan man se att antalet rapporter gick från över genomsnittet till under genomsnittet. Den tydliga nedgången från mitten av januari sammanfaller med en sträng period med kallt väder och ökande snödjup.

Ortolansparv: Ortolansparvens andel av totala antalet rapporter för ankomst och häckningssäsong visar på det vi alla nog har misstänkt, d.v.s. vi har en tydlig minskning och den har varit som tydligast under de senaste tio åren. Från toppåren på 70-talet kan vi se en dryg halvering under 2000-talet. Andra analyser av bl.a. data från s.k. standardrutten som inventerats anger att det svenska beståndet av ortolansparv minskat med 80% sedan 1975 (Ottwall m.fl. 2008).

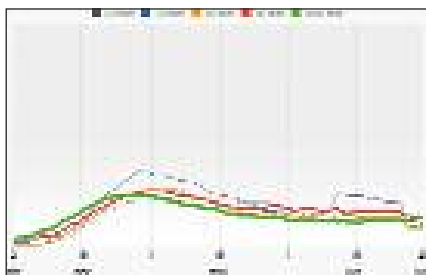

Gärdsmyg en art som man i Svalan kan följa hur vinterpopulationen förändras.

Foto: Thomas Larsson

Svarthakedopping: Precis som för ortolansparven jämförs här fynden av svarthakedopping i Svalan med fynden för samtliga övriga arter. I den relationen kan man sedan läsa ut att trenden över förändringar kanske inte är riktigt så tydlig som man kunde förvänta sig. Arten eta-

blerade sig ganska sent i Sverige och i slutet av 70-talet hade vi de högsta nivåerna hittills. Ser man till genomsnittet i landet sedan dess är det som synes tämligen stabilt även om en viss minskning från 90- till 2000-tal kan skönjas. Att fortsätta följa arten känns angeläget så 2011 års riksinventering är välkommen.

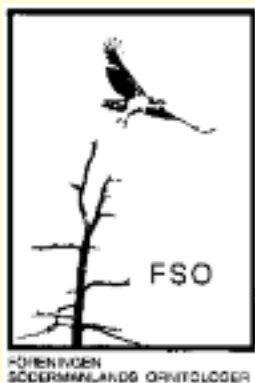
Referenser: Artportalen. Rapportsystemet för fåglar – Svalan. <http://www.artportalen.se/birds>

Ottvall, R., m.fl. (2008). Ortolansparvens Emberiza hortulana förekomst och habitatval i Sverige. Ornis Svecica, 18, ss. 3-16.

Ulfstrand, S. (2009). Flyttfåglarnas dilemma och vårt: att passa tiden.. Vår Fågelvärld, 68 (1), ss. 26-29.

Föreningen Södermanlands Ornitologer

Lyckade konferenser

Här följer en sammanfattning av FSO:s verksamhet under 2011. Styrelsen har under 2011 haft följande bemanning, ordförande: Lennart Eriksson, Eskilstuna, vice ordförande: Per Flodin, Flen, sekreterare:

Leif Ekblom, Strängnäs, kassör: Örjan Jitelius, Trosa, ledamot: Jukka Väyrynen, Malmköping, ledamot: Yonas Ericsson, Eskilstuna, ledamot: Staffan Hellbom, Strängnäs, ledamot: Krister Aronsson, Katrineholm.

Under FSO arbetar den Regionala Rapportkommittén/Rrk som under året har bestått av följande personer: Håkan Lernefalk, Katrineholm, sammankallande, Jan Gustafsson, Oxelösund, Göran Andersson, Trosa, Per Flodin, Flen, Örjan Jitelius, Trosa, Jan Hägg, Nyköping, Joachim Strengbom, Eskilstuna samt Kalle Brinell, Nyköping.

Medlem i FSO blir man fr.o.m. 2009 genom respektive lokalförening. Medlemskap där ger automatiskt medlemskap i FSO vilket kostar 20:- per medlem och 5:- för familjemedlem. Dessa kostnader regleras mellan regional- och lokalförening utan att medlemmen själv behöver bekymra sig. Medlemsantalet i FSO per den 31/12 2011 var 660 st. Därtill kommer ett antal familjemedlemmar.

Styrelsen har under året haft 4 protokollförda styrelsemöten. FSO har ingen egen programverksamhet förutom en styrelsekurs på hösten för de lokala klubbarnas styrelser

och övriga funktionärer, och en styrelsekurs i anslutning till årsmötet under våren. I samband med FSO:s årsmöte 2011-02-20 berättade Jan-Eric Hägerroth om projekt Kungsörn Sverige.

Från vårens styrelsekonferens.
Foto: Jan Gustafsson

På FSO:s höstmöte 2011-11-20 som genomfördes på Åsa folkhögskola var temat våtmarker och dess påverkan på fågellivet. Här deltog Stefan Bleckert, Sveaskog och Rolf Pettersson, konsult, Åke Pettersson, SOF, Jan Hägg, Länsstyrelsen och Nils Ljunggren, Sportfiskarna .

Hartsö/Enskär

Göran Altstedt är fr.o.m. 2011 verksamhetsledare för FSO:s fågelstation på Hartsö/Enskär. En arbetsdag genomfördes med ca 20 medlemmar vid stationen den 10 september 2011. Stugan målades, taket tjärades, staket byggdes norr om stationen som skydd mot boskap och röjning skedde i anslutning till nätplatser och stigar. Lennart Wahlén avtackades för sina insatser på stationen under många år. Under perioden 9/5-31/7 gjordes 11 besök i området för att inventera fågellivet, bland annat tordmule vid de yttre skären. Denna inventering genomfördes av Lennart

Wahlén. Ringmärkning bedrevs sedan kontinuerligt 17/9-22/10 d.v.s. under 5 veckor. Totalt ringmärktes 1334 fåglar (44 arter) varav 14 boungar (4 arter). I vanlig ordning har fågelstationen fått in en stor del av sina inkomster tack vare Christer Larssons tillverkning av fågelholkar. Ekonomin har skötts av Urban Rundström. En betydande insats, framförallt med uppsättning av staket har Per-Åke Hägerroth bidragit med.

or/fångst av duvhök, skydds jakt på skarv och vitkindad gås. FSO har yttrat sig om nya naturreservat och strandskyddsärenden. FSO har överklagat beslut om nybyggnad av vindkraftverk på Äleby gård, Ytterselarö i Strängnäs kommun. FSO, OKE och KVO har avgivit ett gemensamt yttrande avseende etablering av vindkraft i Näsultaområdet i Eskilstuna och Katrineholms kommuner. Jan-Eric Hägerroth har svarat på remiss från

Fiskgjusen, vår förenings symbolfågel.

Foto: Leif Nyström

God ekonomi

FSO:s ekonomi har under året varit god och behållningen vid årets slut var 89 912,61 kr.

Föreningens hemsida med adress www.sormlandsornitologerna.se har under året skötts av vår webbmaster Tormod Kelén. Under 2011 har alla avgivna remissvar från FSO presenterats på hemsidan. Remisser under 2011 har behandlat skydds jaksfråg-

Naturvårdsverket angående "Åtgärdsprogram för Kungsörn".

I länsstyrelsens samverkansgrupp för naturvård har Jan Gustafsson, Oxelösund representerat FSO. I viltförvaltningsdelegationen har Leif Carlsson, Eskilstuna representerat ideell naturvård och därmed även FSO.

Lennart Eriksson

Ornitologiska Klubben i Eskilstuna, OKE

Två nya naturreservat invigdes i kommunen

2011 hade OKE 132 fullbetalande medlemmar. Detta är en minskning med 20 medlemmar sedan förra året. Till viss del beror detta på att OKE under året änd-

rade sina stadgar för att underlätta vår medlemshandtering och anslutning till FSO. Nu är medlemsanslutningen ettårig och kopplad till FSO. I medlemsavgiften ingår även FSO:s årsbok. OKE ger ut Naturligtmten två gånger per år. Tillsammans med Strängnäs Ornitologiska klubb/SOK, Eskilstuna biodlarförening och naturskyddsföreningarna i Eskilstuna och Strängnäs har OKE ansvar för fältstationen "Rördrommen" som ligger vid Sörfjärden.

Aktiviteter under 2011

Förutom den årliga örnräkningen i början av mars månad har klubbens medlemmar deltagit i det förvaltningsprojekt av grågås som pågår vid Sörfjärden och drivs i "Rördrommens" regi. Årets riksinventeringsart svart-hakedopping har engagerat några av klubbens fältaktiva skådare.

Grågås ingår i förvaltningsprojektet vid Sörfjärden.
Foto: Kjell Widén

Under juni månad företog OKE en uppskattad tvådagarsresa till Omberg och Tåkern med 11 deltagare och i början av oktober hade OKE en helgresa till Landsort som lockade 10 deltagare. OKE:s veteraner/daglediga samlas 1 gång/vecka för både inomhusaktiviteter och egna exkursioner. Veteranerna följer även upp ett mångårigt holprojekt i området kring fågelsjön Nasen.

Årets ringmärkning vid Idö märkplats, Sörfjärden avslutades den 27 oktober. Året blev det efter 2007 sämsta under perioden 2001-2012. Denna ringmärkningsverksamhet som bedrivits av Lars Broberg har pågått utan uppehåll sedan 1981. Verksamheten avser att dokumentera artsammansättning hos vasslevande fåglar i en Mälarsvass. Lars Broberg räknar med att kunna avsluta denna märkning vid Idö märkplats 2012 sedan den sextiotusende fågeln har ringmärkts.

Även i år har klubben i samarbete med Energi och Miljö AB genomfört fågelskådningens dag för allmänheten vid Ekeby våtmark i början av maj månad. Detta är ett uppskattat evenemang som lockar en intresserad allmänhet under fåglarnas vårflyttning med en hel del fågel att visa upp vid våtmarken.

Två nya naturreservat invigdes i kommunen under maj månad. Det är Ekbacken och Skärets naturreservat. Besök gärna OKE:s hemsida och se vad vår faunagrupp har skrivit för remissvar angående skötselplaner för dessa reservat.

Under 2011 har arbetet med att överföra OKE:s pappersarkiv till Svalan slutförts. Nu finns alla OKE:s fågelfynd från klubbstarten

Rösångare, en art som påträffas rikligt i en vass under häckningstid och vid artens sträcktider på hösten.
Foto: Kjell Widén

på 1950-talet t.o.m. år 2000 i Svalan. Härefter har de flesta fågelfynd från kommunen lagts in direkt i Svalan av respektive observatör.

OKE har tillsammans med KVO under hösten yttrat sig över en planerad vindkrafts-etablering i Näshultaområdet inom Eskilstuna och Katrineholms kommuner, och dess påverkan på natur och fågelliv vid denna tänkta etablering av 12 verk.

Lennart Eriksson, ordförande

Vindkraftverk passar inte överallt.
Foto: Jan-Eric Hägerroth

Strängnäs Ornitologiska Klubb, SOK

SOK 20 år

miljemedlemmar varav 15 respektive 6 är nya medlemmar.

Årsmötet genomfördes den 7 mars och 21 medlemmar hade hörsammat kallelsen. Årets styrelse har bestått av Leif Ekblom (ordf), Yngve Meijer (v. ordf), Ulf Gustafsson (kassör), Barbro Hellström, Gunilla Oleniusson, Sven Blomqvist och Petter Sundin. Peter Hennix har på ett förtjänstfullt sätt varit redaktör för vår tidning (som numera kommer ut 3 ggr/år och i färg) och för vår hemsida. Efter årsmötet berättade Peter Hellström intressant om sin forskning om rovfåglar i Stora Sjöfallets nationalpark och då framförallt fjällvråken. Han redovisade även kort sin överklagan över utbyggnad av vindkraftverk på Selaön, där han är sakägare i målet.

Klubben medverkar aktivt i Fältstation RÖRDROMMEN vid möten, skolverksamheten, stugvärdar, utarbetande av Förvaltningsplan Grågås, inventeringar av gås och havsörn m.m. I FSO styrelse har SOK under året representerats av Leif Ekblom och Staffan Hellbom.

Verksamhet

Under året har SOK genomfört 33 aktiviteter med exkursioner, inventeringar, föreläsningar, m.m. Exkursionerna har varit både inom kommunens gränser och utanför. Vi har

några år provat med att förlägga några exkursioner till kl. 0900 och därefter, vilket har gett ett bra resultat. Det är ju inte alla som vill gå och skåda med tuppen. De längre resorna har gått till Västmanlandsskogarna (ugglesafari), Öland, Dalarna, Härjedalen och Jämtland samt till Halland. Resorna var mycket givande vad avser sedda arter. Vad sägs exempelvis om träksångare i Jämtland.

I Svalan har under året inrapporterats 207 arter av 173 rapportörer. Under året gjordes två (2) nya kommunfynd, nämligen tuvsnäppa och gulhämpling samt en ny konstaterad kommunhäckning: svart rödstjärt vid Åkers International.

Klubben deltog som vanligt vid den stora örnräkningen i mars från 13 observationsplatser. Vi har även medverkat i den stora nationella nattfågelinventeringen och då hördes bl.a. en vassångare. Per Flodin har varit och besökt oss och försökt att fördjupa kunskaperna i rapporteringssystemet SVALAN (Artportalen).

På ett initiativ av Christina Gidner, Stallarholmen genomfördes 10 februari tillsammans med Studieförbundet ett seminarium om gräsändernas situation framför allt under vintern. Forskare, representanter från markägare, ornitologer, jägare, jaktkritiker och länsstyrelse deltog. Ca. 60 deltagare hade trotsat kvällens snöoväder och mötte upp i Stallarholmskolans matsal. Konstruktiv dialog präglade mötet. Vid innekvällen 8 november berättade Lars Imby med stöd av bilder om sin resa till södra delen av Sydamerika, Falklandsöarna, Sydgeorgien och Antarktis. 34 st. SOK:are var närvarande, så lokalen var väl fylld.

Ingemar Lind besökte Strängnäs i november och visade sin film "Sällsynta fåglar". Här fanns även ett inslag med en sångare som har gäckat Ingemar. Den (sången) var inspelad i Strängnäs. Den påminde mycket om den avvikande trädgårdssångare som kunde höras i kommunen 2009.

Vinterkursen i Stallarholmen.
Foto: Leif Ekblom

Studiecirklar

Under året genomfördes tre (3) studiecirklar i samarbete med Studieförbundet avseende "Vinterfåglar och fågelmatning" och "Värfåg-larnas ankomst" samt "Fåglarnas flyttningsmekanism".

Barbro Hellström samtalar med nestorn
Torsten Carlsson. Foto: Leif Ekblom

Jubileum

SOK:s 20-årsjubileum hölls 8 maj vid Valnaren. 38 medlemmar besökte evenemanget och kunde njuta dels av fint väder med många fåglar, dels av god grillad korb, bröd och dryck. Dagen före deltog SOK för första gången i en landskamp i skådning från ett fågeltorn. Många torn i Sverige och Finland deltog. SOK kunde till listan föra 54 arter vilket gav en plats något under mitten.

Förvaltningsplan grågås

SOK medverkar i arbetet med framtagning av en förvaltningsplan avseende grågås vid Sörfjärden. Inventering har genomförts en gång i veckan från mars till oktober (utom under ruggningsperioden). Möten har även förevarit vid Rödrömmen. Flera av SOK:s medlemmar har deltagit på olika sätt.

Övrigt

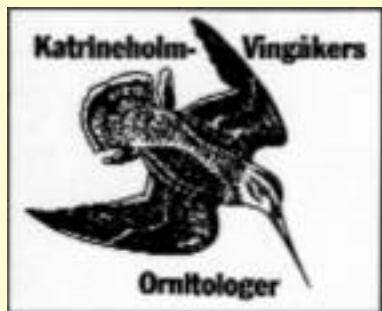
Även denna sommar fick Petter Sundin för-månen att arbeta som ringmärkningsassistent vid Ottenby fågelstation. Petter rapporterade kontinuerligt till SOK vilket lades ut som en dagbok på hemsidan. Petter Sundin erhö-ll vid SOK årsmöte ett stipendium ur Jörgen Israelssons minnesfond. Motiveringen säger

att Petter visar på ett aktivt och seriöst intresse både genom att flitigt rapportera iakttagelser i närområdet och att delta i ornitologiska aktiviteter på andra platser och i andra sammanhang.

Leif Ekblom

Katrineholm - Vingåkers ornitologer, KVO

Medlemsutvecklingen har varit positiv

I KVO har medlemsutvecklingen varit positiv under det gångna året, 2011. För andra året i rad har medlemsantalet ökat. En viss oro har dock vid många årsslut hängt över oss när vi inte sett så många nya medlemmar komma in. Framförallt inte yngre människor. Många gånger har vi funderat på hur marknadsföring av fågelskådning egentligen ska göras. Medelåldern i vår förening är ju också som i så många andra ornitologiska föreningar ganska hög.

Men så i slutet av året vi fick vi en skjuts uppåt i antal nya medlemmar genom att satsa på en studiecirkel i samarbete med Studieförbundet i Katrineholm. Studiecirkeln med rubriken "Börja skåda fågel" kom till som ett naturligt steg efter en av våra programpunkter, nämligen en presentation av boken med just namnet Börja skåda fågel. Den hölls på biblioteket Ängeln i Katrineholm. Presentörer var de båda författarna till boken Gigi Sahlstrand och Eva Stenvång Lindqvist från gruppen "Rapphönorna" i Stockholm.

En marknadsföring av evenemanget sjösattes med annonser i tidningen, affischer på stan, texter och färgglada affischer på Studieförbundets-, kommunens- och vår egen webbsida. Dessutom på kommunens ljusreklamskyltar vid samtliga infarter till Katrineholm. Studiecirkeln leds under våren 2012 i egen regi av medlemmar i KVO och har sexton deltagare med minst åtta planerade träf-

Från föredragskvällen av författarna till boken "Börja skåda fågel".
Foto: Bo Arvidsson

far, både inne och ute. Det tycks resultera i tolv nya medlemmar som vi tacksamt tar emot med öppen famn inför år 2012.

Exkursioner och andra aktiviteter

Verksamheten har i övrigt bestått av exkursioner och träffar enligt det annonserade programmet samt kursdeltagande av olika slag liksom avlämnande av remissvar. Vi har deltagit med en person i Studieförbundets konferens om målbildning tillsammans med många av medlemsorganisationerna tillhörande Studieförbundet i Sörmland. Vidare deltagande med fem personer i FSO:s kurs om våtmarker.

Vårt fågeltorn, Naturstugan vid sjön Näsnaren, har vi som tidigare år bemannat och hållit öppet för allmänheten fem söndagar på våren och fem på hösten. Naturligtvis har de sedvanliga regelbundna styrelsemötena avhållits för att, som ordet antyder, hålla i styret, så att föreningen håller balansen och tar sig framåt.

Antal besök på vår hemsida har ökat. Det har vi kunnat konstatera genom mätningar. Tommy Emanuelsson i Eskilstuna är vår webbmaster och sköter det hela utmärkt, matad med texter kring det som komma skall och det som varit. För att även mera riktat och påtagligt kunna förmedla information till våra medlemmar har vi startat en insamling av medlemmarnas epostadresser som vi framöver kommer att utnyttja. Tommy har vi matat med texter och bilder om fåglar med frön, både vid Stensjön och vid Näsnaren.

Under begreppet - fåglar och vindkraft - har vi under året varit aktiva som remissin-

stans gentemot projektören Ångpanneföreningen när det gäller ett planerat projekt om sammanlagt elva kraftverk vid Haneberga Säteri på gränsen mellan Eskilstuna och Katrineholms kommuner. Ett annat remissvar har gått till Länsstyrelsen gällande naturreservatet Strandhagen söder om Åsköping. Sedan många år tillbaka rullar det som vi förut kallade "Nybörjarkursen" på torsdagskvällarna med ett tiotal deltagare, vår och höst, både inne och ute. Vi kallar den nu för ordningens skull "Fortsättningskurs i fågel-skådning"

Under sommaren gick en föreningsarrangerad resa till Ånnsjön i Jämtland med sju deltagare. Exkursionerna i övrigt hade runt tio deltagare vardera under året samt tretton vid nattsångarutflykten.

Året har sammanfattningsvis innehållit nio exkursioner och fyra innekvällar. Bland innekvällarna hittar vi förstas de två obligatoriska. Årsmötet, i år med bildreportage från Kenya av Göran Andersson och Per Flodin

Nötväcka, en given gäst vid fågelbordet. Foto: Göran Andersson

samt årets bildvisning i december som alltid avslutar fågelåret när vi tittar i backspegeln - men nu ser vi framåt.

Bo Arvidsson

Flens Ornitologiska Förening, FOF

Häckade rödglada i Flen?

Flens Ornitologiska Förening (FOF) är fortfarande yngst och minst inom FSO, men börjar så smått att finna formerna för sin verksamhet. Föreningen har ca 35

medlemmar och 16 familjemedlemmar. Styrelsen leddes under året med den äran av vår ordförande Judith Lambert. Grunden i verksamheten är som för många andra mindre lokalföreningar i första hand exkursionsverksamhet och studiecirklar. Exkursionerna går i första hand till platser inom kommunen, men med ett något begränsat utbud av fågelskådarlokaler så vågar vi oss även utanför kommungränsen ibland. Under 2011 besöktes Vadsjön i augusti och i september gjordes en lite längre resa utanför landskapet till Närke och Kvismaren. Deltagandet på exkursioner varierar mellan 5 och 15 personer.

Störst aktivitet var det i de studiecirklar som hölls. Under förtjänstfull ledning av Margareta Karlsson genomfördes två olika studiecirklar med totalt 17 sammankomster. Totalt deltog elva olika personer i cirkarna. Cirkarna hade träffar både inomhus och ute i naturen vid olika fågellokaler i Södermanland. En mycket uppskattad resa gick till Askövikens naturreservat i Västmanland, en resa som genomfördes i sällskap med cirkel från Eskilstuna. FOF ser gärna att fler exkur-

sioner och studiecirklar kan planeras och genomföras tillsammans med andra lokalföreningar. En planerad cirkel med temat Fågelholkar och vanligare holkfåglar fick tyvärr inte tillräckligt med deltagare för att kunna genomföras.

Satsningen på en vinterfågelmatning nära Holmängen vid Stenhammar slott fortsatte från 2010 ända in i april. Sedan startades den igen sent i oktober. Föreningen och framför allt fåglarna är ett stort tack skyldig till vår kassör Christer Larsson som förtjänstfullt skött matningen hela tiden. Även om matningen idag finns nära intill ett populärt promenadstråk i Flens utkanter, så finns det anledning att till säsongen 2012/2013 fundera på om platsen för matningen behöver ändras för att bli än mer publikvänlig.

Vid sidan av exkursioner och cirklar så genomfördes även en temakväll om svarthakedopping inför årets riksinventering av arten.

Svarthakedopping.
Foto: Stefan Pettersson, www.steffe53.se/

Föreningen deltog även vid ett av Flens kommun anordnat möte under rubriken "Färdplan Flen". Utöver den egna verksamheten så deltog medlemmar i styrelsen även vid FSO:s årsmöte och vid FSO:s styrelsekurs på temat våtmarker under hösten. En av föredragshållarna där var föreningens egen Rolf Pettersson som talade om våtmarker i skog tillsammans med Stefan Bleckert från Sveaskog.

Fågelfaunan i kommunen

En av tankarna med bildandet av FOF var att efter bästa förmåga öka kunskapen om fågelfaunan i kommunen. Viktiga delar för att närma sig det målet är naturligtvis våra studiecirkel och exkursioner. En annan del är att se till att dokumentera de observationer som görs i Artportalen. Om man tittar på fågelåret 2011 i Flen utifrån rapporteringen till Artportalen så kan man konstatera att året inte bjöd på några nya kommunarter. Inte sedan 2008, före klubbens bildande har den totala Flenslistan fått något tillskott. Då var det fjällpipare som blev art 239. Under 2011 var det dock sannolikt väldigt nära att det blev ett tillskott till listan när en ägretthäger 8 maj rapporterades från Åkforsåns utlopp. Denna lokal ligger nu med väldigt knapp marginal i Katrineholm, så det blev våra goda grannar där som fick det tillskottet till sin kommunlista istället. Vi i Flen får vänta lite till på den arten, kanske 2012?

Om man istället fokuserar på de fåglar som faktiskt sågs under året så kan man notera att statistiken ger vid handen att 175 arter rapporterades från Flen under 2011, vilket är väldigt nära medelantalet rapporterade arter som sedan 2003 är 176. Egentligen är det bara år 2004 som sticker ut från denna statistik då hela 200 arter jämt rapporterades. Detta var dock resultatet av en mycket fokuserad insats från några välmotiverade skådare.

Tittar man istället på hur många rapporter som rapporterats in till Svalan under året

som ett tecken på skådaraktivitet så var 2011 bästa året någonsin med dryg 4500 rapporter, ett tydligt lyft och första året med fler än 4000 rapporter.

Mycket glädjande från året var det goda resultatet från årets riksinventering av svarthakedopping. Med stort engagemang tog medlemmarna tag i uppgiften och minst åtta säkra häckningar på fem lokaler konstaterades, därutöver sågs par under häckningstid på ytterligare sex lokaler. Noterbart var att två av de konstaterade häckningarna var i för året nyanlagda viltvatten Brosätter och Frönäs. I den sistnämnda häckade även smådopping och dessutom gjordes där en för kommunen ovanlig sommarobservation av gråhakedopping den 16/7. En annan mycket ovanlig och glädjande obs var den av en ung 1K rödglada 9/8 vid Broby gård. Den kan mycket väl vara resultaten av en häckning i närområdet, kanske i Flen, kanske i Katrineholm. Ovanligaste arten som sågs i Flen under året var annars en observation av vit stork vid Ålspångaviken 28/5, den sågs under ett publikt skådarevenemang i samband med den årliga rabarberfestivalen i länet.

Den unga rödgladan vid Broby.
Foto: Tommy Ubbesen

På det hela taget ett spännande och givande skådarår i Flen 2011. Hur blir 2012?

Per Flodin, sekreterare FOF

Fågelföreningen Tärnan Nyköping/Oxelösund

Fågelleder i Nyköpings kommun

Föreningen hade 229 medlemmar den 31 december 2011. Ett xplock av föreningens aktiviteter har varit; Årsmöte som hölls den 17 februari 2011 i

Alla Helgona Församlingshem i Nyköping. Efter årsmötet berättade Gigi Sahlstrand och Eva Stenvång Lindqvist om sin bok "Börja skåda fågel". Den 13 oktober berättade Jan Sjöstedt och Bertil Karlsson på sitt oefterhärmliga, charmerande och kunniga sätt om en resa de gjort till Etiopien i början av året, ett uppskattat och välbesökt möte.

Den 16 november visade Per Flodin hur vi som användare av rapportsystemet Svalan skall kunna tillgodogöra oss detta på bästa sätt. Per introducerade också det nya Svalan-programmet som beräknades komma under hösten men som sannolikt inte kommer förrän en bit in på år 2012. Ett mycket uppskattat och välbesökt möte. Stig Larsson hade bjudit in oss till Rydbergs bygg ute på Arnö.

Den 28 november anordnade Tärnan tillsammans med Studieförbundet en välbesökt kväll med Ingemar Lind i Olrogsalen i Kulturum. Ingemar talade under temat "Sällsynta fåglar" där många fina rariteter presenterades i ljud och bild t.ex. mellanspett, busksångare, blåhake, rördrom och vitryggig hackspett. Mötet var som vanligt mycket välbesökt, ca 120 personer hade hittat till Olrogsalen.

Medlemmarnas afton arrangerades som vanligt i december, närmare bestämt den 8 december. Ca 25 medlemmar kom till mötet som blev en intressant och innehållsrik kväll.

Jan-Eric Hägerroth berättade om tjäderns situation i Sörmland ackompanjerade av fantastiska bilder. Bertil Karlsson berättade och visade bilder från en resa han gjort till Azorerna tillsammans med sin familj.

Som numera brukligt är började Tärnans år med Nyårsvandring 1 januari kl 12.00 längs Nyköpingsån under Stig Larssons erfarna ledning. Det blev en trevlig dag men inte så många vandrare.

Artrallyt, också detta numera en tradition i Tärnans program, gick av stapeln den 15 januari mellan kl. 08.00 och 15.00 och som vanligt under Jan Gustafssons och Tommy Petterssons ledning. Det var 15:e gången rallyt "kördes" med 11 deltagande lag, totalt 38 deltagare. Rallyt avslutades som brukligt är med samling, prisutdelning, eftersnack och god mat. Segern delades av två lag, nämligen lag Jan Sjöstedt, Torbjörn Brissman, Ragnar Falk och Markus Forsberg samt lag Tommy Pettersson, Jan Karlsson, Jan Gustafsson och Per Eriksson. Lagen lyckades se 54 arter. Sammanlagt sågs 64 arter under dagen.

Den 8 maj arrangerades också som brukligt Fågelskådningens Dag på Labro. Många deltagare kom till de båda vandringarna som startade från parkeringen vid Tuvhättevägen och gick ut på Labro ängar och fågeltornet kl. 07.00 och kl. 09.00. Många fina obsar och trevlig samvaro, en verkligt uppskattad morgon som Per Eriksson ansvarade för.

Under våren togs det gamla temat med tornkvällar vid Strandstuviken till heders igen. Fyra kvällar arrangerades, nämligen 13 april med Jan Gustafsson och Jan Karlsson som ansvariga, 27 april med särskilt fokus på

”Tjejer som skådar” med Susanne Stilling och Marianne Mattiasson som ansvariga, 11 maj med Ingvar Jansson och Stig Larsson som ansvariga och slutligen 8 juni med Björn Johansson och Per Eriksson som ansvariga. Många hade uppmärksammat tilldragelsen och kvällarna var som helhet välbesökta med många fina obsar som resultat.

Under hösten provades ett nytt tema med hamnvandringar i Nyköping med samling vid restaurang Seaside nere i hamnen. Hamnvandringarna ägde rum den 21 augusti med Jan Gustafsson och Susanne Stilling som ansvariga, den 4 september med Jan Gustafsson och Marianne Mattiasson som ansvariga, den 18 september med Jan Gustafsson och Björn Johansson som ansvariga och slutligen den 9 oktober med Jan Gustafsson och Ingvar Jansson som ansvariga. Vandringarna var mycket uppskattade och samlade mellan 14–20 personer vid varje tillfälle. Lite grann av en succé måste man säga.

Verksamhet och projekt/arrangemang

Föreningen erbjuder från och med 2012 FSOs årsbok ”Det Sörmländska fågelåret” som en medlemsförmån ingående i medlemsavgiften.

Den 8 juni medverkade Tärnan i ”Vid vår å vi gå”, ett arrangemang som initierats av Nyköpings kommun i samarbete med ett antal föreningar i Nyköping. Arrangemanget vände sig till eleverna i 3:e och 4:e klass.

Den 15 maj medverkade Tärnan i Länsstyrelsens arrangemang ”Familjedag” på Stendörren tillsammans med många andra ideella organisationer. Arrangemanget lockade ca 200 besökare ut till Stendörren.

Den 22 maj deltog Tärnan tillsammans med flera andra ideella föreningar i Femöredagen, ett arrangemang i Oxelösunds kommuns regi.

Under året har föreningen medverkat till att stärka samarbetet mellan FSO och de olika lokala fågelföreningarna i Sörmland. Bland annat har flera ur styrelsen deltagit i gemensamma möten som anordnats för att diskutera hur samarbetet i länet skall kunna utvecklas på bästa sätt. Tärnan deltog i februari månad i en ordförandekonferens och temadag på Åsa Folkhögskola i samband med FSO:s årsmöte. Temadagen i november detta år hade fokus på skogens våtmarker.

Som tidigare deltar Tärnan i Nyköpings kommuns Naturvårdsberedning. Beredningens syfte är att upprätthålla en fortlöpande och tidig dialog mellan kommunen och de ideella föreningarna i bl.a. plan-, natur- och miljöfrågor. Rådet träffas ett par gånger om året. Frågor som brukar avhandlas vid mötena handlar om exploateringar, kommunens skogsförvaltning och de aktuella skogsavverkningarna i kommunen. Jan Gustafsson har varit Tärnans representant under det gångna året.

Föreningen har också svarat på ett antal remisser från Nyköpings kommun.

Tärnan har också i oktober tillsammans med många andra ideella föreningar från hela länet deltagit i en tvådagarskonferens på Åland. Syftet med konferensen var att utveckla samarbetet mellan föreningarna i länet och stärka samarbetet med Studieförbundet.

Tärnan har slutligen under året på uppdrag av Nyköpings kommun tagit på sig och slutfört följande uppdrag, Inventering av Västra Hället och Magniberg, räkning av betande vitkindade gäss vid Stadsfjärden i Nyköping och slutligen tagit fram fågelleder i Nyköpings kommun. Uppdraget har utförts av Jan Gustafsson.

Ingvar Jansson, ordförande

Havsörn.
Foto: Pekka Palsa,
www.pekkasbilder.se/

Årsboken har utgivits med ekonomiskt stöd av

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län